

Lagrådsremiss

Den offentliga sektorns tillgängliggörande av data

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 10 mars 2022

Khshayar Farmanbar

Pontus Söderström
(Infrastrukturdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår en ny lag om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.

Lagen ska gälla när en myndighet, ett organ som jämställs med en myndighet eller ett offentligt företag tillgängliggör data för vidareutnyttjande. Det införs bl.a. krav på i vilka format som olika slag av data ska göras tillgängliga. Vidare regleras vad som ska gälla i fråga om tilldelning av exklusiv rätt att vidareutnyttja data samt uttag av avgifter och utformning av villkor när data görs tillgängliga.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter	12
2.3	Förslag till lag om ändring i konsumentköplagen (2022:000)	13
3	Ärendet och dess beredning	14
4	Öppna data-direktivet	14
5	Öppna data-direktivet ska genomföras genom en ny lag	15
5.1	En ny lag om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data	15
5.2	Lagen ska främja den offentliga sektorns tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande	16
5.3	Lagens avgränsning mot andra författningar	20
6	Lagens tillämpningsområde	22
6.1	Lagen ska gälla för myndigheter och organ som jämföras med myndigheter	22
6.2	Lagen ska gälla för vissa offentliga företag	26
6.3	När lagen ska tillämpas	27
6.4	Data som ska undantas från lagen	29
7	Tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande	32
7.1	När data ska tillgängliggöras för vidareutnyttjande	32
7.2	Formatkrav vid tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande	36
7.3	En förteckning över tillgängliga data	41
7.4	Villkor för vidareutnyttjande	42
8	Exklusiv rätt att vidareutnyttja data	44
9	Avgifter	46
9.1	Lagen ska innehålla ett tak för avgiftsuttag	46
9.2	Vilka kostnader en avgift ska få täcka	48
9.3	Avgifter för värdefulla datamängder	50
9.4	Information om avgifter och villkor	51
9.5	Avgifter och villkor i en myndighets konkurrensutsatta verksamhet	52
10	Handläggning och överklagande	52
10.1	Ärendehandläggning hos en myndighet	52
10.2	Överklagande av beslut	57
11	Följändringar	58
12	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	59
13	Konsekvenser	60

14	Författningskommentar	66
14.1	Förslaget till lag om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data	66
14.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter	91
14.3	Förslaget till lag om ändring i konsumentköplagen (2022:000)	91
Bilaga 1	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn	93
Bilaga 2	Sammanfattning av betänkandet Innovation genom information (SOU 2020:55)	121
Bilaga 3	Betänkandets lagförslag.....	130
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna	137

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data,
2. lag om ändring i lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter,
3. lag om ändring i konsumentköplagen (2022:000).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data

Härigenom föreskrivs¹ följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens syfte och förhållande till andra författningar

1 § Denna lag syftar till att främja den offentliga sektorns tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande, särskilt i form av öppna data, under förutsättning att krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter kan upprätthållas och att det inte innebär risker för Sveriges säkerhet.

2 § Denna lag påverkar inte bestämmelser i någon annan lag eller förordning som ger någon rätt att få tillgång till data eller som begränsar en sådan rätt.

Lagen påverkar inte heller bestämmelser i någon annan lag eller förordning om skyddet av personuppgifter.

3 § Om det i någon annan lag eller i en förordning finns mer långtgående krav i fråga om tillgängliggörande av data än i denna lag, ska de kraven tillämpas.

Ord och uttryck i lagen

4 § I lagen avses med

begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande: en begäran om att data ska göras tillgängliga för vidareutnyttjande i enlighet med denna lag,

bulknedladdning: nedladdning av en avgränsad datamängd,

data: information i digitalt format oberoende av medium,

dynamiska data: data som uppdateras ofta eller i realtid för att vara aktuella och relevanta att vidareutnyttja,

forskningsdata: data som till någon del är offentligt finansierade, som samlas in eller framställs inom ramen för vetenskaplig forskningsverksamhet och som görs direkt tillgängliga för vidareutnyttjande genom en dataplattform,

gränssnitt: en regeluppsättning för dynamiskt datautbyte mellan programvaror,

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn, i den ursprungliga lydelsen.

maskinläsbart format: ett filformat som är strukturerat på ett sådant sätt att det enkelt kan läsas av ett datorprogram,

offentligt företag: ett företag som en eller flera myndigheter har ett bestämmande inflytande över och som är verksamt

– inom de sektorer som framgår av 2 kap. 1 § och 5–8 §§ lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna,

– som ett kollektivtrafikföretag enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007 av den 23 oktober 2007 om kollektivtrafik på järnväg och väg och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1191/69 och (EEG) nr 1107/70,

– som ett lufttrafikföretag som har allmän trafikplikt enligt artikel 16 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen, eller

– som ett rederi inom gemenskapen som uppfyller förpliktelser vid allmän trafik enligt artikel 4 i rådets förordning (EEG) nr 3577/92 av den 7 december 1992 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet inom medlemsstaterna (cabotage),

offentligt styrt organ: ett sådant organ som avses i 1 kap. 18 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling eller en sammanslutning av sådana organ,

värdefull datamängd: data som förtecknas i en genomförandeakt som har meddelats med stöd av artikel 14.1 i öppna data-direktivet,

vidareutnyttjande: bearbetning av data från den offentliga sektorn för valfritt ändamål,

öppna data-direktivet: Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.

Vilka som ska tillämpa lagen

5 § Lagen ska tillämpas av

1. myndigheter, och

2. offentliga företag när det gäller data som har samband med en tjänst av allmänt intresse som ett sådant företag tillhandahåller och som inte är direkt konkurrensutsatt.

Med myndigheter ska jämföras offentligt styrda organ när det gäller data som har samband med en tjänst av allmänt intresse som ett sådant organ tillhandahåller.

6 § Universitet och högskolor under statligt huvudmannaskap ska tillämpa lagen bara i fråga om forskningsdata. Detsamma gäller för en myndighet som inte är ett universitet eller en högskola i den del av myndighetens verksamhet som består i att bedriva eller finansiera forskning eller att göra forskningsdata direkt tillgängliga.

I fråga om universitets- och högskolebibliotek gäller första stycket endast om biblioteket har i uppgift att bedriva eller finansiera forskning eller att göra forskningsdata direkt tillgängliga.

7 § Lagen ska inte tillämpas av

1. andra kulturinstitutioner än bibliotek, museer och arkiv,

2. huvudmän enligt skollagen (2010:800), eller
3. radio- eller tv-företag vars sändningsverksamhet finansieras med public service-avgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst.

När lagen ska tillämpas

8 § Lagen ska tillämpas

1. när någon som har rätt att få tillgång till data enligt någon annan lag eller förordning framställer en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande,

2. när en myndighet eller ett offentligt företag på eget initiativ tillgängliggör data som omfattas av lagen i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas, eller

3. när data lämnas till en statlig eller kommunal myndighet som ska använda dem i en konkurrensutsatt verksamhet.

Trots första stycket ska lagen inte tillämpas

1. när data, i andra fall än som avses i första stycket 3, lämnas

a) mellan statliga och kommunala myndigheter,

b) från ett organ som enligt 1 kap. 5 § andra stycket jämställs med en myndighet eller ett offentligt företag till en statlig eller kommunal myndighet, eller

2. när en statlig eller kommunal myndighet tillhandahåller data i en konkurrensutsatt verksamhet.

Undantag för vissa data

9 § Lagen gäller inte för data som någon på grund av sin identitet eller ställning har en särskild rätt att få tillgång till enligt någon annan lag eller förordning.

10 § Lagen gäller inte för data som

1. omfattas av en sådan ensamrätt som följer av patentlagen (1967:837), mönsterskyddslagen (1970:485), lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter, växtförädlarrättslagen (1997:306), varumärkeslagen (2010:1877) eller lagen (2018:1653) om företagsnamn,

2. tredje man innehar rätt till enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,

3. utgörs av datorprogram, eller

4. utgörs av logotyper, heraldiska vapen eller insignier.

2 kap. Tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande

Säkerhet och skydd av personuppgifter

1 § Data ska tillgängliggöras för vidareutnyttjande i enlighet med de krav som uppställs i detta kapitel. Tillgängliggörande ska ske i den utsträckning som krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter kan upprätthållas och under förutsättning att det inte innebär risker för Sveriges säkerhet.

Formatkrav

2 § Data ska tillgängliggöras i det befintliga formatet eller, om det är lämpligt samt praktiskt och tekniskt möjligt, i ett format som är öppet, maskinläsbart, och i förekommande fall, tillgängligt och sökbart tillsammans med tillhörande metadata.

3 § En värdefull datamängd ska tillgängliggöras i ett maskinläsbart format genom ett lämpligt gränssnitt eller genom bulknedladdning.

4 § När dynamiska data tillgängliggörs ska det ske omedelbart, genom ett lämpligt gränssnitt eller genom bulknedladdning. Om kravet på omedelbarhet innebär en oproportionerlig arbetsinsats, ska dynamiska data göras tillgängliga inom en skälig tid eller med de tillfälliga tekniska begränsningar som är nödvändiga.

Utformning av villkor för vidareutnyttjande

5 § En myndighet eller ett offentligt företag får ställa villkor för att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande bara om det är motiverat av ett allmänintresse. Ett villkor ska vara objektivt, proportionerligt och icke-diskriminerande för jämförbara slag av vidareutnyttjande. Ett villkor får inte begränsa konkurrensen eller i onödan inskränka möjligheterna att vidareutnyttja data.

Förteckning över data som är tillgängliga eller sökbara

6 § Den statliga myndighet som regeringen bestämmer ska digitalt publicera en förteckning över data som en myndighet eller ett offentligt företag har gjort tillgängliga eller sökbara på internet i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas.

En myndighet eller ett offentligt företag ska informera den myndighet som publicerar förteckningen om sådana data som avses i första stycket.

3 kap. Exklusiv rätt att vidareutnyttja data

För vilka ändamål en exklusiv rätt får ges

1 § En myndighet eller ett offentligt företag får ge någon en exklusiv rätt att vidareutnyttja data bara om det är nödvändigt för att en tjänst av allmänt intresse ska kunna tillhandahållas.

De avtalsvillkor som avser den exklusiva rätten ska publiceras digitalt senast två månader innan de träder i kraft. Avtalet ska omprövas vart tredje år.

2 § Bestämmelserna i 1 § gäller inte när bibliotek, museer eller arkiv ger någon en exklusiv rätt att vidareutnyttja data för att digitalisera en kulturresurs.

De avtalsvillkor som avser den exklusiva rätten ska publiceras digitalt. Om avtalets giltighetstid överstiger tio år, ska det omprövas under det elfte året och därefter vart sjunde år.

Den som har gett den exklusiva rätten ska se till att utan kostnad få en kopia av de digitaliserade kulturreсурserna. När avtalet om exklusiv rätt har löpt ut ska kopian hållas tillgänglig så att även andra kan vidareutnyttja den.

Andra avtal som begränsar möjligheten till vidareutnyttjande

3 § En myndighet eller ett offentligt företag som har ingått ett avtal som, på något annat sätt än genom att ge avtalsmotparten en exklusiv rätt, begränsar möjligheten för andra än avtalsparterna att vidareutnyttja data, ska publicera avtalsvillkoren digitalt senast två månader innan de träder i kraft. Avtalet ska omprövas vart tredje år.

4 § En myndighet ska se till att en sådan exklusiv rätt att vidareutnyttja data som inte omfattas av 1 eller 2 § och som myndigheten har upplåtit före den 18 juli 2013 upphör att gälla senast den 18 juli 2043.

Ett offentligt företag ska se till att en sådan exklusiv rätt att vidareutnyttja data som inte omfattas av 1 § och som företaget har upplåtit före den 17 juli 2019 upphör att gälla senast den 17 juli 2049.

4 kap. Avgifter

Rätten att ta ut en avgift

1 § En myndighet eller ett offentligt företag som har rätt att ta ut en avgift för att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande får inte beräkna den till en högre nivå än vad som följer av 2–6 §§.

Avgiftsuttag vid tillgängliggörande av data

2 § En avgift får täcka kostnaderna för att reproducera, tillgängliggöra och sprida data och för att avidentifiera personuppgifter. Ett offentligt företag eller ett organ som enligt 1 kap. 5 § andra stycket jämställs med en myndighet och som inte omfattas av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) får även täcka kostnaderna för att skydda konfidentiell affärsinformation.

En avgift som tas ut av ett offentligt företag, ett bibliotek, ett museum eller ett arkiv får, utöver det som anges i första stycket, täcka kostnaderna för att samla in, framställa och lagra data och för att få en rimlig avkastning på investeringar. Detsamma gäller för en myndighet som är skyldig att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet.

3 § Forskningsdata ska tillgängliggöras avgiftsfritt.

4 § En värdefull datamängd ska tillgängliggöras avgiftsfritt, om inte något annat följer av 5 eller 6 §.

5 § Trots 4 § får ett bibliotek, museum eller arkiv täcka sina kostnader för att tillgängliggöra en värdefull datamängd genom en avgift enligt 2 § andra stycket. Detsamma gäller för ett offentligt företag, om det är särskilt föreskrivet i en genomförandeakt som har meddelats med stöd av artikel 14.1 i öppna data-direktivet.

6 § Trots 4 § får regeringen besluta att en statlig myndighet får täcka sina kostnader för att tillgängliggöra en värdefull datamängd genom en avgift enligt 2 § andra stycket, om

1. myndigheten är skyldig att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet, och

2. det medför betydande ekonomiska konsekvenser för myndigheten att tillgängliggöra datamängden avgiftsfritt.

En kommun eller region får besluta om undantag enligt första stycket i fråga om kommunala myndigheter.

Beslut enligt denna paragraf får gälla i högst två år från den dag då en genomförandeakt som har meddelats med stöd av artikel 14.1 i öppna data-direktivet träder i kraft.

Information om avgifter och villkor

7 § En myndighet eller ett offentligt företag ska kunna ange grunderna för hur avgifter beräknas eller hur en avgift har beräknats i ett enskilt fall.

Om en avgift är fastställd i förväg, ska myndigheten eller det offentliga företaget digitalt publicera information om

1. avgiftsbeloppet,
2. grunderna för hur avgiften har beräknats, och
3. andra villkor för vidareutnyttjandet.

Avgifter och villkor i en myndighets konkurrensutsatta verksamhet

8 § Om en myndighet vidareutnyttjar data i sin egen konkurrensutsatta verksamhet, och dessa data har tillhandahållits av en annan del av myndigheten, ska samma avgifter och villkor för vidareutnyttjandet gälla som för andra som vidareutnyttjar samma data.

Förteckning över myndigheter som är skyldiga att ta ut avgifter

9 § Den statliga myndighet som regeringen bestämmer ska digitalt publicera en förteckning över de myndigheter som är skyldiga att ta ut en avgift vid tillgängliggörande av data för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet.

Varje kommun och region ska informera den myndighet som regeringen bestämmer enligt första stycket om de kommunala myndigheter inom kommunen eller regionen som är skyldiga att ta ut en avgift vid tillgängliggörande av data för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet.

5 kap. Handläggning av en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande

Handläggningen hos en myndighet

1 § En myndighet ska inom fyra veckor avgöra ett ärende till följd av en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande.

Tidsfristen får förlängas med ytterligare fyra veckor, om en begäran är omfattande eller komplicerad. Myndigheten ska underrätta sökanden om

förlängningen och redovisa skälen för den senast tre veckor från den dag då begäran kom in.

2 § En myndighet ska lämna ett skriftligt och motiverat beslut om sökanden begär det.

3 § När en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande handläggs av ett organ som enligt 1 kap. 5 § andra stycket jämföras med en myndighet, ska organet tillämpa följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900):

- 5 § om legalitet, objektivitet och proportionalitet,
- 7 § första stycket om tillgänglighet,
- 16–18 §§ om jäv,
- 23 § om utredningsansvaret,
- 27 § om dokumentation av uppgifter,
- 31 § om dokumentation av beslut,
- 33 § om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till, och
- 42–46 §§ om överklagande.

Överklagande

4 § Beslut av en annan myndighet än Regeringskansliet får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut av en förvaltningsrätt i ett ärende som har inletts där, liksom beslut av en tingsrätt eller hovrätt, får överklagas till kammarrätten. Beslut av en kammarrätt i ett ärende som har inletts där får överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen.

Beslut av regeringen, Högsta domstolen, Högsta förvaltningsdomstolen och Riksdagens ombudsmän får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Detta gäller dock inte om ärendet har inletts hos en förvaltningsrätt, tingsrätt eller hovrätt.

5 § När ett beslut av ett organ som enligt 1 kap. 5 § andra stycket jämföras med en myndighet överklagas, är organet den enskildes motpart i domstolen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.
 2. Genom lagen upphävs lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen.
 3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för ärenden som har inletts före den 1 augusti 2022.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Bestämmelser om behandling av personuppgifter finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och vägtrafikdatalagen (2019:369).

I lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation finns bestämmelser om behandling av personuppgifter och integritetsskydd.

I lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen finns bestämmelser om vidareutnyttjande av handlingar hos statliga och kommunala myndigheter.

I lagen (2022:000) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data finns bestämmelser om myndigheters och offentliga företags tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande.

I produktansvarslagen (1992:18) finns bestämmelser om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.

2.3 Förslag till lag om ändring i konsumentköplagen (2022:000)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 8 § konsumentköplagen (2022:000) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2021/22:85 *Föreslagen lydelse*

1 kap.

8 §

Lagen gäller inte

1. avtal som avser elektroniska kommunikationstjänster med undantag för nummeroberoende interpersonella kommunikationstjänster,

2. avtal som avser vadhållning, kasinospel eller andra typer av spel enligt spellagen (2018:1138),

3. avtal om digitalt innehåll eller digitala tjänster som avser åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador eller tandvård enligt 1 § tandvårdslagen (1985:125), och som tillhandahålls av sådan hälso- och sjukvårdspersonal som avses i artikel 3 f i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU av den 9 mars 2011 om tillämpningen av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård, i den ursprungliga lydelsen,

4. avtal som avser finansiella tjänster,

5. avtal om tillhandahållande av digitalt innehåll som är en del av ett framförande eller ett evenemang, om det digitala innehållet görs tillgängligt för allmänheten på annat sätt än genom signalöverföring,

6. tillhandahållande av digitalt innehåll i enlighet med *lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen*, eller

6. tillhandahållande av digitalt innehåll i enlighet med *lagen (2022:000) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data*, eller

7. tillhandahållande av fri programvara med öppen källkod, om de personuppgifter som konsumenten har tillhandahållit behandlas av näringsidkaren endast för att förbättra säkerheten, kompatibiliteten eller driftskompatibiliteten hos programvaran.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.

3 Ärendet och dess beredning

Europaparlamentet och rådet antog den 20 juni 2019 direktiv (EU) 2019/1024 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn, det s.k. öppna data-direktivet. Direktivet finns i *bilaga 1*.

Regeringen gav den 2 maj 2019 en särskild utredare i uppdrag att bl.a. lämna de förslag som ett genomförande av öppna data-direktivet ger anledning till (dir. 2019:20). Utredningen, som tog namnet Öppna data-utredningen (härefter utredningen), lämnade den 15 september 2020 delbetänkandet Innovation genom information (SOU 2020:55). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 2*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 3*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. Remissvaren finns tillgängliga i Regeringskansliet (I2020/02346).

Öppna data-direktivet skulle ha genomförts senast den 17 juli 2021. Europeiska kommissionen har inlett ett överträdelseärende mot Sverige avseende för sent genomförande av direktivet. En formell underrättelse inkom till Sveriges ständiga representation vid Europeiska unionen den 30 september 2021. Regeringen besvarade underrättelsen den 29 november 2021 (SB2021/01212).

I lagrådsremissen behandlas delbetänkandets lagförslag.

4 Öppna data-direktivet

Öppna data-direktivet är en omarbetning av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/98/EG om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (PSI-direktivet). PSI-direktivet syftade till att främja utvecklingen av en informationsmarknad genom att underlätta enskildas användning av information och skapa förutsättningar att anpassa information för vidareutnyttjande och förädling. PSI-direktivet genomfördes i svensk rätt genom lagen (2010:556) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen (prop. 2009/10:175 och prop. 2014/15:79).

Öppna data-direktivets övergripande syfte är att främja användningen av öppna data och stimulera innovation inom produkter och tjänster genom vidareutnyttjande av information som tillgängliggörs av den offentliga sektorn. Direktivet har anpassats till de senaste framstegen inom digital teknik och ska ytterligare främja digital innovation, särskilt beträffande artificiell intelligens (jfr skäl 3). Direktivets reglering strävar mot att hantera kvarstående och nya hinder som motverkar ett brett vidareutnyttjande av information. Jämfört med PSI-direktivet innehåller öppna data-direktivet några väsentliga förändringar, bl.a. när det gäller tillämpningsområdet och formatkrav vid tillgängliggörande av olika slag av information.

Kapitel I i öppna data-direktivet innehåller allmänna bestämmelser om bl.a. tillämpningsområdet. En nyhet är att universitet och högskolor samt vissa offentliga företag omfattas av direktivet. En ytterligare nyhet är att vissa forskningsdata omfattas av tillämpningsområdet.

Kapitel II i öppna data-direktivet innehåller bestämmelser om handläggning av en begäran om vidareutnyttjande och vad som gäller i fråga om överklagande av ett beslut. Bestämmelserna överensstämmer i allt väsentligt med regleringen i PSI-direktivet.

Kapitel III i öppna data-direktivet innehåller bestämmelser om villkor för vidareutnyttjande. Här finns nya bestämmelser om dynamiska data och värdefulla datamängder och i vilka format dessa ska tillgängliggöras. När det gäller avgiftsprinciper införs en huvudregel om att vidareutnyttjande ska vara avgiftsfritt. I likhet med vad som anges i PSI-direktivet kvarstår dock en möjlighet att ta ut avgift enligt marginalkostnadsprincipen eller enligt principen om full kostnadstäckning. Kravet på avgiftsfrihet gäller i praktiken endast forskningsdata och värdefulla datamängder.

Kapitel IV i öppna data-direktivet innehåller bestämmelser om icke-diskriminering och konkurrens. Bestämmelserna överensstämmer i allt väsentligt med PSI-direktivet. En nyhet är dock att regleringen även omfattar rättsliga och praktiska arrangemang som inte uttryckligen upplåter en exklusiv rätt men som ändå får den effekten genom att tillgången till information begränsas för andra vidareutnyttjare.

Kapitel V innehåller helt nya bestämmelser om tillgängliggörande av värdefulla datamängder. Vilka datamängder som avses beslutas av kommissionen i en genomförandeakt.

Samtliga artikel- och skälhänvisningar i det följande avser öppna data-direktivet, om inte något annat anges.

5 Öppna data-direktivet ska genomföras genom en ny lag

5.1 En ny lag om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data

<p>Regeringens förslag: En ny lag om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data ska införas.</p>

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock en annan författningsrubrik.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Försvarsmakten* avstyrker förslaget och anser att öppna data-direktivet bör genomföras på en miniminivå.

Skälen för regeringens förslag: Erfarenheterna av lagen om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen (nedan kallad PSI-lagen) visar att den har haft ett relativt svagt genomslag i den offentliga förvaltningen och att kunskapen om lagen är begränsad. Flera aktörer i den offentliga förvaltningen upplever att lagen är otydlig eller att dess innehåll i praktiken inte berör dem. Lagstiftarens ambitioner med PSI-lagen har alltså inte i tillräcklig utsträckning förverkligats när det gäller den offentliga förvaltningens arbete med att tillgängliggöra information för vidareutnyttjande.

Öppna data-direktivet innehåller ett antal väsentliga förändringar jämfört med PSI-direktivet. Det införs helt nya bestämmelser om forskningsdata, dynamiska data och värdefulla datamängder, och tillämpningsområdet utvidgas till att bl.a. omfatta vissa offentliga företag. Det utvidgade tillämpningsområdet medför behov av en ny lagteknisk lösning jämfört med PSI-lagen, vars tillämpningsområde är kopplat till den krets av aktörer som omfattas av offentlighetsprincipen (2 § PSI-lagen). Det finns också behov av att anpassa och modernisera den svenska lagstiftningen så att den bättre överensstämmer med direktivets reglering och så att den ger myndigheter och offentliga företag adekvat stöd i deras arbete med att tillgängliggöra information för vidareutnyttjande. En ny lag med ny struktur och nya lagtekniska lösningar utgör också ett tillfälle att ta ytterligare steg mot att tydliggöra hur bestämmelser om tillgängliggörande av information för vidareutnyttjande förhåller sig till rättssystemet i övrigt och vilken räckvidd lagen har (jfr Lagrådets yttrande i prop. 2014/15:79 s. 70 f.). Den nya lagen bör benämnas lagen om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data (se avsnitt 5.2 om uttrycket data).

Öppna data-direktivet är ett s.k. minimiharmoniseringsdirektiv. Det innebär att medlemsstaterna kan införa strängare regler än vad som krävs i direktivet. Regeringens utgångspunkt vid genomförandet av direktivet är att den nationella regleringen i största möjliga utsträckning bör spegla direktivet och inte gå utöver det. Det bör därför, i likhet med vad *Försvarsmakten* anför, inte införas några ytterligare skyldigheter när det gäller tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande än de som föreskrivs i direktivet.

5.2 Lagen ska främja den offentliga sektorns tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande

Regeringens förslag: Lagen ska syfta till att främja den offentliga sektorns tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande, särskilt i form av öppna data, under förutsättning att krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter kan upprätthållas och att det inte innebär risker för Sveriges säkerhet.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att uttrycket information ska användas för att beskriva det informationsbärande innehåll som omfattas av lagen och att uttrycket vidareutnyttjande ska ha en något annorlunda innebörd.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. Flera remissinstanser, däribland *Patent- och registreringsverket*, *Riksarkivet* och *Riksdagens ombudsmän*, är positiva till att handlingsbegreppet utmönstras i den nya lagen. Ett antal remissinstanser, bl.a. *Försäkringskassan*, *Helsingborgs kommun* och *Mittuniversitetet*, anser att den term som används för att beskriva det informationsbärande innehåll som omfattas av lagen bör definieras. *Försvarsmakten* och *Totalförsvarets forskningsinstitut* förordar att tryckfrihetsförordningens etablerade terminologi används.

Några remissinstanser, bl.a. *Myndigheten för digital förvaltning* och *Svenskt Näringsliv*, anser att lagens syfte bör omfatta andra målsättningar,

som ökad transparens, effektivitet och demokratisering. *Civic Tech Sweden AB* menar att principerna om inbyggd öppenhet och öppenhet som standard bör inkluderas i syftesbestämmelsen. Andra remissinstanser, däribland *Internetstiftelsen*, *Post- och telestyrelsen* och *Affärsverket svenska kraftnät*, framhåller att det bör förtydligas hur lagen förhåller sig till riskerna med att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande.

Skälen för regeringens förslag

Uttrycket data beskriver det informationsbärande innehåll som omfattas av lagen

Öppna data-direktivets bestämmelser är främst inriktade på vidareutnyttjande av digital information men omfattar också vidareutnyttjande av handlingar som tillgängliggörs på papper. Direktivets definition av handling innefattar allt innehåll oberoende av medium eller varje del av sådant innehåll. Med medium avses papper, elektronisk form samt ljud-, bild- eller audiovisuella inspelningar (artikel 2.6). Vid genomförandet av direktivet är medlemsstaterna oförhindrade att använda en annan term än handling under förutsättning att innebörden av denna överensstämmer med direktivets definition av ordet (jfr skäl 20).

I Sverige är begreppet handling starkt förknippat med den terminologi som knyter an till offentlighetsprincipen i 2 kap. tryckfrihetsförordningen, förkortad TF. Med handling avses där en framställning i skrift eller bild samt en upptagning som endast med tekniska hjälpmedel kan läsas eller avlyssnas eller uppfattas på annat sätt (2 kap. 3 § TF). Definitionen av handling i öppna data-direktivet överensstämmer i huvudsak med detta handlingsbegrepp (jfr prop. 2009/10:175 s. 145 f.). I PSI-lagen används TF:s handlingsbegrepp för att definiera det informationsbärande innehåll som omfattas av den lagen (6 § PSI-lagen). En förutsättning för att använda detta begrepp även i den nya lagen bör vara att det har samma innebörd som handlingsbegreppet i TF och gäller för samma aktörskrets som träffas av handlingsoffentligheten i den lagen.

I öppna data-direktivet utvidgas tillämpningsområdet till att även omfatta vissa offentliga företag. Ett offentligt företag träffas i allmänhet inte av regleringen om handlingsoffentlighet i 2 kap. TF och saknar ofta andra författningsreglerade krav på att enskilda ska ges tillgång till information. Till skillnad från vad som gäller inom statliga och kommunala myndigheter kan det i kretsen av offentliga företag inte förutsättas att TF:s terminologi är vare sig välkänd eller etablerad. Samma sak torde gälla inom den krets av offentligt styrda organ som omfattas av direktivets tillämpningsområde men som inte träffas av TF:s bestämmelser om handlingsoffentlighet. Mot bakgrund av direktivets utvidgade tillämpningsområde framstår det inte som ändamålsenligt att använda TF:s handlingsbegrepp i den nya lagen. Ett ytterligare skäl som talar för att begreppet handling inte bör användas är att tillgång till information kan ges på annan grund än med stöd av offentlighetsprincipen. En annan sak är att den information som tillgängliggörs kan vara allmänna handlingar även om tillhandahållandet sker med stöd av någon annan författning.

Sammanfattningsvis bör alltså en annan term än handling användas för att beskriva det informationsbärande innehåll som omfattas av den nya lagen. Utredningen föreslår att uttrycket information används, vilket de

flesta remissinstanser som yttrar sig i frågan ställer sig positiva till. Till skillnad från ”handling” har ”information” inte samma tydliga koppling till fysiska dokument, vilket är en fördel. Termen information används också i flera andra författningar som reglerar samhällets informationsförsörjning, bl.a. lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation och lagen (2000:224) om fastighetsregister.

Utredningen överväger också användning av uttrycket data, men avfärdar detta eftersom data i första hand leder tankarna till digitalt innehåll och direktivets handlingsbegrepp även omfattar information på papper. Frågan är emellertid om de krav öppna data-direktivet ställer när det gäller tillgängliggörande av handlingar i pappersformat kan anses uppfyllda genom redan befintliga bestämmelser om rätten till tillgång till allmänna handlingar enligt 2 kap. TF.

För vidareutnyttjande av information som endast finns lagrad i pappersformat gäller enligt öppna data-direktivet att informationen ska göras tillgänglig i sitt befintliga format, dvs. på papper. Eventuella begränsningar av vidareutnyttjandet ska vara förenliga med de principer om villkor som direktivet föreskriver. Enligt offentlighetsprincipen har var och en rätt att ta del av allmänna handlingar. Denna rätt innefattar att få tillgång till en handling genom en avskrift eller kopia (2 kap. 16 § första stycket TF). Den som har fått del av en allmän handling får som huvudregel använda den fritt för valfritt ändamål. Det innebär att en myndighet i allmänhet inte får förena ett utlämnande av en allmän handling enligt offentlighetsprincipen med villkor om hur handlingen får vidareutnyttjas. Bestämmelserna i 2 kap. TF genomför alltså i praktiken öppna data-direktivet i den del det reglerar vidareutnyttjande av information på papper.

Eftersom vidareutnyttjande av information i pappersformat tillgodoses genom offentlighetsprincipen, bör den nya lagen uteslutande ta sikte på tillgängliggörande av informationsbärande innehåll i digitala format. Mot denna bakgrund är uttrycket data lämpligt för den information som omfattas av lagen. Valet av denna term bidrar till en enhetlig begreppsanvändning i den nya lagen.

Innebörden av termen data bör, som flera remissinstanser påpekar, beskrivas i den nya lagen. Utgångspunkten är att innebörden ska överensstämma med direktivets definition av handling med den begränsningen att innehåll i pappershandlingar inte omfattas. Med en tydlig definition ser regeringen inte, till skillnad från bl.a. *Försvarsmakten*, att det finns någon risk för begreppsförvirring eller tillämpningssvårigheter.

Med data bör alltså avses all information i digitalt format oberoende av medium, dvs. allt informationsbärande innehåll och alla delar av ett informationsbärande innehåll oberoende av i vilket digitalt format det innehas.

En ny avgränsning av uttrycket vidareutnyttjande

Att vidareutnyttja data innebär enligt öppna data-direktivet att någon använder data för andra kommersiella eller icke-kommersiella ändamål än det för vilket de ursprungligen framställdes (artikel 2.11).

I förarbetena till PSI-lagen gjordes en vid tolkning av innebörden av uttrycket vidareutnyttjande, där varje tillhandahållande av handlingar ansågs leda till ett vidareutnyttjande, även ren vidareförmedling av information (prop. 2009/10:175 s. 148 och 6 § PSI-lagen). En sådan vid innebörd av

uttrycket vidareutnyttjande får effekten att en myndighet eller ett offentligt företag kan behöva beakta den nya lagen vid varje tillfälle som data lämnas till någon eller publiceras på internet, oavsett syftet med detta. I syfte att avgränsa den nya lagens tillämpningsområde på ett ändamålsenligt sätt bör det övervägas om det finns skäl att ompröva vad som ska avses med uttrycket vidareutnyttjande enligt lagen.

Öppna data-direktivets huvudsakliga syfte är att främja användningen av öppna data och stimulera innovation inom produkter och tjänster (artikel 1.1). Tanken är alltså att data från den offentliga sektorn ska kunna användas för sekundära ändamål, företrädesvis med stöd av moderna teknologier som artificiell intelligens eller sakernas internet. Sådant vidareutnyttjande av data anses ha en gynnsam effekt på ekonomin och samhället i stort (jfr skälen 8–10). Även om direktivet inte utesluter att andra former av användning av data kan innebära vidareutnyttjande finns det viss reglering i direktivet som talar emot att alla typer av användning ska anses utgöra ett vidareutnyttjande. Formatkraven i artikel 5 innebär exempelvis en tydlig strävan mot att data ska göras tillgängliga i format som är lätta att bearbeta och förädla (se avsnitt 7.2). Syftet med att tillgängliggöra data i sådana format är just att de ska kunna användas, i betydelsen bearbetas, för andra sekundära ändamål än det för vilket de ursprungligen har framställts. Det synes alltså vara en rimlig tolkning att uttrycket användning i artikel 2.11 avser någon form av bearbetning. I ljuset av denna tolkning bör med vidareutnyttjande inte avses sådana situationer där någon tillgodogör sig läsbar information i informativt syfte. Att någon exempelvis tar del av information som har publicerats på en myndighets webbplats bör därmed inte anses utgöra ett vidareutnyttjande i direktivets mening.

För att ett vidareutnyttjande ska anses vara för handen bör det röra sig om någon form av bearbetning av data i syfte att exempelvis skapa eller utveckla något nytt. Det kan röra sig om produkter och tjänster, kunskaper och idéer eller andra företeelser. Avgörande för om en användning av data ska anses vara ett vidareutnyttjande bör alltså vara att det sker någon form av sekundär bearbetning av data.

I den nya lagen bör uttrycket vidareutnyttjande beskrivas som bearbetning av data från den offentliga sektorn för valfritt ändamål. Avgränsningen kommer främst att aktualiseras när data tillgängliggörs på internet i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas (se avsnitt 6.3). Att ett vidareutnyttjande ska ske för ett annat ändamål än det för vilket data ursprungligen framställdes behöver inte anges särskilt.

Lagens syfte

Ett steg i att skilja den nya lagen från reglering som styr rätten till tillgång till information är att tydliggöra lagens särskilda syfte. I linje med att uppnå öppna data-direktivets huvudsakliga mål bör lagens syfte vara att främja den offentliga sektorns tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande, särskilt i form av öppna data (artikel 1.1).

Trots att öppna data-direktivet innehåller uttrycket öppna data i rubriken regleras inte sådana data särskilt i direktivet. Flera av direktivets bestämmelser innebär dock en strävan mot att data ska tillgängliggöras som öppna data. Med öppna data avses i allmänhet data i öppna format som får utnyttjas, vidareutnyttjas och delas fritt av vem som helst för valfritt ända-

mål (jfr skäl 16). Öppna data är alltså inte en egen typ av data utan helt enkelt data som uppfyller vissa krav när det gäller struktur, form, tillgång och rätt till fri användning. Att data får användas fritt innebär bl.a. att de ska vara avgiftsfria. Genom att hänvisa till öppna data i syftesbestämmelsen behöver inte, som *Civic Tech Sweden AB* påpekar, principerna om inbyggd öppenhet och öppenhet som standard nämnas särskilt. Den nya lagen kan väntas bidra till att uppnå vissa sekundära syften, som ökad transparens och effektivitet. Dessa behöver dock inte heller, i motsats till vad bl.a. *Myndigheten för digital förvaltning* anger, inkluderas i syftesbestämmelsen.

Det bör poängteras att det inte är riskfritt att öka den mängd data från den offentliga sektorn som finns tillgänglig för vidareutnyttjande. Data som tillgängliggörs av olika aktörer kan samköras och bearbetas och skapa nytt informationsbärande innehåll som har ett högre skyddsvärde än de ursprungliga datamängderna var för sig. Av syftesbestämmelsen bör det därför framgå, i linje med vad bl.a. *Post- och telestyrelsen* föreslår, att ett ökat tillgängliggörande ska upprätthålla krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter och att det inte får innebära risker för Sveriges säkerhet.

5.3 Lagens avgränsning mot andra författningar

Regeringens förslag: Lagen ska inte påverka bestämmelser i någon annan lag eller förordning som ger någon rätt att få tillgång till data eller som begränsar en sådan rätt.

Lagen ska inte heller påverka bestämmelser i någon annan lag eller förordning om skyddet av personuppgifter.

Om det i någon annan lag eller förordning finns mer långtgående krav i fråga om tillgängliggörande av data, ska de kraven tillämpas.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag. Utredningen föreslår en annan författningsteknisk lösning.

Remissinstanserna: Några remissinstanser, däribland *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*, *Sveriges advokatsamfund*, *Totalförsvarets forskningsinstitut* och *Tullverket*, påpekar att lagförslaget inte genomför samtliga undantag i öppna data-direktivet. *Halmstads* och *Linköpings kommuner* lämnar liknande synpunkter. *Energiföretagen Sverige*, *Hudiksvalls kommun*, *Tillväxtverket* och *Uppsala kommun* efterlyser en större tydlighet i hur lagen förhåller sig till andra författningar. *Integritetsskyddsmyndigheten* framför liknande synpunkter.

Skälen för regeringens förslag

Lagen påverkar inte bestämmelser om tillgång till data

Öppna data-direktivet syftar till att öka den mängd data som finns tillgänglig för vidareutnyttjande utan att det inverkar negativt på andra skyddsvärda intressen. Detta tydliggörs i direktivet genom att det föreskriver att det inte påverkar unionsgemensamma och nationella bestämmelser om tillgång till data och om skydd av personuppgifter. Denna ordning innebär att direktivet inte ger en vidareutnyttjare rätt att få tillgång till data. Rätten

till tillgång måste i stället grundas på andra unionsgemensamma eller nationella bestämmelser.

Data för vilka tillgången omfattas av restriktioner enligt medlemsstaternas nationella rätt är generellt undantagna från tillämpningsområdet (artikel 1.2 f och 1.3). Därtill innehåller direktivet ett antal specifika undantag för vissa data eller vissa slag av data under förutsättning att samma undantag har införts i en medlemsstats egen nationella rätt (artikel 1.2 d och e). Öppna data-direktivet föreskriver i en generell bestämmelse att Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) och anslutande nationell reglering har företräde framför direktivet (artikel 1.4). Det finns också ett särskilt undantag som gäller för data som innehåller personuppgifter (artikel 1.2 h). De specifika undantagen för vissa data eller vissa slag av data omfattas alltså i praktiken också av de generella bestämmelserna om att författningar som styr tillgång till data, restriktioner i sådan tillgång och skydd av personuppgifter har företräde framför öppna data-direktivet.

En förutsättning för att data inte ska behöva göras tillgängliga i enlighet med den nya lagen är alltså att de är undantagna från rätten till tillgång enligt svensk rätt. Rätten att ta del av allmänna handlingar begränsas exempelvis av bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Bestämmelser om skydd av personuppgifter kan också i vissa fall begränsa rätten till tillgång, exempelvis genom att uppställa hinder mot att sådana uppgifter tillgängliggörs digitalt.

I den nya lagen bör det klargöras att lagen inte påverkar bestämmelser i någon annan lag eller förordning som ger någon rätt att få tillgång till data eller som innehåller begränsningar i en sådan rätt. En sådan generell bestämmelse omfattar, i linje med det som bl.a. *Sveriges advokatsamfund* anför, samtliga undantag i öppna data-direktivet som anknyter till befintliga nationella och unionsgemensamma bestämmelser som reglerar rätten till tillgång till data. Av den nya lagen bör det också framgå att den inte heller påverkar bestämmelser i någon annan lag eller förordning om skyddet av personuppgifter.

Andra bestämmelser som går längre i frågan om tillgängliggörande av data gäller före den nya lagen

Det förhållandet att öppna data-direktivet inte påverkar andra unionsgemensamma och nationella bestämmelser om tillgång till data innebär också att det inte inverkar på reglering som går längre än den minimiharmonisering som direktivet föreskriver (jfr skäl 18). Här avses främst bestämmelser som styr hur data ska göras tillgängliga. Sådan reglering finns bl.a. i delegerade förordningar som kommissionen har antagit inom ramen för Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/40/EU av den 7 juli 2010 om ett ramverk för införande av intelligenta transportsystem på vägtransportområdet och för gränssnitt mot andra transportslag. Även lagen om geografisk miljöinformation reglerar hur data ska tillgängliggöras, exempelvis att allmänheten ska ges tillgång till metadata.

Befintliga bestämmelser om hur data ska tillgängliggöras bör ha företräde framför den nya lagen under förutsättning att regleringen går längre än kraven i den lagen. Motsatsvis kommer den nya lagen att komplettera andra lagar och förordningar när den uppställer mer långtgående skyldigheter för hur data ska göras tillgängliga.

6 Lagens tillämpningsområde

6.1 Lagen ska gälla för myndigheter och organ som jämföras med myndigheter

Regeringens förslag: Lagen ska tillämpas av myndigheter. Med myndigheter ska jämföras offentligt styrda organ när det gäller data som har samband med en tjänst av allmänt intresse som ett sådant organ tillhandahåller.

Lagen ska tillämpas av universitet och högskolor endast i fråga om forskningsdata. Detsamma ska gälla för andra myndigheter i den del av deras verksamhet som består i att bedriva eller finansiera forskning eller att göra forskningsdata direkt tillgängliga.

I fråga om kulturinstitutioner ska lagen endast tillämpas av bibliotek, museer och arkiv.

Lagen ska inte tillämpas av huvudmän enligt skollagen eller av radio- eller tv-företag vars sändningsverksamhet finansieras med public service-avgift.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår att även beslutande församlingar i kommuner och regioner ska omfattas av tillämpningsområdet.

Remissinstanserna: *Riksarkivet* påpekar att vissa organ som omfattas av PSI-lagen inte träffas av den nya lagen. *Försvarsmakten* anser att myndigheten bör undantas från lagens tillämpningsområde. *Uppsala kommun* framhåller att det bör klargöras om kommunala bolag omfattas av lagen. *Totalförsvarets forskningsinstitut* anser att myndigheten bör omfattas av undantaget för forskningsverksamhet och att det behöver tydliggöras vad som avses med att forskningsdata har gjorts tillgängliga. *Vetenskapsrådet* efterfrågar ett klargörande av vad som avses med att forskningsdata är offentligt finansierade och uttalar tveksamhet till användning av uttrycket institutionellt eller ämnesbaserat register.

Skälen för regeringens förslag

Myndigheter och med myndigheter jämförda organ

Öppna data-direktivet omfattar, med några uttryckligen angivna undantag, samtliga statliga och kommunala myndigheter. Utöver de undantag som anges i direktivet ges medlemsstaterna inte något utrymme att meddela ytterligare undantag från tillämpningsområdet, exempelvis för en försvarsmyndighet. En annan sak är att säkerhets- och integritetsskyddsintressen, i kombination med befintliga bestämmelser i andra författningar som be-

gränsar rätten till tillgång, ofta kan leda till att en sådan myndighet inte ska tillgängliggöra data för vidareutnyttjande.

Med myndighet jämställs i direktivet ett offentlighetsorgan (artikel 2.1 och 2.2). Avsikten är att uttrycket offentlighetsorgan ska ha samma innebörd som i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG (upphandlingsdirektivet), se skäl 29 i öppna data-direktivet.

Vid genomförandet av upphandlingsdirektivet i Sverige ersattes uttrycket offentlighetsorgan med offentligt styrt organ. Detta uttryck bör användas även i den nya lagen. Vad som avses med ett offentligt styrt organ framgår av 1 kap. 18 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, förkortad LOU. Utmärkande för ett sådant organ är att det är en juridisk person som tillgodoser behov i det allmännas intresse, under förutsättning att behovet inte är av industriell eller kommersiell karaktär. Därtill ska ett offentligt styrt organ

1. till största delen vara finansierat av staten, en kommun, en region eller en upphandlande myndighet,
2. ha en verksamhet som står under kontroll av staten, en kommun, en region eller en upphandlande myndighet, eller
3. ha en styrelse eller motsvarande ledningsorgan där mer än halva antalet ledamöter är utsedda av staten, en kommun, en region eller en upphandlande myndighet.

Som *Riksarkivet* uppmärksammar får avgränsningen mot offentligt styrda organ enligt LOU effekten att samtliga de organ som omfattas av PSI-lagen inte kommer att omfattas av den nya lagen. Det gäller de organ som förtecknas i bilagan till OSL och som inte är offentligt styrda organ enligt definitionen i 1 kap. 18 § LOU. Genom att knyta aktörskretsen i den nya lagen till offentligt styrda organ uppnås emellertid ett mer direktivnära genomförande av tillämpningsområdet. Det innebär bl.a. att ett kommunalt bolag som är ett offentligt styrt organ omfattas av lagen.

För myndigheter och offentligt styrda organ gäller öppna data-direktivet för befintliga data som dessa aktörer innehar och som har samband med den offentliga verksamhet som de bedriver (artikel 1.1 a och 1.2 a). Data som inte har samband med en myndighets eller ett offentligt styrt organs offentliga verksamhet faller utanför direktivet. Statliga och kommunala myndigheters verksamhet grundas på legalitetsprincipen, vilket innebär att de åtgärder en myndighet vidtar ska ha stöd i rättsordningen och är att betrakta som offentlig verksamhet. Det utesluter inte att även en statlig eller kommunal myndighet kan bedriva konkurrensutsatt verksamhet i direktivets mening (se avsnitt 6.3).

Avgränsningen mellan offentlig och icke-offentlig verksamhet bör dock främst vara relevant för offentligt styrda organ som både kan bedriva offentlig verksamhet genom att tillgodose behov i det allmännas intresse och annan verksamhet som inte omfattas av det offentliga uppdraget. Tillämpningsområdet för offentligt styrda organ bör därför avgränsas på så sätt att lagen bara ska tillämpas av ett sådant organ när det tillgängliggör data som har samband med en tjänst av allmänt intresse som det tillhandahåller. Med tjänst av allmänt intresse avses en tjänst som tillgodoser ett behov i det allmännas intresse och som inte endast riktar sig till en begrän-

sad krets individer. Behovet ska inte vara av industriell eller kommersiell karaktär, se 1 kap. 18 § LOU.

Radio- och tv-företag är undantagna från öppna data-direktivet (artikel 1.2 i). En stor del av de data som dessa företag innehar omfattas av immateriella rättigheter och faller redan av det skälet utanför direktivet. Radio- och tv-företag som verkar i samhällets tjänst sammanfaller med vad som normalt benämns public service-företag. Dessa är företag vars sändningsverksamhet finansieras med public service-avgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst. Sådana radio- och tv-företag bör undantas från den nya lagen.

Från kretsen myndigheter undantas också samtliga kulturinstitutioner förutom bibliotek, museer och arkiv från direktivet (artikel 1.2 j). Med bibliotek avses även universitets- och högskolebibliotek. Undantaget bör komma till uttryck i den nya lagen.

Utredningen föreslår att beslutande församlingar i kommuner och regioner bör omfattas av lagens tillämpningsområde. Förslaget går längre än vad öppna data-direktivet kräver, eftersom beslutande kommunala församlingar inte omfattas av direktivets definition av myndighet. Data som finns hos beslutande församlingar finns i regel också tillgängliga hos de beredande och verkställande myndigheterna, exempelvis hos Riksdagsförvaltningen eller en kommunal nämnd (prop. 2009/10:175 s. 151). Det har inte framkommit några särskilda skäl som talar för att den nya lagen bör ha ett vidare tillämpningsområde än vad direktivet föreskriver. Riksdagen och beslutande församlingar i kommuner och regioner bör därför inte omfattas av lagen.

Universitet, högskolor och andra myndigheter som bedriver forskningsverksamhet

En nyhet i öppna data-direktivet är att det omfattar universitet och högskolor när det gäller tillgängliggörande av forskningsdata (artikel 1.2 k). Samma sak gäller för organisationer som bedriver eller finansierar forskning eller som överför forskningsresultat (artikel 1.2 l). Med sådana organisationer avses myndigheter som de definieras i direktivet (artikel 2.1 och 2.2).

I likhet med öppna data-direktivet bör den nya lagen tillämpas av universitet och högskolor som tillgängliggör forskningsdata för vidareutnyttjande. De universitet och högskolor som bör omfattas av lagen är sådana som är under statligt huvudmannaskap, se 1 kap. 1 § första stycket högskolelagen (1992:1434).

Med forskningsdata avses data som samlas in eller framställs inom ramen för vetenskaplig forskningsverksamhet och som används som bevis i forskningsprocessen eller som i forskarvärlden är allmänt accepterade som nödvändiga för att validera forskningsrön och forskningsresultat (artikel 2.9). Forskningsdata omfattar bl.a. statistik och resultat från experiment, metadata, kravspecifikationer och andra digitala objekt (jfr skäl 27). Forskningsdata ska vidare vara framtagna genom offentlig finansiering och ha gjorts tillgängliga för allmänheten via ett institutionellt eller ämnesbaserat register (artiklarna 1.1 c och 10.2). Som *Vetenskapsrådet* anför är det inte helt tydligt vad som i direktivet avses med att forskningsdata är offentligt finansierade. I praktiken bör det betyda att det forskningsprojekt där forskningsdata skapas är offentligt finansierat. Kravet på offentlig

finansiering innebär inte att ett forskningsprojekt i sin helhet måste vara offentligt finansierat. Det är tillräckligt att det till någon del är offentligt finansierat.

Ett institutionellt eller ämnesbaserat register brukar i forskningssammanhang benämnas repositorium, som är en funktion för att organisera och paketera forskningsdata i en digital infrastruktur. En sådan infrastruktur utgörs vanligen av någon form av dataplattform där data sammanställs och tillgängliggörs. Som *Totalförsvarets forskningsinstitut* och Vetenskapsrådet påpekar kan det ifrågasättas hur metoden för tillgängliggörande av forskningsdata bör beskrivas i den nya lagen. Att koppla tillgängliggörandet till att det ska ske via en dataplattform framstår som mest lämpligt då det inte inverkar begränsande på formen för hur forskningsdata görs tillgängliga. Forskningsdata har alltså gjorts direkt tillgängliga när de finns åtkomliga för allmänheten att vidareutnyttja via en dataplattform. Det innebär motsatsvis att den nya lagen inte gäller för forskningsdata som görs tillgängliga efter en individuell begäran enligt nationella bestämmelser om tillgång till data.

Forskningsdata enligt den nya lagen bör alltså vara till någon del offentligt finansierade data som samlas in eller framställs inom ramen för vetenskaplig forskningsverksamhet och som görs direkt tillgängliga för vidareutnyttjande genom en dataplattform.

En skillnad i tillämpningsområdet mellan universitet och högskolor å ena sidan och myndigheter som endast till viss del har i uppgift att bedriva eller finansiera forskning eller tillgängliggöra forskningsresultat å andra sidan är att den övriga verksamheten hos de först nämnda aktörerna är undantagen från direktivets tillämpningsområde. Undantaget aktualiseras exempelvis för universitet och högskolor i deras utbildningsverksamhet.

För en myndighet kan forskningsverksamhet i varierande grad ingå i dess instruktionsenliga uppgifter. Myndigheter vars verksamhet delvis består i att bedriva eller finansiera forskning är bl.a. Naturvårdsverket, Statens Institutionsstyrelse och Totalförsvarets forskningsinstitut. En myndighet kan också ha i uppgift att överföra forskningsresultat, dvs. att göra forskningsdata direkt tillgängliga genom någon form av dataplattform. Det kan innebära att ta emot forskningsdata från forskare och göra dem direkt tillgängliga för allmänheten. En myndighets verksamhet kan alltså träffas av den nya lagen i olika stor omfattning. I den del av en myndighets verksamhet som består i att bedriva eller finansiera forskning eller göra forskningsdata direkt tillgängliga bör lagen tillämpas endast avseende forskningsdata. I den övriga verksamheten bör lagen tillämpas fullt ut. Universitet och högskolor bör dock tillämpa den nya lagen endast vid tillgängliggörande av forskningsdata för vidareutnyttjande. För universitets- och högskolebibliotek gäller det begränsade tillämpningsområdet endast när en sådan aktör har i uppgift att bedriva eller finansiera forskning eller tillgängliggöra forskningsresultat.

Vid sidan av universitet och högskolor är all annan utbildningsverksamhet upp till och med gymnasienivå undantagen från direktivet. Därmed bör samtliga huvudmän enligt skollagen (2010:800) undantas från den nya lagen.

6.2 Lagen ska gälla för vissa offentliga företag

Regeringens förslag: Lagen ska tillämpas av offentliga företag när det gäller data som har samband med en tjänst av allmänt intresse som företaget tillhandahåller och som inte är direkt konkurrensutsatt.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag. Utredningen föreslår en annan författningsteknisk lösning.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna har inga synpunkter på förslaget. *Energiföretagen Sverige* och *Vattenfall AB* efterfrågar ett förtydligande av vad som avses med en tjänst av allmänt intresse.

Skälen för regeringens förslag: En nyhet i öppna data-direktivet är att det omfattar vissa offentliga företag. Vilka företag som avses är avgränsat dels utifrån deras verksamhet, dels utifrån att en myndighet eller ett offentligt styrt organ ska ha ett direkt eller indirekt bestämmande inflytande över företaget i fråga (artiklarna 1.1 b och 2.3). Med bestämmande inflytande avses att en eller flera myndigheter, eller ett eller flera offentligt styrda organ äger majoriteten av företagets tecknade kapital, kontrollerar majoriteten av de rösträtter som är knutna till företagets emitterade aktier eller kan utse mer än hälften av ledamöterna i företagets administrativa, styrande eller övervakande organ.

De offentliga företag som omfattas av direktivet är företag vars verksamhet omfattas av 2 kap. 1 § eller 5–8 §§ lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, förkortad LUF. De verksamheter som avses är

- tillhandahållande eller drift av fasta publika nät i samband med produktion, transport eller distribution av gas, värme, el eller dricksvatten samt leverans till sådana nät,
- tillhandahållande eller drift av nät i syfte att tillhandahålla tjänst för allmänheten i form av transporter med järnväg, automatiserade system, spårväg, tunnelbana, buss, trådbuss eller linbana,
- tillhandahållande av posttjänst och tjänst som är närstående till posttjänst,
- verksamhet som består av utnyttjande av ett geografiskt område i syfte att tillhandahålla flygplats, hamn eller annan terminal för transporter i luften eller till havs eller på inre vattenvägar, och
- verksamhet som består av utnyttjande av ett geografiskt område i syfte att utvinna olja eller gas, eller prospektera eller utvinna kol eller andra fasta bränslen.

Dessutom omfattar direktivet offentliga företag i form av

- företag som bedriver kollektivtrafik i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007 av den 23 oktober 2007 om kollektivtrafik på järnväg och väg och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1191/69 och (EEG) 1107/70,
- företag som bedriver lufttrafik och som har allmän trafikplikt i enlighet med artikel 16 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen, och
- företag som fungerar som rederier inom gemenskapen och som uppfyller förpliktelser vid allmän trafik i enlighet med artikel 4 i rådets

förordning (EEG) 3577/92 av den 7 december 1992 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet inom medlemsstaterna (cabotage).

Öppna data-direktivet gäller för offentliga företag som omfattas av tillämpningsområdet när dessa tillgängliggör data för vidareutnyttjande. Det gäller dock endast om dessa data har samband med den eller de tjänster av allmänt intresse som företaget tillhandahåller enligt någon av de ovan uppräknade rättsakterna. Ett offentligt företag som bedriver kollektivtrafik enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007 omfattas alltså av direktivet endast när det gäller data som har samband med företagets tillhandahållande av persontransporttjänster. Motsatsvis är alla andra data som ett offentligt företag innehar undantagna från tillämpningsområdet.

Öppna data-direktivet undantar också data som har samband med verksamhet hos ett offentligt företag som i och för sig innebär tillhandahållande av en tjänst av allmänt intresse men där denna tjänst ingår i en verksamhet som är direkt konkurrensutsatt på en marknad med fritt tillträde (artikel 1.2 b, jfr 3 kap. 24 § LUF). Direkt konkurrensutsatt verksamhet i ett offentligt företag är undantagen från LUF. Sådana undantag antas av Europeiska kommissionen i genomförandebeslut. För svensk del finns beslut för vissa posttjänster, viss persontrafik på järnväg och för försäljning och produktion av el. Data som har anknytning till sådana tjänster bör även undantas från den nya lagens tillämpningsområde.

Vad som avses med ett offentligt företag bör framgå av den nya lagen. Ett offentligt företag bör tillämpa lagen när det gäller data som har samband med en tjänst av allmänt intresse som företaget tillhandahåller och som inte är direkt konkurrensutsatt. Genom denna avgränsning framgår motsatsvis att alla andra data som innehas av ett offentligt företag faller utanför lagens tillämpningsområde.

6.3 När lagen ska tillämpas

Regeringens förslag: Lagen ska tillämpas när någon som har rätt att få tillgång till data enligt någon annan lag eller förordning begär att dessa data ska tillgängliggöras för vidareutnyttjande. Lagen ska också tillämpas när en myndighet eller ett offentligt företag på eget initiativ tillgängliggör data som omfattas av lagen i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas.

När data lämnas mellan statliga och kommunala myndigheter ska lagen tillämpas bara om den mottagande myndigheten ska använda dem i en konkurrensutsatt verksamhet. Detsamma ska gälla när ett organ som jämföras med en myndighet eller ett offentligt företag lämnar data till en statlig eller kommunal myndighet.

Lagen ska inte tillämpas när en statlig eller kommunal myndighet tillhandahåller data i en konkurrensutsatt verksamhet.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår bl.a. ett något annat tillämpningsområde för data som tillhandahålls i en konkurrensutsatt verksamhet.

Remissinstanserna: Ett antal remissinstanser, däribland *Civic Tech Sweden AB*, *Naturvårdsverket* och *Svenskt Näringsliv*, anser att ansvar och roller behöver förtydligas i lagen i syfte att uppnå intentionen att öka vidareutnyttjande av data.

Skälen för regeringens förslag

Lagen ska tillämpas när en myndighet eller ett offentligt företag ger tillgång till data

Öppna data-direktivet ger inte någon en rätt att få tillgång till data. En enskild kan alltså inte åberopa öppna data-direktivet eller lagstiftning som grundas på direktivet för att få tillgång till data (prop. 2009/10:175 s. 141). Direktivets reglering aktualiseras först när det har konstaterats att data ska eller kan tillhandahållas. För att tydliggöra den nya lagens räckvidd bör det framgå under vilka förutsättningar den ska tillämpas.

Den nya lagen bör vara tillämplig när någon i ett konkret fall har rätt att få tillgång till data oavsett på vilken rättslig grund detta sker. Kännetecknande för svenska regler om tillgång är att de innehåller författningsreglerade skyldigheter att tillhandahålla data, vanligtvis efter en begäran. I första hand finns sådana bestämmelser i 2 kap. TF om utlämnande av allmänna handlingar och i 6 kap. OSL om utlämnande av uppgifter. Bestämmelser om tillgång till vissa data finns också i sektors- eller myndighets-specifika författningar, bl.a. lagen om geografisk miljöinformation, lagen om fastighetsregister och förordningen (1984:692) om det allmänna företagsregistret. En myndighet kan också i sin instruktion ha till uppgift att tillhandahålla vissa data, se exempelvis 2 § förordningen (2008:1233) med instruktion för Sveriges geologiska undersökning. Ett övergripande syfte med dessa bestämmelser är att information ska ges offentlighet, se 1 § lagen om fastighetsregister. Skälen till offentlighet kan vara olika, exempelvis att främja ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande (2 kap. 1 § TF) eller att tillgodose ett särskilt informationsförsörjningsbehov i samhället.

En myndighet eller ett offentligt företag kan också på eget initiativ göra data tillgängliga för vidareutnyttjande genom att publicera dem på internet. Tillgängliggörande av data på eget initiativ kan, utöver på helt frivillig grund, också ske utifrån ett författningsreglerat ansvar att förse samhället med information eller genom uppdragsverksamhet av frivillig natur.

Den nya lagen bör vara tillämplig i båda de ovan beskrivna situationerna, dvs. när någon har rätt att få tillgång till data med stöd i annan lag eller förordning eller när en myndighet eller ett offentligt företag på eget initiativ ger tillgång till data i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas. Att data tillgängliggörs i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas innebär att lagen inte ska tillämpas vid varje tillfälle som en myndighet eller ett offentligt företag publicerar data på eget initiativ. Om data publiceras i ett annat syfte, exempelvis för att sprida information om myndighetens eller företagets verksamhet, ska lagen inte tillämpas.

Ett förtydligande i lagen om när den ska tillämpas i kombination med klagörande av de förutsättningar som ska vara för handen innan data görs tillgängliga för vidareutnyttjande (se avsnitt 7.1) får, i linje med det bl.a. *Svenskt Näringsliv* anför, anses klagöra att det är den myndighet eller det offentliga företag som tillgängliggör data som bär ansvaret för detta.

Data som lämnas mellan myndigheter och offentliga företag

Öppna data-direktivet gäller som huvudregel inte för data som lämnas mellan myndigheter eller mellan myndigheter och offentliga företag (artikel 2.11). Undantaget syftar till att uppgiftsutbyten inom ramen för den offentliga verksamheten ska kunna ske utan att informationen i fråga behöver tillgängliggöras för vidareutnyttjande i enlighet med direktivet (prop. 2009/10:175 s. 198). Undantaget gäller emellertid inte om den myndighet som tar emot data ska använda dem i en konkurrensutsatt verksamhet.

Att de rutinmässiga uppgiftsutbyten som förekommer mellan statliga och kommunala myndigheter inte bör omfattas av den nya lagen framstår som en självklarhet. På samma sätt bör lagen inte heller omfatta de situationer där ett organ som i lagen jämföras med en myndighet eller ett offentligt företag lämnar data till en statlig eller kommunal myndighet. Undantaget bör dock inte gälla i de fall den myndighet som tar emot data har för avsikt att använda dem i en konkurrensutsatt verksamhet. I ett sådant fall ska den som lämnar data tillämpa lagen och behandla den mottagande myndigheten som vilken vidareutnyttjare som helst.

Organ som i lagen jämföras med myndigheter och offentliga företag bedriver som utgångspunkt någon form av konkurrensutsatt verksamhet. För att dessa aktörer inte ska hamna i en sämre ställning jämfört med andra vidareutnyttjare bör lagen vara tillämplig när en sådan aktör begär att en statlig eller kommunal myndighet ska tillgängliggöra data för vidareutnyttjande enligt lagen.

En statlig eller kommunal myndighet som tillhandahåller data inom ramen för en konkurrensutsatt verksamhet ska inte tillämpa lagen i den verksamheten (artikel 1.2 a). En konkurrensutsatt verksamhet kan avse tillgängliggörande av data som framställs eller prissätts enbart på affärsmässiga grunder och i konkurrens med andra marknadsaktörer (jfr skäl 22).

6.4 Data som ska undantas från lagen

Regeringens förslag: Lagen ska inte gälla för data som någon på grund av sin identitet eller ställning har en särskild rätt att få tillgång till enligt någon annan lag eller förordning.

Lagen ska inte gälla för data som omfattas av en sådan ensamrätt som följer av patentlagen, mönsterskyddslagen, lagen om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter, växtförädlarrättslagen, varumärkeslagen eller lagen om företagsnamn.

Lagen ska inte heller gälla för data som tredje man innehar rätt till enligt lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Lagen ska vidare inte gälla för data som utgörs av datorprogram, logotyper, heraldiska vapen eller insignier.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår ett snävare undantag för immateriella rättigheter.

Remissinstanserna: *Transportstyrelsen* har synpunkter på utformningen av undantaget för data som någon har en särskild rätt att få tillgång till. *Riksantikvarieämbetet*, *Sjöfartsverket* och *Totalförsvarets forskningsinstitut* anser att undantaget för immateriella rättigheter bör utvidgas.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) understryker vikten av att datorprogram undantas från lagens tillämpningsområde. Flera remissinstanser, däribland *Arbetsförmedlingen*, *Journalism++ Stockholm AB* och *Research Institutes of Sweden AB (RISE)*, efterlyser ett klargörande i frågan om huruvida undantaget för datorprogram även omfattar programkod. *Lantmäteriet* anser att viss stödinformation och förteckningar över användarbehörigheter bör omfattas av undantaget för datorprogram. Några remissinstanser, bl.a. *Myndigheten för digital förvaltning* och *Sveriges Ingenjörer*, anser att datorprogram inte bör undantas.

Skälen för regeringens förslag

Data som någon har särskild rätt att få tillgång till

Data som endast tillhandahålls någon som har ett särskilt intresse av sådan tillgång är undantagna från öppna data-direktivets tillämpningsområde (artikel 1.2 f). Motivet till detta är att direktivet inte ska ge någon möjlighet att få tillgång till och vidareutnyttja data som kan vara av känslig karaktär (jfr 1.2 h, 1.3 och 1.4).

Det är rätten att få tillgång till data som styr över möjligheten att få dem tillgängliggjorda för vidareutnyttjande i enlighet med direktivets bestämmelser. Det förekommer emellertid att någon, i enlighet med det nationella regelverket, har rätt att få tillgång till data av känslig karaktär. Trots att det i ett sådant fall finns en författningsreglerad rätt till tillgång bör sådana data undantas från den nya lagen.

Rätten till tillgång kan grundas på att den som begär tillgång innehar en viss identitet eller en viss ställning. En enskild kan exempelvis kräva att en personuppgiftsansvarig ska ge tillgång till de personuppgifter som behandlas om honom eller henne (artikel 15 i dataskyddsförordningen). Vidare kan en enskild ha en författningsreglerad rätt att få ta del av personuppgifter eller andra data genom direktåtkomst eller annat digitalt utlämnande. Den som är part i ett ärende har en särskild rätt att få ta del av allt material som har tillförts ärendet, se 10 § förvaltningslagen (2017:900). Rätten att få tillgång till vissa data kan också tillfalla någon som företräder en enskild, exempelvis ett ombud. En sådan företrädare kan också ha rätt att ta del av vissa data endast till följd av att en enskild häver den sekretess som gäller till skydd för honom eller henne.

Data som någon har en särskild författningsreglerad rätt att få tillgång till för att denne innehar en viss identitet eller ställning är ofta av känslig karaktär och lämpar sig inte för vidareutnyttjande. Sådana data bör därför undantas från lagens tillämpningsområde. De data som omfattas av undantaget är i allmänhet av den arten att de är nära knutna till en viss person. Det handlar alltså om data som inte skulle tillhandahållas någon annan, främst för att de innehåller integritetskänsliga personuppgifter eller omfattas av sekretess. Syftet med undantaget är att minimera risken för att data av känslig karaktär tillgängliggörs för vidareutnyttjande.

Data som omfattas av en immateriell rättighet

Data som omfattas av tredje mans immateriella rättigheter är undantagna från öppna data-direktivet (artikel 1.2 c). Med immateriella rättigheter avses upphovsrätt och närstående rättigheter. Direktivet ska inte heller på-

verka sådana rättigheter när de tillkommer en myndighet eller tillämpas på data som omfattas av industriell äganderätt (jfr skäl 54).

Upphovsrätt och rättigheter som är närstående till upphovsrätten regleras i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Ett undantag för data som omfattas av tredje mans upphovsrätt bör införas i den nya lagen.

Data som omfattas av upphovsrätt eller en närstående rätt som tillkommer en myndighet är inte uttryckligen undantagna från öppna data-direktivet. Motivet till detta är att en myndighet bör sträva efter att använda sin upphovsrätt på ett sätt som underlättar vidareutnyttjande. En myndighet bör i regel kunna tillgängliggöra data som omfattas av myndighetens upphovsrätt genom att förena ett tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande med villkor eller licens (se avsnitt 7.4).

Några remissinstanser, däribland *Totalförsvarets forskningsinstitut*, framhåller att utredningens förslag om undantag för immateriella rättigheter bör utvidgas och att samtliga direktivets möjligheter att undanta immaterialrättsligt skyddade data bör utnyttjas. Regeringen anser att det finns skäl att ytterligare värna de immateriella rättigheterna. Avsikten är exempelvis inte att direktivet ska tillämpas på data som omfattas av industriell äganderätt (jfr skäl 54). En sådan äganderätt kan bl.a. vara en ensamrätt som följer av patentlagen (1967:837) eller mönsterskyddslagen (1970:485). Det saknar betydelse om ensamrätten tillkommer en myndighet, ett offentligt företag eller tredje man. Undantaget för data som omfattas av ensamrätt till följd av en industriell äganderätt bör komma till uttryck i den nya lagen. Det bör dock poängteras att undantaget inte innebär något förbud för en myndighet eller ett offentligt företag att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande även om de omfattas av en industriell äganderätt som tillkommer myndigheten eller företaget.

Data som utgör datorprogram

Datorprogram är inte uttryckligen undantagna från öppna data-direktivets tillämpningsområde, men avsikten är att datorprogram inte ska omfattas av direktivets definition av begreppet handling (jfr skäl 30).

Med datorprogram brukar i allmänhet förstås en instruktion eller en serie av instruktioner i form av programkod som beskriver de operationer som en dator ska utföra. Instruktionerna skrivs med källkod, dvs. en kod som är begriplig för människan. Källkoden översätts till maskinkod så att datorn kan utföra instruktionerna. Datorprogram eller programkod kan utgöra en allmän handling hos en myndighet (se rättsfallet RÅ 2004 ref. 74 och Kammarrätten i Göteborgs dom den 21 februari 2020 i mål nr 6973–19). Det innebär att både datorprogram och programkod kan bli föremål för utlämnande som allmän handling enligt 2 kap. TF såvida inte sekretess gäller. Vid sidan av eventuell sekretess åtnjuter datorprogram även visst upphovsrättsligt skydd genom att de inte får återges, se 26 a § tredje stycket 3 lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

I öppna data-direktivet nämns inga särskilda motiv till att datorprogram får undantas från tillämpningsområdet. Det saknas vidare en beskrivning av vad som avses med ett datorprogram. Det är därför oklart om programkod omfattas av uttrycket datorprogram. Remissutfallet visar på en blandad uppfattning i frågan om huruvida datorprogram bör omfattas av den

nya lagen eller inte. Å ena sidan understryker *SMHI* vikten av att datorprogram undantas. *Lantmäteriet* vill gå längre och även undanta viss stödinformation. Å andra sidan anser bl.a. *Myndigheten för digital förvaltning* att datorprogram bör omfattas av lagen. Andra remissinstanser pekar på problematiken i att avgöra vad som utgör ett datorprogram respektive programkod i förhållande till det föreslagna undantaget.

En effekt av att låta lagen omfatta datorprogram är att ett datorprogram då kan behöva göras tillgängligt i ett format som lämpar sig för vidareutnyttjande. Vilka eventuella konsekvenser ett sådant tillgängliggörande kan få har inte analyserats närmare. Detta talar för att datorprogram bör undantas från lagen. Eftersom programkod utgör de instruktioner som ett datorprogram består av, får programkod anses omfattas av uttrycket datorprogram. Det är därför naturligt att även programkod omfattas av undantaget. Att datorprogram undantas från lagens tillämpningsområde innebär endast att det inte finns något krav på att tillgängliggöra datorprogram i enlighet med lagen. En myndighet kan dock fortfarande vara skyldig att lämna ut datorprogram eller programkod enligt 2 kap. TF. Så länge ett tillgängliggörande av ett datorprogram inte möter hinder i någon annan författning är det upp till varje myndighet att avgöra i vilket format en programkod eller ett datorprogram kan göras tillgängligt.

Data som utgörs av logotyper, heraldiska vapen och insignier

Logotyper, heraldiska vapen och insignier är undantagna från öppna data-direktivet (artikel 1.2 g). *Riksarkivet* och *SMHI* tillstyrker att undantaget genomförs i den nya lagen. Inga remissinstanser invänder mot detta. Logotyper, heraldiska vapen och insignier bör därför undantas från lagens tillämpningsområde.

7 Tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande

7.1 När data ska tillgängliggöras för vidareutnyttjande

Regeringens förslag: Data ska tillgängliggöras för vidareutnyttjande i den utsträckning som krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter kan upprätthållas och under förutsättning att det inte innebär risker för Sveriges säkerhet.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att data bör tillgängliggöras om det inte är olämpligt med beaktande av vissa risker.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, bl.a. *Arbetsförmedlingen*, *Geoforum Sverige*, *Internetstiftelsen* och *Patent- och registreringsverket*, anser att det ska införas en skyldighet att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande. *Ekonomistyrningsverket*, *Riksarkivet* och *Statskontoret* menar att det är tillräckligt att myndigheter på eget initiativ bör göra data tillgäng-

liga. *Post- och telestyrelsen* avstyrker en generell bestämmelse om att myndigheter bör tillgängliggöra data.

Flera remissinstanser lyfter frågor om informationssäkerhet. *Domstolsverket* och *Research Institutes of Sweden AB* poängterar vikten av att myndigheter bedriver ett riskbaserat informationssäkerhetsarbete. *Försvarets radioanstalt*, *Försvarmakten*, *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* och *Säkerhetspolisen* pekar på svårigheten i att bedöma om vissa data riskerar att bidra till att en aggregerad datamängd blir känslig ur ett säkerhetsperspektiv och att detta förstärks när informationssystem samögs av flera myndigheter. Några remissinstanser, däribland *Försvarmakten*, *Sveriges Kommuner och Regioner* och *Säkerhetspolisen*, framhåller att det är lämpligt att dokumentera de avvägningar som ligger till grund för ett beslut att tillgängliggöra data. Enligt *Försvarmakten* bör en myndighet inte tillgängliggöra data som härrör från en annan myndighet utan att först samråda med den myndigheten. Ytterligare ett antal remissinstanser, bl.a. *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*, understryker behovet av vägledning vid tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande.

Skälen för regeringens förslag

Data som omfattas av lagen ska tillgängliggöras för vidareutnyttjande

Öppna data-direktivet innehåller inget uttryckligt krav på att myndigheter och offentliga företag ska arbeta aktivt med att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande utan en begäran från en enskild. Däremot anges det att myndigheter bör uppmanas att göra alla sina data tillgängliga för vidareutnyttjande, men att det inte får ske på bekostnad av den allmänna säkerheten eller enskildas personliga integritet (jfr skäl 16, 28 och 31).

Eftersom öppna data-direktivet är ett minimidirektiv, finns det inget hinder för en medlemsstat att införa mer långtgående krav än vad direktivet föreskriver. Tvärtom uppmanas medlemsstaterna att gå längre. I Sverige finns det inte något allmänt krav på myndigheter eller offentliga företag att på eget initiativ tillgängliggöra data för vidareutnyttjande. Riksdagen har däremot i två tillkännagivanden framfört att arbetet med öppna data bör ges ökad tyngd och att statliga myndigheter bör ges i uppdrag att arbeta strategiskt för att öka utbudet av och tillgängligheten till öppna data (bet. 2016/17:FiU17 punkt 3, rskr. 2016/17:187 och bet. 2017/18:FiU25 punkt 2, rskr. 2017/18:180). Det bör därför övervägas om den nya lagen bör innehålla en bredare skyldighet att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande.

Utredningen föreslår att en myndighet eller ett offentligt företag på eget initiativ bör göra data tillgängliga för vidareutnyttjande. Förslaget innehåller inget tvingande moment utan är snarare att betrakta som en uppmaning att proaktivt tillgängliggöra data som omfattas av lagen. Bland de remissinstanser som kommenterar förslaget anser majoriteten att det bör införas en skyldighet för myndigheter att på eget initiativ tillgängliggöra data för vidareutnyttjande. Några remissinstanser är av motsatt uppfattning och pekar på bl.a. riskerna med att öka mängden data som finns direkt tillgängliga för vidareutnyttjande.

Att införa en skyldighet för myndigheter och offentliga företag att på eget initiativ tillgängliggöra data för vidareutnyttjande är av flera skäl inte lämpligt. En sådan skyldighet kan medföra att data av låg kvalitet och användbarhet tillgängliggörs för vidareutnyttjande endast i syfte att upp-

ylla kravet på tillgängliggörande. Ett generellt krav på att arbeta aktivt med att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande kan också påverka kärnverksamhet och budget hos en myndighet eller ett offentligt företag och medföra risker för säkerhets- och integritetsintressen.

Avsikten med öppna data-direktivet är att en vidareutnyttjare, som enligt nationella eller unionsgemensamma regler har rätt att få tillgång till data, ska kunna kräva att dessa görs tillgängliga i enlighet med vad direktivet föreskriver. Det innebär att en myndighet eller ett offentligt företag som enligt en annan författning är skyldig att ge en vidareutnyttjare tillgång till data ska tillgängliggöra dessa i enlighet med den nya lagen, såvida inte bestämmelser i en annan författning inverkar begränsande på tillgängliggörandet (se avsnitt 5.3). På samma sätt ska en myndighet eller ett offentligt företag tillämpa lagen när det på eget initiativ gör data direkt tillgängliga i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas, exempelvis genom att publicera dem på sin webbplats.

I praktiken innebär detta, inom den nya lagens ramar, en faktisk skyldighet att göra data tillgängliga för vidareutnyttjande. Skyldigheten gäller emellertid endast för sådana data som omfattas av lagen och som en vidareutnyttjare kan få tillgång till efter en begäran eller som en myndighet eller ett offentligt företag gör tillgängliga på eget initiativ i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas.

En myndighet eller ett offentligt företag bör alltså som huvudregel ha en skyldighet att tillgängliggöra data som omfattas av den nya lagen för vidareutnyttjande. Det bör dock understrykas att en vidareutnyttjare inte kan åberopa denna skyldighet för att få tillgång till data. En annan sak är att skyldigheten att tillgängliggöra data kan fungera som ett incitament för en myndighet eller ett offentligt företag att förstärka sitt arbete med att proaktivt tillgängliggöra data för vidareutnyttjande. En särskild bestämmelse om att myndigheter och offentliga företag på eget initiativ bör göra data tillgängliga för vidareutnyttjande, som utredningen föreslår, anses mot denna bakgrund inte vara nödvändig.

Säkerhets- och integritetsintressen ska beaktas innan data tillgängliggörs

En skyldighet att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande bör inte vara undantagslös även om den endast omfattar data där stöd för tillgång finns i en annan författning eller data som görs tillgängliga på eget initiativ. Innan en myndighet eller ett offentligt företag tillgängliggör en datamängd i enlighet med den nya lagen bör vissa säkerhets- och integritetsintressen beaktas.

Den nya lagen påverkar inte bestämmelser i någon annan författning som begränsar rätten att få tillgång till data (avsnitt 5.3). Hinder mot att ge tillgång till data, t.ex. i form av sekretess, har alltså företräde framför lagen. Utöver författningar som innehåller uttryckliga hinder mot att ge tillgång till vissa data finns reglering som, utan att uppställa sådana hinder, syftar till att uppnå en hög nivå av skydd för det informationsbärande innehållet. Det kan röra sig om bestämmelser om särskilt skydd för viss information eller informationssystem för att exempelvis undvika skadlig inverkan. Sådana bestämmelser finns bl.a. i säkerhetsskyddslagen (2018:585) och lagen (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap meddelar också föreskrifter om informationssäkerhet för statliga myndigheter.

En författning som reglerar säkerhetsåtgärder för skydd av information begränsar normalt inte en enskilds rätt tillgång. Att tillgängliggöra sådana data för vidareutnyttjande kan emellertid få en negativ påverkan på de intressen som författningen avser att skydda. Det bör därför övervägas om den nya lagen bör innehålla en ventil som möjliggör för myndigheter och offentliga företag att beakta andra säkerhets- och integritetsintressen än sådana som utgör ett direkt hinder mot att ge tillgång till data.

Öppna data-direktivets syfte är att öka mängden data som finns tillgängliga för vidareutnyttjande i den mån det inte inverkar negativt på andra skyddsvärda intressen (jfr skälen 16 och 27). Att tillåta att data tillgängliggörs för vidareutnyttjande när det medför säkerhetsrisker vore därmed att gå för långt. Bestämmelser som syftar till att upprätthålla en hög skyddsnivå för data eller för samhället i stort bör därför ges företräde på så sätt att tillgängliggörande enligt den nya lagen kan nekas, om det kan påverka skyddet för data eller andra viktiga skyddsintressen. Med detta avses Sveriges säkerhet samt krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter.

Arbete med informationssäkerhet handlar i stor utsträckning om att förhindra skadlig inverkan genom att vidta förebyggande åtgärder i syfte att bevara det informationsbärande innehållets konfidentialitet, riktighet och tillgänglighet. Som ett antal remissinstanser påtalar, bl.a. *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*, kan det finnas säkerhetsrisker med att tillgängliggöra omfattande mängder information i digitala format för vidareutnyttjande. En sådan risk är att en vidareutnyttjare oavsiktligt ges tillgång till s.k. dolda data, i form av programkod eller metadata. En annan risk är att en vidareutnyttjare genom att kombinera datamängder som tillgängliggjorts av olika aktörer kan skapa nytt informationsbärande innehåll som har ett högre skyddsvärde än den initiala datamängden eller datamängderna var för sig. Om kraven på informationssäkerhet inte kan upprätthållas för en viss datamängd bör den inte få tillgängliggöras för vidareutnyttjande.

Tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande kan också medföra en risk för intrång i enskildas personliga integritet. Det gäller även om dataskyddsförordningen eller anslutande nationell reglering inte uppställer hinder mot tillgängliggörandet. En grundförutsättning för att tillgängliggöra data som innehåller personuppgifter är förstås att behandlingen är förenlig med dataskyddsförordningen och anslutande nationell reglering. Utgångspunkten är att stor försiktighet bör iaktas även om bestämmelser om dataskydd inte hindrar ett tillgängliggörande. En risk för intrång i enskildas personliga integritet kan vara svår att konkretisera men bör likväl beaktas innan data som innehåller personuppgifter tillgängliggörs för vidareutnyttjande.

Tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande bör inte heller ske om det innebär risker för Sveriges säkerhet. I säkerhetsskyddslagen tar uttrycket Sveriges säkerhet sikte på förhållanden som är av grundläggande betydelse för Sverige och kan avse både militär och civil verksamhet. Vilka verksamheter som är av betydelse för att upprätthålla Sveriges säkerhet, s.k. säkerhets känsliga verksamheter, måste bedömas i ljuset av samhällsutvecklingen. Vad som behöver skyddas för att förebygga hot mot Sveriges säkerhet kan därför i viss utsträckning förändras över tid (prop. 2017/18:89 s. 133).

Med säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter avses uppgifter som rör säkerhets känslig verksamhet och som därför omfattas av sekretess enligt

OSL eller som skulle ha omfattats av sekretess enligt den lagen, om den hade varit tillämplig. Uppgifter som är av betydelse för Sveriges säkerhet och som är sekretessbelagda faller utanför lagens tillämpningsområde (se avsnitt 5.3).

Uppgifter som inte omfattas av sekretess men som aktualiserar särskilda risker för Sveriges säkerhet får inte heller tillgängliggöras för vidareutnyttjande. En datamängd som exempelvis består av uppgifter från olika källor kan ha ett skyddsvärde i sig även om uppgifterna i datamängden härrör från öppna källor. Det kan vara fråga om uppgifter som samlats in från olika allmänt tillgängliga källor och där den samlade uppgiftsmängden är nödvändig för andra aktörer i en klart säkerhetskänslig verksamhet (prop. 2017/18:89 s. 45). Att tillgängliggöra en sådan datamängd kan medföra risker för Sveriges säkerhet. Även ett tillgängliggörande enligt något av lagens formatkrav kan innebära en risk för Sveriges säkerhet (se avsnitt 7.2).

Sammanfattningsvis bör en myndighet eller ett offentligt företag som avser att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande göra en allsidig riskbedömning innan ett tillgängliggörande sker. I en sådan bedömning bör riskerna med att tillgängliggöra data identifieras, analyseras och värderas. Om en myndighet eller ett offentligt företag bedömer att krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter inte kan upprätthållas om vissa data tillgängliggörs för vidareutnyttjande, bör dessa inte få göras tillgängliga. Detsamma gäller om ett tillgängliggörande av data kan innebära risker för Sveriges säkerhet.

Som bl.a. *Säkerhetspolisen* framhåller kan det vara lämpligt att dokumentera de säkerhets- och integritetsavvägningar som föregår ett tillgängliggörande av en större datamängd (jfr artikel 35 i dataskyddsförordningen om konsekvensbedömning). Vid behov kan synpunkter inhämtas från myndigheter eller andra aktörer vars verksamhet kan påverkas av det aktuella tillgängliggörandet. I likhet med det *Försvarsmakten* framhåller kan det också vara lämpligt att en myndighet, vid bedömningen av om data som härrör från en annan myndighet kan göras tillgängliga, samråder med den myndighet som aktuella data kommer ifrån. Det kan också finnas behov av ytterligare vägledning i frågor som rör tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande.

7.2 Formatkrav vid tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande

Regeringens förslag: Data ska tillgängliggöras i det befintliga formatet eller, om det är lämpligt samt praktiskt och tekniskt möjligt, i ett format som är öppet, maskinläsbart, och i förekommande fall, tillgängligt och sökbart tillsammans med tillhörande metadata.

Dynamiska data ska tillgängliggöras omedelbart genom ett lämpligt gränssnitt eller genom bulknedladdning. Om kravet på omedelbarhet inte kan uppfyllas, ska dynamiska data tillgängliggöras inom en skäligen tid eller med de tillfälliga tekniska begränsningar som är nödvändiga.

En värdefull datamängd ska tillgängliggöras i ett maskinläsbart format genom lämpliga gränssnitt eller genom bulknedladdning.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag. Utredningen föreslår en annan författningsteknisk lösning och en något annorlunda innebörd av uttrycken i lagen.

Remissinstanserna: *Bolagsverket*, *Försvarsmakten* och *Kammarrätten i Stockholm* ifrågasätter om det är lämpligt ur ett regelhierarkiskt perspektiv att bestämmelsen om befintligt format blir att betrakta som en huvudregel i förhållande till utskriftsundantaget i TF. *Försvarets radioanstalt* avstyrker att data ska tillgängliggöras i befintligt format, eftersom sekretessbelagda uppgifter oavsiktligt kan komma att lämnas ut. Några remissinstanser, däribland *Arbetsförmedlingen* och *Kungl. Tekniska högskolan*, anser att lagen bör hänvisa till specifika standarder. *Bolagsverket* och *Rikskarkivet* menar att det behövs en skarpare avgränsning i fråga om vilka data som utgör dynamiska data. *Sveriges Kommuner och Regioner* avstyrker att formatkraven för värdefulla datamängder ska gälla för kommuner och regioner.

Skälen för regeringens förslag

Generella formatkrav vid tillgängliggörande av data

Öppna data-direktivets generella formatkrav gäller vid tillgängliggörande av alla data för vidareutnyttjande, förutom dynamiska data och värdefulla datamängder. Data ska alltid kunna göras tillgängliga i sitt befintliga format och i sin befintliga språkversion. Om det är möjligt och lämpligt ska data tillgängliggöras i ett format som är öppet, maskinläsbart, tillgängligt och sökbart, tillsammans med tillhörande metadata. Format och metadata bör, när det är möjligt, vara förenliga med formella öppna standarder (artikel 5.1).

Tillgängliggörande av data i det befintliga formatet innebär i allmänhet att de görs tillgängliga i det digitala format som de bearbetas eller lagras i. Som *Försvarets radioanstalt* anför kan ett sådant tillgängliggörande vara förenat med risker. Dessa risker bör emellertid kunna identifieras vid prövningen av om krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter kan upprätthållas eller om tillgängliggörandet kan innebära risker för Sveriges säkerhet. Om ett tillgängliggörande är förenat med säkerhets- eller integritetsrisker, ska data inte tillgängliggöras för vidareutnyttjande (se avsnitt 7.1)

Ett antal remissinstanser, däribland *Kammarrätten i Stockholm*, ifrågasätter hur kravet på befintligt format förhåller sig till det s.k. utskriftsundantaget i 2 kap. 16 § första stycket TF. Utskriftsundantaget innebär att en myndighet inte är skyldig att i större utsträckning än vad som följer av lag lämna ut en upptagning för automatiserad behandling i annan form än utskrift. Det betyder att en enskild inte har rätt att få tillgång till en allmän handling i digitalt format enligt offentlighetsprincipen. Det finns dock inget förbud från en myndighet att lämna ut en allmän handling digitalt, under förutsättning att hinder mot utlämnandet inte finns i någon annan författning. En skyldighet för myndigheter att lämna ut särskilda kategorier av allmänna handlingar i digitalt format kan föreskrivas i lag. I den nya lagen om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data kan det alltså regleras att data i form av en allmän handling som omfattas av lagen ska göras tillgängliga i sitt befintliga digitala format. Eftersom skyldigheten om tillgängliggörande i befintligt format endast avser data som omfattas av den nya lagen och enbart i ärenden om tillgängliggörande av

data för vidareutnyttjande, är den inte en huvudregel i förhållande till utskriftsundantaget i 2 kap. 16 § första stycket TF. Vidare gäller kravet på digitalt tillgängliggörande endast under förutsättning att handlingen finns lagrad digitalt. Det bör också understrykas att bestämmelser i andra författningar som begränsar rätten att få tillgång till information i digitalt format har företräde framför den nya lagen. Det gör bl.a. att möjligheterna att tillgängliggöra data som i sitt befintliga digitala format innehåller personuppgifter kan vara starkt begränsade.

Om det är möjligt och lämpligt ska data göras tillgängliga i ett öppet och maskinläsbart format. Med maskinläsbart format avses ett filformat som är strukturerat på ett sådant sätt att det enkelt kan läsas av ett datorprogram (artikel 2.13). Med öppet format avses ett filformat som är oberoende av plattform och tillgängligt för allmänheten utan några restriktioner som hindrar vidareutnyttjande (artikel 2.14).

I motsats till vad bl.a. *Arbetsförmedlingen* framhåller, framstår det inte som nödvändigt att i den nya lagen reglera att format och metadata bör vara förenliga med formella öppna standarder. I syfte att uppnå en enhetlig tillämpning av formatkraven kan de dock behöva preciseras ytterligare. En sådan precisering kan göras på olika sätt. En myndighet kan få i uppdrag att ta fram rekommendationer eller vägledning om hur formatkraven bör uppfyllas. En precisering av formatkraven kan också ske genom verkställighetsföreskrifter (8 kap. 7 § första stycket 1 regeringsformen). Sådana föreskrifter kan bl.a. hänvisa till lämpliga standarder.

Kraven på att tillgängliggöra data i ett öppet, maskinläsbart, tillgängligt och sökbart format tillsammans med tillhörande metadata gäller både när en vidareutnyttjare begär att data ska tillgängliggöras och när en myndighet eller ett offentligt företag på eget initiativ gör data tillgängliga för vidareutnyttjande. Kraven på att data ska vara tillgängliga och sökbara aktualiseras främst när en myndighet eller ett offentligt företag på eget initiativ tillgängliggör data i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas.

Enligt öppna data-direktivet ska de mer långtgående formatkraven tillämpas om det är möjligt och lämpligt. Bedömningen av huruvida det är lämpligt att tillgängliggöra data i de angivna formatkraven görs i första hand i samband med den prövning av säkerhets- eller integritetsrisker som ska föregå varje tillgängliggörande (se avsnitt 7.1). Att det ska vara lämpligt att tillgängliggöra data enligt formatkraven innebär vidare att det inte ska medföra en oproportionell ansträngning att efterkomma en vidareutnyttjares begäran. En myndighet eller ett offentligt företag är exempelvis inte skyldig att anpassa en datamängd eller skapa en ny datamängd om det inte kan ske genom ett relativt enkelt handgrepp (artikel 5.3).

Huruvida det är möjligt att tillämpa formatkraven avgörs mot bakgrund av en myndighets eller ett offentligt företags praktiska och tekniska förutsättningar. Tillämpningen av formatkraven ska vara praktiskt möjlig på så sätt att det inte påverkar myndighetens eller det offentliga företagens kärnverksamhet, budget eller organisation på ett oproportionerligt sätt. Att det är tekniskt möjligt innebär att myndigheten eller det offentliga företaget innehar den tekniska kapacitet som krävs och att det inte finns tekniska hinder som omöjliggör tillgängliggörande i ett visst format. Saknas praktiska eller tekniska möjligheter att tillgängliggöra data i ett format som är öppet, maskinläsbart, tillgängligt och sökbart, tillsammans med tillhörande metadata, kan de i stället göras tillgängliga i sitt befintliga format.

Data som omfattas av lagen bör kunna göras tillgängliga i det befintliga formatet. Det faller sig naturligt att ett befintligt format också uppfyller kravet på befintlig språkversion. Detta behöver därför inte regleras särskilt. Om det är lämpligt samt praktiskt och tekniskt möjligt bör data göras tillgängliga i ett format som är öppet, maskinläsbart, och i förekommande fall, tillgängligt och sökbart tillsammans med tillhörande metadata.

Formatkrav vid tillgängliggörande av dynamiska data

Öppna data-direktivet innehåller en särskild bestämmelse om format vid tillgängliggörande av dynamiska data. Direktivet uppställer emellertid inget krav på att data ska kunna tillgängliggöras som dynamiska data. Dessa formatkrav aktualiseras först när en myndighet eller ett offentligt företag redan tillgängliggör eller har för avsikt att tillgängliggöra data som dynamiska data.

Med dynamiska data avses information i digitalt format som uppdateras ofta eller i realtid särskilt på grund av sin föränderlighet eller sitt snabba åldrande (s.k. volatilitet). Data som genereras av sensorer betraktas vanligtvis som dynamiska data (artikel 2.8).

Öppna data-direktivet uppställer inga generella riktlinjer för hur, eller hur ofta, data ska uppdateras för att utgöra dynamiska data. Det går därför inte, som *Bolagsverket* och *Riksarkivet* efterfrågar, att skarpt avgränsa vilka datamängder som avses. Det förhållandet att direktivets definition av dynamiska data anger att informationen i fråga uppdateras med anledning av sin föränderlighet eller sitt snabba åldrande kan emellertid utgöra ett riktmärke vid en bedömning av vilka data som är dynamiska data. Det betyder att dynamiska data är data vars värde är som störst när de är aktuella, dvs. när de överensstämmer med faktiska och vid en given tidpunkt rådande förhållanden, ofta i realtid. Dynamiska data är vid denna tidpunkt relevanta att vidareutnyttja. Vid sidan av sensordata kan dynamiska data också finnas i olika typer av register eller databaser som uppdateras manuellt eller digitalt inom regelbundna intervall. Uppdateringen innebär då att befintliga data ersätts med nya och aktuella data. Att ett register eller en databas kompletteras med nya uppgifter innebär alltså inte automatiskt att det rör sig om dynamiska data, även om det inte heller i alla situationer kan uteslutas. Vilka data som utgör dynamiska data är i praktiken en bedömning som behöver göras i varje enskilt fall.

Dynamiska data ska tillgängliggöras genom lämpliga applikationsprogrammeringsgränssnitt och i förekommande fall genom bulknedladdning (artikel 5.5). Uttrycket applikationsprogrammeringsgränssnitt, eller bara gränssnitt, kan beskrivas som en regeluppsättning för hur en viss programvara kan kommunicera med en annan programvara. Det är alltså fråga om ett ordnat sätt att hämta och lämna data. Jämfört med en bulknedladdning, som innebär att en avgränsad och ofta större datamängd laddas ned vid ett och samma tillfälle, är ett gränssnitt en metod för att tillgängliggöra mindre datamängder. Detta kan vara av relevans för att tillgängliggöra delar av en datamängd som är alltför stor för att kunna sammanställas i en nedladdningsbar fil. Där en bulknedladdning avser en statisk mängd data kan alltså data via ett gränssnitt på ett enkelt sätt göras tillgängliga allt eftersom de samlas in eller framställs på annat sätt. Användningen av

gränssnitt ställer höga krav när det gäller driftsäkerhet och möjligheten att hantera många samtidiga användare.

Dynamiska data ska som utgångspunkt tillgängliggöras omedelbart efter det att de har samlats in eller framställts på annat sätt. Om ett omedelbart tillgängliggörande medför en oproportionell ansträngning genom att det överskrider en myndighets eller ett offentligt företags finansiella eller tekniska kapacitet, får dynamiska data göras tillgängliga inom en tidsram eller med tillfälliga tekniska begränsningar som inte otillbörligen påverkar ekonomisk eller social potential för dessa data (artikel 5.6). Om dynamiska data inte kan tillgängliggöras omedelbart, bör tillgängliggörandet därför ske inom en skälig tid eller med de tillfälliga tekniska begränsningar som är nödvändiga.

Formatkrav vid tillgängliggörande av en värdefull datamängd

När det gäller värdefulla datamängder finns det ett uttryckligt krav på att sådana datamängder ska kunna göras tillgängliga (artikel 14). Kravet innebär dock inte att en värdefull datamängd ska finnas direkt tillgänglig för vidareutnyttjande via internet. Det är tillräckligt att den tillgängliggörs efter en begäran från någon enskild.

En värdefull datamängd är data vars vidareutnyttjande är förknippat med stora fördelar för samhället, miljön och ekonomin. Det är data som är särskilt lämpliga att använda för att skapa digitala tjänster och applikationer (artikel 2.10). Vilka datamängder som utgör värdefulla datamängder i öppna data-direktivets mening och hur de ska göras tillgängliga på ett enhetligt sätt fastställer kommissionen inom ramen för en genomförandeakt (artikel 14.1). I direktivets bilaga I förtecknas de olika kategorier inom vilka de värdefulla datamängderna utses. Det rör sig om geospaciala data, jordobservation och miljö, meteorologiska data, statistik, företag och företagsägande samt rörlighet.

I likhet med dynamiska data ska även en värdefull datamängd göras tillgänglig genom ett lämpligt gränssnitt eller genom bulknedladdning (artikel 5.8). För en värdefull datamängd tillkommer emellertid ett krav på att den ska tillgängliggöras i ett maskinläsbart format. Det kan beskrivas som ett filformat som är strukturerat på ett sådant sätt att det enkelt kan läsas av ett datorprogram. Det förutsätter att formatet innehåller metadata för att beskriva egenskaper, klasser och attribut. Kravet på maskinläsbarhet går alltså längre jämfört med tillgängliggörande genom ett lämpligt gränssnitt, även om det förekommer att gränssnitt uppfyller kraven på maskinläsbarhet. Syftet med ett maskinläsbart format är att möjliggöra vidareutnyttjande i större skala och minimera manuell hantering. Någon möjlighet att undanta vissa aktörer från att tillämpa formatkraven för en värdefull datamängd, vilket efterfrågas av *Sveriges Kommuner och Regioner*, finns inte enligt direktivet.

Sammanfattningsvis bör en värdefull datamängd tillgängliggöras i ett maskinläsbart format genom ett lämpligt gränssnitt eller genom bulknedladdning.

7.3 En förteckning över tillgängliga data

Regeringens förslag: Det ska finnas en digitalt publicerad förteckning över data som en myndighet eller ett offentligt företag har gjort tillgängliga eller sökbara på internet i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas. En myndighet eller ett offentligt företag ska informera den som publicerar förteckningen om data som ska framgå av förteckningen.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att förteckningen ska ha ett något annorlunda innehåll.

Remissinstanserna: *Helsingborgs kommun* stöder, tillsammans med bl.a. *Riksarkivet* och *Statskontoret*, förslaget om att inte införa ett obligatoriskt krav på att publicera beskrivningar över data som är tillgängliga för vidareutnyttjande. *Uppsala kommun* framför liknande synpunkter. Ett antal remissinstanser, däribland *Civic Tech Sweden AB*, *Naturvårdsverket* och *Svenskt Näringsliv*, framhåller att data som finns tillgängliga för vidareutnyttjande bör beskrivas på samma sätt.

Skälen för regeringens förslag: Enligt öppna data-direktivet ska medlemsstaterna genomföra åtgärder som underlättar sökning efter data som är tillgängliga för vidareutnyttjande (artikel 9.1).

En åtgärd som generellt främjar vidareutnyttjande är att inrätta en samordnad förteckning över datamängder som finns tillgängliga eller sökbara på internet för vidareutnyttjande. Ett första steg till en sådan förteckning finns inom ramen för Sveriges dataportal, som tillhandahålls av Myndigheten för digital förvaltning. Dataportalen innehåller beskrivningar av datamängder som är tillgängliga eller sökbara hos andra aktörer. För att ytterligare underlätta sökning efter data bör en myndighet få i permanent uppgift att tillhandahålla en förteckning över data som finns tillgängliga eller sökbara på internet för vidareutnyttjande. En sådan förteckning kan, när det är lämpligt, också möjliggöra sammanställning av metadata på EU-nivå. En myndighet eller ett offentligt företag som har gjort en eller flera datamängder tillgängliga eller sökbara på internet bör informera den myndighet som tillhandahåller förteckningen om detta.

Ett generellt riktmärke för vilka data som bör inkluderas i förteckningen är att det ska röra sig om sådana data som en myndighet eller ett offentligt företag har gjort tillgängliga på eget initiativ i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas. Det kan vara data som är av intresse att bearbeta och förädla, exempelvis i syfte att skapa nya produkter och tjänster. Data som finns tillgängliga som öppna data bör ingå i förteckningen. Däremot behöver data som görs tillgängliga efter en begäran inte ingå i förteckningen.

I syfte att skapa förutsättningar för en enhetlig beskrivning av de datamängder som finns tillgängliga eller sökbara kan, i linje med det som bl.a. *Svenskt Näringsliv* framhåller, regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela verkställighetsföreskrifter om förteckningens utformning och innehåll (8 kap. 7 § första stycket 1 regeringsformen).

7.4 Villkor för vidareutnyttjande

Regeringens förslag: Vidareutnyttjande av data ska få förenas med villkor endast om det är motiverat av ett allmänintresse. Ett villkor ska vara objektivt, proportionerligt och icke-diskriminerande för jämförbara slag av vidareutnyttjande. Villkor ska inte få begränsa konkurrensen eller i onödan inskränka möjligheterna att vidareutnyttja data.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag. Utredningens lagförslag har en något annorlunda utformning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga synpunkter på förslaget. *Sjöfartsverket* framhåller att upphovsrätt som tillkommer en myndighet bör anses vara ett allmänintresse. Några remissinstanser, däribland *Civic Tech Sweden AB* och *Patent- och registreringsverket*, anser att det bör övervägas att införa en bestämmelse som uppmuntrar användningen av standardiserade licenser. *Kungl. biblioteket* menar att standardiserade licenser bör tas fram genom förvaltningsgemensamt arbete.

Skälen för regeringens förslag: Vidareutnyttjande av data ska såvitt möjligt kunna ske fritt och utan begränsningar. Öppna data-direktivet ger inte en myndighet eller ett offentligt företag rätt att ställa villkor för vidareutnyttjande. Om inte hinder finns i någon annan författning, får emellertid ett vidareutnyttjande förenas med villkor så länge villkoren uppfyller de krav som öppna data-direktivet föreskriver.

För det första ska ett villkor vara motiverat av ett allmänintresse (artikel 8.1). Detta krav är en nyhet och direktivet ger ingen ledning i vad som ska betraktas som ett allmänintresse. I regel är ett allmänintresse något som är av övergripande relevans för alla i ett samhälle, exempelvis folkhälsa, allmän säkerhet, miljö och konsumentskydd. I likhet med vad *Sjöfartsverket* anför bör i det här sammanhanget även utövandet av en immateriell rättighet betraktas som ett allmänintresse.

För det andra ska ett villkor vara objektivt, proportionerligt och icke-diskriminerande (artiklarna 8.1 och 11.1). Kravet på icke-diskriminering gäller i förhållande till jämförbara slag av vidareutnyttjande. Det innebär att det är tillåtet att använda differentierade villkor så länge villkoren inom varje slag av vidareutnyttjande uppfyller kraven på objektivitet och proportionalitet. Att ett villkor ska vara proportionerligt innebär bl.a. att det inte ska inskränka möjligheten att vidareutnyttja data i större utsträckning än vad som anses nödvändigt. Ett villkor om att ange datas källa eller ursprung bör normalt sett inte betraktas som en inskränkning av rätten till vidareutnyttjande.

För det tredje får villkor inte användas för att begränsa konkurrensen (artikel 8.1). Bestämmelser om otillåtna konkurrensbegränsande förfaranden finns i konkurrenslagen (2008:579). Huruvida ett villkor begränsar konkurrensen kommer därför i första hand att avgöras i enlighet med regleringen i den lagen.

De förutsättningar för användning och utformning av villkor som direktivet uppställer bör återspeglas i den nya lagen. Det innebär att ett vidareutnyttjande bör få förenas med villkor under förutsättning att det är objektivt, proportionerligt, icke-diskriminerande och motiverat av ett allmänintresse. Villkor bör vidare inte få begränsa konkurrensen eller i onödan inskränka möjligheten till vidareutnyttjande.

Villkor för vidareutnyttjande kan utfärdas i form av en licens. Så sker ofta när de data som tillgängliggörs omfattas av en immateriell rättighet. Det kan då vara motiverat att skydda den immateriella rättigheten genom att ställa villkor om att det informationsbärande innehållet inte får ändras eller att vidareutnyttjaren ska ange källa eller upphovsman (jfr skäl 44). Medlemsstaterna uppmanas att använda standardiserade licenser när det finns behov av att förena ett vidareutnyttjande med villkor. En medlemsstat som använder licenser ska säkerställa att standardiserade licenser från den offentliga sektorn finns tillgängliga i digitalt format och kan anpassas till varje enskild licensansökan (artikel 8.2). Ett antal remissinstanser, bl.a. *Civic Tech Sweden AB*, anser att användningen av licenser i någon utsträckning bör lagregleras.

Vad som i den nya lagen föreskrivs om villkor bör också gälla för licenser. Ytterligare detaljföreskrifter, exempelvis om standardiserade licenser, bör inte föras in i lagen. Strävan efter en mer enhetlig användning av licenser är i stället ett arbete som bör bedrivas på myndighetsnivå. Myndigheten för digital förvaltning har en viktig roll i detta arbete, inte minst genom sin uppgift att främja tillgängliggörandet av öppna data, se 6 § 2 förordningen (2018:1486) med instruktion för Myndigheten för digital förvaltning. Myndigheten har tillsammans med Patent- och registreringsverket tagit fram en rekommendation om öppna licenser och immaterialrätt som kompletterar öppna data-direktivet. Vägledningen utgör ett riktmärke för myndigheter och offentliga företag i deras arbete med licenser för öppna data.

8 Exklusiv rätt att vidareutnyttja data

Regeringens förslag: En myndighet eller ett offentligt företag ska få ge någon en exklusiv rätt att vidareutnyttja data endast om det är nödvändigt för att en tjänst av allmänt intresse ska kunna tillhandahållas. Avtalsvillkoren om den exklusiva rätten ska publiceras digitalt senast två månader innan de träder i kraft. Avtalet ska omprövas vart tredje år.

Bibliotek, museer och arkiv ska få ge någon en exklusiv rätt att vidareutnyttja data för att digitalisera en kulturrekurs. Avtalsvillkoren om den exklusiva rätten ska publiceras digitalt. Om avtalets giltighetstid överstiger tio år, ska det omprövas under det elfte året och därefter vart sjunde år. Biblioteket, museet eller arkivet ska se till att utan kostnad få en kopia av de digitaliserade kulturrekurserna. Kopian ska hållas tillgänglig så att även andra kan vidareutnyttja den när avtalet om exklusiv rätt har löpt ut.

Avtalsvillkor som på något annat sätt än genom en exklusiv rätt begränsar möjligheten för andra än avtalsparterna att vidareutnyttja data ska publiceras digitalt senast två månader innan de träder i kraft. Avtalet ska omprövas vart tredje år.

En myndighet ska se till att en exklusiv rätt, som inte avser tillhandahållande av en tjänst av allmänt intresse eller digitalisering av en kulturrekurs, som myndigheten har upplåtit före den 18 juli 2013, upphör att gälla senast den 18 juli 2043.

Ett offentligt företag ska se till att en exklusiv rätt som inte avser tillhandahållande av en tjänst av allmänt intresse som företaget har upplåtit före den 17 juli 2019 upphör att gälla senast den 17 juli 2049.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag. Utredningens lagförslag har en något annorlunda utformning.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna har inga synpunkter på förslaget. *Transportstyrelsen* efterlyser ett förtydligande av huruvida avtal med informationsförmedlare av direktåtkomst utgör en exklusiv rätt. *Civic Tech Sweden AB* anser att ett beslut om tilldelning av en exklusiv rätt ska kunna överklagas.

Skälen för regeringens förslag

Ett principiellt förbud mot avtal om exklusiv rätt

Utgångspunkten i öppna data-direktivet är att alla ska ha samma rätt att vidareutnyttja data. Direktivet uppställer därför ett principiellt förbud mot att ge någon en exklusiv rätt (ensamrätt) att vidareutnyttja data (artikel 12.1).

I Sverige synes statliga och kommunala myndigheter i mycket begränsad omfattning ingå avtal om exklusiv rätt. En förklaring kan vara att en sådan rätt endast får beviljas om den inte begränsar någon annans rätt att ta del av en allmän handling enligt offentlighetsprincipen. Ett avtal med en informationsförmedlare, som *Transportstyrelsen* beskriver, innehåller alltså inte en exklusiv rätt i öppna data-direktivets mening, om det inte begränsar någon annans rätt att ta del av myndighetens allmänna handlingar.

Förbudet mot avtal om exklusiv rätt gäller inte om det är nödvändigt att ge en vidareutnyttjare en sådan rätt för att en tjänst av allmänt intresse ska kunna tillhandahållas (artikel 12.2). Med tjänst av allmänt intresse avses en tjänst som tillgodoser ett behov i det allmännas intresse och som inte endast riktar sig till en begränsad krets individer. Behovet ska inte vara av industriell eller kommersiell karaktär, se 1 kap. 18 § LOU. För ett offentligt företag avses med tjänst av allmänt intresse den eller de författningsreglerade tjänster som företaget tillhandahåller i enlighet med definitionen av offentligt företag i den nya lagen. Mot denna bakgrund bör en myndighet eller ett offentligt företag få ge en vidareutnyttjare en exklusiv rätt att vidareutnyttja data endast om det är nödvändigt för att tillhandahålla en tjänst av allmänt intresse.

En nyhet i öppna data-direktivet är att avtalsvillkor om en exklusiv rätt för att tillhandahålla en tjänst av allmänt intresse, som har ingåtts den 16 juli 2019 eller senare, ska göras tillgängliga digitalt för allmänheten minst två månader innan de träder i kraft. Avtalet ska omprövas regelbundet eller åtminstone vart tredje år. Vid en omprövning ska myndigheten eller det offentliga företaget bedöma om de skäl som ligger till grund för tilldelningen av den exklusiva rätten fortfarande är giltiga. Kraven på att publicera och ompröva avtal om exklusiv rätt bör framgå av den nya lagen.

Ett ytterligare undantag från det principiella förbudet mot exklusiva rättigheter gäller vid digitalisering av en kulturresurs (artikel 12.3). Med kulturresurs avses det material som utgör grunden för biblioteks, museers och arkivs verksamhet (prop. 2014/15:79 s. 36). En exklusiv rätt att digitalisera en kulturresurs ska i allmänhet inte gälla längre än tio år. Om den ändå gör det, ska avtalet omprövas under det elfte året och därefter vart sjunde år.

Den som tilldelat en vidareutnyttjare en exklusiv rätt ska se till att få en kostnadsfri kopia av de digitaliserade kulturresurserna. När avtalet löpt ut ska kopian finnas tillgänglig för andra vidareutnyttjare. Avtalsvillkor om en exklusiv rätt att digitalisera en kulturresurs ska vara öppna för insyn och göras tillgängliga för allmänheten. Till skillnad från andra avtal om exklusiv rätt preciseras inte i öppna data-direktivet hur avtalsvillkoren om en exklusiv rätt att digitalisera en kulturresurs ska göras tillgängliga för allmänheten. För att tillgodose kraven på öppenhet och insyn är det lämpligt att även dessa avtalsvillkor i relevanta delar görs tillgängliga digitalt av det bibliotek, museum eller arkiv som är avtalspart. Undantaget för tilldelning av en exklusiv rätt att digitalisera en kulturresurs bör införas i den nya lagen.

Ett beslut om att tilldela en aktör en exklusiv rätt kommer i allmänhet att fattas inom ramen för en offentlig upphandling. En rätt att begära överprövning av ett sådant beslut, vilket efterfrågas av *Civic Tech Sweden AB*, följer därmed av regelverket för offentlig upphandling.

Avtal som på andra sätt begränsar möjligheten till vidareutnyttjande

En nyhet i öppna data-direktivet är att det också omfattar andra rättsliga eller praktiska arrangemang som, utan att uttryckligen tilldela en vidareutnyttjare en exklusiv rätt, ändå kan väntas få den effekten (artikel 12.4). Vad som avses med praktiska och rättsliga arrangemang beskrivs inte närmare i direktivet. Det får emellertid förutsättas att oavsett vilken typ av

arrangemang som inrättas bör det finnas någon form av avtal som ligger till grund för det.

De väsentliga aspekterna av ett sådant avtal ska vara öppna för insyn och göras tillgängliga digitalt senast två månader innan avtalet träder i kraft. Avtalet ska omprövas åtminstone vart tredje år (jfr skäl 50). Syftet är att allmänheten ska kunna få insyn i avtalsvillkor eller andra överenskommelser som, trots att de inte uttryckligen innehåller en exklusiv rätt, i praktiken ändå leder till försämrad tillgång till data för andra vidareutnyttjare. För att uppfylla detta syfte bör sådana avtalsvillkor offentliggöras digitalt och omprövas vart tredje år.

En bortre tidsgräns för giltigheten av vissa exklusiva rätter

För en exklusiv rätt som inte rymms under undantagen om tillhandahållande av en tjänst av allmänt intresse eller digitalisering av en kulturresurs uppställer öppna data-direktivet särskilda tidsgränser för den rättens giltighet (artikel 12.5). För en myndighet gäller att ett en sådan exklusiv rätt som myndigheten har upplåtit före den 18 juli 2013 ska upphöra att gälla senast den 18 juli 2043. För ett offentligt företag gäller att en sådan exklusiv rätt som företaget har upplåtit före den 17 juli 2019 ska upphöra att gälla senast den 17 juli 2049. De angivna tidsgränserna är anpassade för att ge avtalsparterna skäligt rådrum att hinna vidta lämpliga åtgärder inför ett avtalsupphörande. De exklusiva rätter som nu avses bör alltså upphöra att gälla senast vid de angivna tidpunkterna. En myndighet eller ett offentligt företag som har ingått ett avtal om exklusiv rätt, som inte omfattas av undantagen för att tillhandahålla en tjänst av allmänt intresse eller digitalisering av en kulturresurs, bör alltså se till att den exklusiva rätten upphör att gälla senast vid de angivna tidpunkterna.

9 Avgifter

9.1 Lagen ska innehålla ett tak för avgiftsuttag

Regeringens förslag: En myndighet eller ett offentligt företag som har rätt att ta ut en avgift för att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande ska inte få beräkna avgiften till en högre nivå än vad som följer av lagen. Forskningsdata ska tillgängliggöras avgiftsfritt.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag. Utredningens lagförslag har en något annorlunda utformning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga synpunkter på förslaget. *Bollnäs kommun* och *Föreningen Juridikfronten* påpekar att omfattande och frekventa framställningar om uttag av allmänna handlingar kan väntas öka om rätten till avgiftsfri tillgång till data förstärks.

Skälen för regeringens förslag: Öppna data-direktivet ger inte en myndighet eller ett offentligt företag rätt att ta ut en avgift. Detta styrs av nationella regler. Syftet med avgiftsbestämmelserna i direktivet är i stället att sätta upp de yttre ramarna för vilka avgifter som får tas ut för att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande.

I direktivet införs en ny huvudregel om att vidareutnyttjande av data ska vara avgiftsfritt (artikel 6.1). Syftet är att motverka att avgiftsuttag blir ett betydande hinder för vidareutnyttjande av data, i synnerhet för nystartade eller små och medelstora företag (jfr skäl 36). En huvudregel om avgiftsfrihet utgör visserligen en tydlig förändringsriktning jämfört med PSI-direktivet. Huvudregeln kompletteras dock av flera undantag och får därför inte någon självständig materiell betydelse. Den behöver därför inte införas i den nya lagen.

Annorlunda förhåller det sig med tillgängliggörande av forskningsdata där direktivet uppställer ett absolut krav på att sådana data ska göras tillgängliga avgiftsfritt (artikel 6.6 b). Kravet på avgiftsfritt tillgängliggörande av forskningsdata bör framgå av den nya lagen.

De generella avgiftsprinciperna i öppna data-direktivet är i stora drag likalydande med avgiftsprinciperna i PSI-direktivet (se 7 § PSI-lagen). Det innebär, tvärt emot vad bl.a. *Bollnäs kommun* befarar, att statliga och kommunala myndigheter även i fortsättningen kan ta ut en avgift för att lämna ut en allmän handling under förutsättning att avgiften håller sig inom de ramar som den nya lagen föreskriver.

För statliga myndigheter under regeringen regleras de generella möjligheterna att ta ut avgifter för utlämnande av information i digitala format i 4 och 5 §§ avgiftsförordningen (1992:191). Enligt avgiftsförordningen får en myndighet själv, om inte regeringen har föreskrivit något annat, besluta om storleken på avgifterna upp till full kostnadstäckning. Öppna data-utredningen föreslår i sitt slutbetänkande Avgifter för information i elektronisk form (SOU 2020:82) vissa ändringar och tillägg i avgiftsförordningen i syfte att uppnå större enhetlighet och förutsebarhet vid statliga myndigheters avgiftsuttag för att lämna ut information i digitala format. Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

För kommunala myndigheter, organ som i den nya lagen jämföras med myndigheter och offentliga företag saknas författningsreglering som motsvarar avgiftsförordningens bestämmelser för statliga myndigheters avgiftsuttag. Varje kommun och region får i stället i en kommunal taxa fastställa sina avgifter inom ramen för självkostnadsprincipen, se 2 kap. 6 § kommunallagen (2017:725). För offentliga företag och organ som jämföras med en myndighet och som inte ska tillämpa självkostnadsprincipen enligt kommunallagen, kan avgiftsprinciper framgå exempelvis av bolagsordningen.

En myndighet eller ett offentligt företag som har rätt att ta ut en avgift bör sammanfattningsvis inte få beräkna avgiften till en högre nivå än vad som följer av lagens generella avgiftsprinciper. Det innebär att avgiftsprinciperna i lagen kan begränsa de avgifter som en myndighet eller ett offentligt företag får ta ut på annan grund. Forskningsdata bör alltid tillgängliggöras avgiftsfritt.

9.2 Vilka kostnader en avgift ska få täcka

Regeringens förslag: En avgift för att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande ska få täcka kostnaderna för att reproducera, tillgängliggöra och sprida data och för att avidentifiera personuppgifter. Ett offentligt företag och ett organ som jämställs med en myndighet och som inte omfattas av offentlighets- och sekretesslagen ska även få täcka kostnaderna för att skydda konfidentiell affärsinformation.

Ett offentligt företag samt bibliotek, museer och arkiv ska också få täcka kostnaderna för att samla in, framställa och lagra data och få en rimlig avkastning på investeringar. Detsamma ska gälla för en myndighet som är skyldig att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet.

Det ska finnas en digitalt publicerad förteckning över de myndigheter som är skyldiga att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår att även statliga och kommunala myndigheter ska få ta ut en avgift för att skydda konfidentiell affärsinformation och att förteckningen över myndigheter som är skyldiga att ta ut avgifter ska ha en annan rättslig innebörd.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga synpunkter på förslaget. *Transportstyrelsen* efterfrågar ett klagörande om huruvida skyldigheten att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet även omfattar sådan uppdragsverksamhet som är av frivillig natur. *Kronofogdemyndigheten* anser att gränsdragningen mellan avidentifiering och maskering av personuppgifter behöver tydliggöras.

Skälen för regeringens förslag

Tillåtet avgiftsuttag enligt marginalkostnadsprincipen

Vid tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande får en avgift beräknas som täcker marginalkostnaden för att reproducera, tillgängliggöra och sprida information (artikel 6.1). Dessa åtgärder omfattar bl.a. att hantera en beställning, sammanställa och distribuera information samt kostnader för programmering eller annan bearbetning. I marginalkostnaden får även räknas in en avgift för att avidentifiera personuppgifter. Syftet med att tillåta sådant avgiftsuttag är att öka mängden data som är tillgänglig för vidareutnyttjande utan att detta negativt påverkar skyddet för den personliga integriteten (jfr skäl 52).

Åtgärder för att avidentifiera eller anonymisera personuppgifter ska inte sammanblandas med s.k. maskering som en myndighet utför i syfte att inte röja sekretessbelagda uppgifter vid utlämnande av en allmän handling. Som *Kronofogdemyndigheten* framhåller är det dock inte alltid självklart var gränsen går mellan avidentifiering och maskering av personuppgifter. Ett riktmärke är att avidentifiering av personuppgifter framför allt är en åtgärd som kan vidtas för att skydda sådana uppgifter från onödig spridning och samtidigt skapa möjlighet att tillgängliggöra en större datamängd för vidareutnyttjande. Till skillnad från maskering är det främsta syftet med att avidentifiera personuppgifter inte att undvika ett obehörigt röjande

av en sekretessbelagd uppgift. Avidentifiering av personuppgifter vidtas ofta som en integritetsfrämjande åtgärd när en vidareutnyttjares behov av att behandla personuppgifter kan tillgodoses genom att tillgängliggöra indirekta personuppgifter.

En myndighet eller ett offentligt företag som har rätt att ta ut en avgift för att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande bör få täcka marginalkostnaden för att reproducera, tillgängliggöra och sprida dessa data och för att avidentifiera personuppgifter.

En nyhet i öppna data-direktivet är möjligheten att täcka marginalkostnaden för åtgärder som vidtas för att skydda konfidentiell affärsinformation (artikel 6.1). Detta kan skapa bättre förutsättningar för ett offentligt företag att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande. En myndighets åtgärder för att skydda konfidentiell affärsinformation, dvs. uppgifter som är sekretessbelagda, består i att maskera uppgifterna innan en handling lämnas ut. Sådan maskering får en myndighet inte avgiftsbelägga. Endast ett offentligt företag eller ett organ som i den nya lagen jämföras med en myndighet och som inte omfattas av OSL bör därför ha rätt att täcka marginalkostnaden för åtgärder som vidtas i syfte att skydda konfidentiell affärsinformation.

Tillåtet avgiftsuttag enligt principen om full kostnadstäckning

Offentliga företag och vissa myndigheter får beräkna en avgift enligt principen om full kostnadstäckning. De myndigheter som avses är bibliotek, museer och arkiv samt de myndigheter som är skyldiga att generera intäkter för att finansiera en väsentlig del av sina verksamhetskostnader (artikel 6.2). Med detta avses myndigheter som är skyldiga att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet. En sådan skyldighet kan grunda sig på uppdragsverksamhet som är av frivillig natur, se exempelvis 9 § förordningen med instruktion för Transportstyrelsen.

De ytterligare poster som får ingå i ett avgiftsuttag enligt principen om full kostnadstäckning är kostnaderna för att samla in, framställa och lagra data. Möjligheten att täcka sådana indirekta kostnader är särskilt viktig för myndigheter med informationsförsörjningsuppdrag som kan ha betydande utgifter för bl.a. insamling av data. Kostnader för att samla in data som redan är helt täckta av skattemedel får dock inte ingå i avgiftsunderlaget. Vidare får en rimlig avkastning på investeringar utgöra en kostnadspost enligt principen om full kostnadstäckning. Med rimlig avkastning på investeringar avses en procentandel av den totala avgiften, utöver vad som krävs för att täcka de stödberättigande kostnaderna, som uppgår till högst fem procentenheter över Europeiska centralbankens fasta ränta (artikel 2.16).

Offentliga företag liksom bibliotek, museer och arkiv och de myndigheter som är skyldiga att ta ut en avgift för att finansiera en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet bör få ta ut en avgift enligt principen om full kostnadstäckning för att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande.

Enligt öppna data-direktivet får bibliotek, museer och arkiv även täcka kostnader för bevarande och rättighetsklarering (artikel 6.5). Kostnader för rättighetsklarering kan avse efterforskning av om data omfattas av tredje mans upphovsrätt. Detta får anses vara en del i kostnaden för att sprida data och behöver därför inte regleras särskilt. Samma sak gäller kostnader

för bevarande, som får anses omfattas av kostnaderna för att samla in, framställa och lagra data (prop. 2014/15:79 s. 26).

En förteckning över myndigheter som är skyldiga att ta ut en avgift

Vilka myndigheter som är skyldiga att generera intäkter, dvs. att ta ut en avgift, för att täcka en väsentlig del av en verksamhetskostnad ska offentliggöras i en förteckning (artikel 6.3). Syftet med förteckningen är att öka transparensen och förutsebarheten i fråga om vilka avgifter som kan komma att belasta ett tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande. Om en begäran om tillgängliggörande ställs till en myndighet som är upptagen på förteckningen, kan en vidareutnyttjare i normalfallet förvänta sig att en avgift som motsvarar full kostnadstäckning kommer att tas ut.

Den myndighet som regeringen bestämmer bör få i uppgift att digitalt publicera en förteckning över de myndigheter som är skyldiga att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet. Varje kommun och region bör informera den myndighet som tillhandahåller förteckningen om de kommunala myndigheter inom kommunen eller regionen som bör ingå i förteckningen.

9.3 Avgifter för värdefulla datamängder

Regeringens förslag: En värdefull datamängd ska som huvudregel tillgängliggöras avgiftsfritt.

Bibliotek, museer och arkiv ska få beräkna en avgift som motsvarar full kostnadstäckning för att tillgängliggöra en värdefull datamängd. Detsamma ska gälla för offentliga företag, om det är särskilt föreskrivet i en genomförandeakt som har meddelats med stöd av öppna data-direktivet.

En myndighet som är skyldig att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet ska kunna få ett tidsbegränsat undantag från kravet på att tillgängliggöra värdefulla datamängder avgiftsfritt. Beslut om undantag ska fattas av regeringen eller av en kommun eller region.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag. Utredningens lagförslag har en något annorlunda utformning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga synpunkter på förslaget. *Bolagsverket* framhåller att möjligheten att ta betalt för att autentisera en värdefull datamängd riskerar att förta effekten av avgiftsfrihet.

Skälen för regeringens förslag: En värdefull datamängd ska som huvudregel tillgängliggöras för vidareutnyttjande avgiftsfritt (artikel 6.6 a). Bibliotek, museer och arkiv får dock ta ut en avgift som motsvarar full kostnadstäckning för sådant tillgängliggörande (artikel 14.4).

Huvudregeln om att en värdefull datamängd ska göras tillgänglig avgiftsfritt och undantaget för bibliotek, museer och arkiv bör införas i den nya lagen. Att en värdefull datamängd ska tillgängliggöras avgiftsfritt hindrar inte, som *Bolagsverket* pekar på, att en myndighet tar betalt för vissa författningsreglerade tjänster som har koppling till tillgängliggörandet, exempelvis att intyga datamängdens äkthet och riktighet (jfr skäl 69).

Det hindrar inte heller att en värdefull datamängd också kan göras tillgänglig mot avgift i ett annat format, exempelvis det befintliga formatet.

Medlemsstaterna får undanta en myndighet som är skyldig att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av en verksamhetskostnad från kravet på att tillgängliggöra en värdefull datamängd avgiftsfritt (artikel 14.5). Ett undantag får beslutas endast om kravet på avgiftsfrihet medför betydande ekonomiska konsekvenser för myndigheten. Undantaget får gälla i maximalt två år från den tidpunkt då den genomförandeakt träder i kraft som fastställer vilka värdefulla datamängder som ska göras tillgängliga. Syftet är bl.a. att tillskapa en rimlig omställningsperiod för att ersätta en myndighets befintliga finansieringsmodell för tillgängliggörande av de aktuella datamängderna. Regeringen, en kommun eller region bör få besluta om tidsbegränsade undantag från avgiftsfritt tillgängliggörande av värdefulla datamängder för statliga respektive kommunala myndigheter.

Offentliga företag kan undantas från kravet på att tillgängliggöra en värdefull datamängd avgiftsfritt, om ett sådant tillgängliggörande riskerar att leda till en snedvridning av konkurrensen på marknaden. I sådana fall får ett offentligt företag ta ut en avgift enligt principen om full kostnads-täckning. Undantag för offentliga företag beslutas av Europeiska kommissionen i den genomförandeakt som fastställer vilka värdefulla datamängder som ska tillgängliggöras (artikel 14.3). Detta bör framgå av den nya lagen.

9.4 Information om avgifter och villkor

<p>Regeringens förslag: En myndighet eller ett offentligt företag ska informera om avgifter och andra villkor för tillgängliggörande av data.</p>
--

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag. Utredningens lagförslag har en något annorlunda utformning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: För att en vidareutnyttjare lättare ska kunna avgöra om en avgift överensstämmer med avgiftsprinciperna och om villkor uppfyller kraven på objektivitet, proportionalitet och icke-diskriminering ska avgifter och villkor redovisas öppet (artikel 7.1 och 7.2).

En avgift som fastställs i förväg benämns standardavgift i direktivet. En standardavgift kan vara en på förhand fastställd avgiftstaxa för data som finns direkt tillgängliga på internet för vidareutnyttjande. I dessa fall bestämmer myndigheten eller det offentliga företaget i förväg vilka data som ska göras tillgängliga, vilka villkor som ska gälla, om en avgift ska tas ut och hur den i så fall ska beräknas. Eftersom avgiften avser en på förhand känd datamängd som gjorts tillgänglig i ett visst format, bör grunden för hur avgiften beräknas kunna anges utan svårighet. Om beräkningsgrunden har stöd i föreskrifter, ett normbeslut om avgiftstaxa, en bolagsordning eller annat styrdokument saknar betydelse. Avgörande är att en potentiell vidareutnyttjare kan informera sig om vilken avgift, inklusive beräkningsgrunden, och andra villkor som aktualiseras vid ett vidareutnyttjande. Med andra villkor avses exempelvis en licens som på något sätt påverkar vidareutnyttjandet.

När det gäller en avgift som inte är fastställd på förhand ska en myndighet eller ett offentligt företag kunna informera om de faktorer som ligger till grund för beräkningen eller hur en avgift har beräknats i ett enskilt fall, dvs. ett avgiftsuttag som belastar ett specifikt tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande.

En myndighet eller ett offentligt företag bör alltså kunna ange grunderna för hur en avgift kommer att beräknas eller hur avgiften har beräknats i ett enskilt fall. Är en avgift fastställd i förväg, ska en myndighet eller ett offentligt företag publicera information om beloppet, grunderna för beräkningen och andra villkor för vidareutnyttjandet.

9.5 Avgifter och villkor i en myndighets konkurrensutsatta verksamhet

Regeringens förslag: För en myndighet som tillgängliggör data för vidareutnyttjande till sin egen konkurrensutsatta verksamhet ska samma avgifter och villkor gälla som för andra vidareutnyttjare.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag. Utredningens lagförslag har en något annorlunda utformning.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans uttalar sig i frågan.

Skälen för regeringens förslag: För en myndighet som samlar in eller framställer data som vidareutnyttjas i myndighetens egen kommersiella, dvs. konkurrensutsatta, verksamhet, ska samma villkor och avgifter gälla som för andra vidareutnyttjare (artikel 11.2). Med kommersiell verksamhet avses bl.a. tillgängliggörande av data som framställs och prissätts enbart på affärsmässiga grunder och i konkurrens med andra marknadsaktörer (jfr skäl 22). En myndighet som i en verksamhet samlar in eller framställer data som vidareutnyttjas i en annan del av myndighetens verksamhet bör alltså tillämpa samma avgifter och villkor som vid tillgängliggörande för andra som vidareutnyttjar samma data.

10 Handläggning och överklagande

10.1 Ärendehandläggning hos en myndighet

Regeringens förslag: Ett ärende om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande ska avgöras inom fyra veckor. Tidsfristen ska få förlängas med ytterligare fyra veckor, om en begäran är omfattande eller komplicerad. Sökanden ska underrättas om en förlängning och motiven till denna.

En myndighet ska på sökandens begäran lämna ett skriftligt och motiverat beslut.

Ett organ som jämföras med en myndighet ska tillämpa vissa bestämmelser i förvaltningslagen vid handläggningen av en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att en begäran om vidareutnyttjande ska handläggas skyndsamt och, om det inte är olämpligt, digitalt. Avslagsbeslut ska meddelas skriftligen och vid behov innehålla en hänvisning till rättighetshavare eller licensgivare. Utredningens förslag om vilka bestämmelser i förvaltningslagen som ska tillämpas av ett organ som jämföras med en myndighet skiljer sig något från regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *Försäkringskassan*, *Kronofogdemyndigheten* och *Riksdagens ombudsmän*, efterfrågar en tydligare gränsdragning mellan handläggningen av ett ärende om utlämnande av en allmän handling och ett ärende om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande. *E-hälsomyndigheten*, *Försvarsmakten* och *Sveriges hydrologiska och meteorologiska institut* poängterar att kravet på skyndsamt handläggning är betydligt strängare än vad som gäller enligt öppna data-direktivet. *Föreningen Juridikfronten* avstyrker skyndsamhetskravet. *Helsingborgs kommun* instämmer i att en begäran om tillgängliggörande bör handläggas digitalt. *Energimyndigheten* invänder mot en bestämmelse om digital handläggning. *Kammarrätten i Stockholm* anser att det är otydligt vilka moment i handläggningen som bör ske digitalt. *Lantmäteriet* avstyrker förslaget om skriftliga avslagsbeslut. I likhet med *Riksarkivet* anser *Lantmäteriet* att skriftliga beslut endast bör meddelas på begäran. Även *Journalistförbundet* har synpunkter på förslaget om skriftliga avslagsbeslut. *Domstolsverket*, *Försvarsmakten*, *Förvaltningsrätten i Göteborg* och *Stockholms kommun* framhåller att kravet på skriftliga avslagsbeslut medför en ökad arbetsbelastning. *Kungl. biblioteket* menar att kravet på att lämna upplysning om rättighetsinnehavare är resurskrävande och leder till ökade administrativa kostnader. *Riksarkivet* anser att bibliotek, museer och arkiv inte ska omfattas av detta krav. *Göteborgs kommun* ser en risk med att kommunala bolag som omfattas av offentlighetsprincipen ska tillämpa olika förfaranderegler vid överklagande av ett beslut att avslå en begäran om tillgång till en allmän handling respektive ett beslut att avslå en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande.

Skälen för regeringens förslag

Vad är en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande?

Öppna data-direktivet innehåller viss reglering som styr hur en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande ska handläggas av en myndighet. I direktivet beskrivs dock inte närmare vad som avses med en sådan begäran. För att undvika onödiga oklarheter i tillämpningen av den nya lagen är det viktigt, vilket flera remissinstanser påpekar, att klargöra vad som skiljer en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande från en begäran om tillgång till information. Det är emellertid ogörligt att dra en skarp skiljelinje mellan de två ärendelagen, eftersom de i praktiken ofta överlappar varandra och kan komma att handläggas inom ramen för en och samma prövning.

En begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande kommer i regel att framställas i samband med att en enskild efterfrågar tillgång till en informationsmängd hos en myndighet. Rätten till tillgång kan stödjas på 2 kap. TF eller på någon annan författning som reglerar myndigheternas informationsförsörjning gentemot allmänheten. För att en myndighet ska

kunna ta ställning till en begäran om tillgängliggörande av data enligt den nya lagen måste först frågan om tillgång prövas. När en myndighet inte beviljar tillgång till en efterfrågad informationsmängd förfaller en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande. Om det inte finns några hinder mot att tillhandahålla den efterfrågade informationen, blir nästa steg att pröva om den kan göras tillgänglig i enlighet med kraven i den nya lagen, dvs. att pröva sökandens begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande. I detta steg ska myndigheten bl.a. ta ställning till om krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter kan upprätthållas och i vilket digitalt format informationen i så fall kan tillgängliggöras. I praktiken kan det förekomma att en myndighet är skyldig att tillhandahålla en vidareutnyttjare information enligt en annan författning men att den inte kan tillgängliggöras i enlighet med formatkraven i den nya lagen om inte informationssäkerheten eller skyddet av personuppgifter kan upprätthållas.

En begäran om att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande avser alltså en begäran om att data ska göras tillgängliga i enlighet med den nya lagen.

Handläggning av ett ärende om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande

Vid handläggningen av ett ärende om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande uppställer öppna data-direktivet två alternativa tidsfrister för medlemsstaterna att förhålla sig till (artikel 4.1 och 4.2). Om det finns en tidsfrist i nationell rätt som gäller för behandling av en begäran om tillgång till information, ska en sökande ges tillgång till informationen i fråga eller till ett licenserbjudande inom en rimlig tid som överensstämmer med den tidsfristen. För det fall en sådan tidsfrist inte finns ska en myndighet tillgängliggöra informationen eller färdigställa ett licenserbjudande så snart som möjligt eller under alla omständigheter inom 20 arbetsdagar från det att begäran kom in. Denna tidsfrist får förlängas med ytterligare 20 arbetsdagar, om begäran är omfattande eller komplicerad.

Eftersom tillgång till information kan ges med stöd av olika författningar, finns det i Sverige ingen generell tidsfrist för alla data som omfattas av den nya lagen. Författningar som reglerar samhällets informationsförsörjning innehåller i allmänhet inga exakta tidsfrister för handläggningen av en begäran om tillgång. För utlämnande enligt offentlighetsprincipen gäller ett skyndsamhetskrav enligt 2 kap. 16 § andra stycket TF, som normalt innebär att en handling ska lämnas ut samma dag som begäran kommer in eller med en eller ett par dagars fördröjning i särskilda fall.

En prövning av om data kan göras tillgängliga för vidareutnyttjande kan, som *E-hälsomyndigheten* och *Försvarsmakten* påpekar, kräva överväganden och åtgärder som inte kan ske inom ramen för ett skyndsamhetskrav motsvarande det som TF föreskriver. Ett ärende om tillgängliggörande av data kan behöva föregås av avvägningar om i vilket format data kan göras tillgängliga, om det finns förutsättningar att upprätthålla krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter eller om tillgängliggörandet kan innebära risker för Sveriges säkerhet. Vidare kan datamängder från olika databaser behöva sammanställas för att skräddarsy en leverans enligt sökandens begäran. De ytterligare överväganden och åtgärder en myndighet kan behöva vidta inom ramen för ett ärende om tillgängliggörande av

data för vidareutnyttjande pekar mot ett behov av en tidsfrist som motsvarar de maximala 40 arbetsdagar som direktivet föreskriver.

Ett ärende som avser en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande bör därför avgöras inom fyra veckor med möjlighet till en lika lång förlängning. När en myndighet behöver utnyttja den förlängda handläggningstiden bör sökanden underrättas om detta och motiven till förlängningen. Underrättelsen bör ske senast tre veckor från den dag begäran kom in till myndigheten.

Enligt öppna data-direktivet ska en myndighet behandla en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande på elektronisk väg, om det är möjligt och lämpligt (artikel 4.1). Utredningen föreslår att en motsvarande bestämmelse ska införas i den nya lagen. Som *Kammarrätten i Stockholm* påpekar ger direktivet ingen klarhet i vilka delar av ärendehandläggningen som bör ske digitalt. Det får dock förutsättas att det inte innebär att varje myndighet ska sträva efter helt automatiserade förfaranden utan att det snarare är kommunikationen med sökanden som bör ske via digitala kanaler.

Enligt 7 § första stycket förvaltningslagen ska en myndighet vara tillgänglig för kontakter med enskilda och informera allmänheten om hur och när sådana kan tas. Bestämmelsen är neutral i den meningen att den inte pekar ut något särskilt medel en enskild bör använda i sina kontakter med en myndighet. Det bör kunna förutsättas att myndigheter i stor utsträckning både erbjuder digitala kommunikationsvägar och strävar efter att införa digitala moment i handläggningen där det är möjligt. Eftersom ett ärende om tillgängliggörande av data avser just digital information, kommer vissa moment av handläggningen med nödvändighet att vara digitala. Detta förhållande i kombination med förvaltningslagens allmänna tillgänglighetskrav och myndigheternas generella strävan att digitalisera handläggningsprocesser får anses tillgodose direktivets målsättning om digital handläggning. En särskild bestämmelse om att ärendehandläggning bör ske digitalt, i enlighet med det utredningen föreslår, behöver därför inte införas i lagen.

Ett skriftligt och motiverat beslut ska meddelas på begäran

Enligt öppna data-direktivet ska en myndighet underrätta sökanden om skälen till att en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande avslås, hänvisa till relevanta bestämmelser och informera om vilka möjligheter som finns att få beslutet överprövat (artiklarna 4.3, 4.4 och 7.3). Direktivet uppställer inga krav på formerna för hur en underrättelse bör gå till.

Den nya lagen väntas få ett större genomslag än vad PSI-lagen hittills haft. Det bör leda till att antalet fall då någon begär att data ska tillgängliggöras för vidareutnyttjande ökar, liksom antalet avslagsbeslut. En majoritet av de remissinstanser som uttalar sig i frågan om hur en beslutsunderrättelse bör ske avstyrker eller har invändningar mot förslaget att avslagsbeslut alltid ska meddelas skriftligen.

Som nämns ovan kan en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande behöva handläggas i samband med en begäran om tillgång till en allmän handling enligt 2 kap. TF. För en sökande som begär både tillgång till information och att den ska göras tillgänglig som data för

vidareutnyttjande är det naturligt att betrakta myndighetens handläggning som en och samma process, trots att det rör sig om prövningar enligt olika regelverk. När en begäran om tillgång till en allmän handling avslås eller om handlingen lämnas ut med förbehåll, ska sökanden informeras om att det krävs ett skriftligt beslut av myndigheten för att beslutet ska kunna överklagas (2 kap. 19 § TF och 6 kap. 3 § tredje stycket OSL). Ett skriftligt beslut meddelas om sökanden begär det.

Förfarandet vid avslag på en begäran om utlämnande av en allmän handling är väl etablerat hos myndigheterna och torde sällan vålla några problem ur rättssäkerhetssynpunkt för enskilda. Det förhållandet att beslut efter en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande kan komma att fattas parallellt med ett beslut i frågan om tillgång enligt 2 kap. TF talar för att det bör vara ett likartat förfarande i fråga om underrättelse om avslagsbeslut i ett ärende om tillgängliggörande av data. Detta bör underlätta både för sökanden och den handläggande myndigheten. En myndighet som helt eller delvis har avslagit en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande bör därför meddela ett skriftligt och motiverat beslut endast om en sökande begär det.

Enligt öppna data-direktivet ska ett avslagsbeslut som har sin grund i att de data som efterfrågas omfattas av tredje mans immateriella rätt innehålla en hänvisning till rättighetsinnehavaren eller licensgivaren (artikel 4.3). En sådan hänvisning bör närmast ses som en upplysning utan någon särskild rättsverkan, eftersom den nya lagen inte gäller för data som omfattas av tredje mans upphovsrätt (se avsnitt 6.4).

Att lämna en upplysning om rättighetsinnehavaren eller licensgivaren när det kan anses motiverat, omfattas av det generella kravet i den nya lagen att en myndighet ska motivera ett skriftligt beslut och behöver därför inte regleras särskilt. I likhet med det som *Kungl. biblioteket* anför kan det vara resurskrävande att utreda vem som är rättighetshavare eller licensgivare. I sådana fall bör det vara tillräckligt att i motiven till beslutet upplysa om att aktuella data omfattas av en immateriell rättighet som tillkommer tredje man. Därmed finns det inte heller något behov av ett undantag för bibliotek, museer och arkiv som *Riksarkivet* efterfrågar.

Organ som jämföras med en myndighet ska tillämpa vissa bestämmelser i förvaltningslagen

Relevanta bestämmelser i förvaltningslagen som gäller för statliga och kommunala myndigheter vid handläggningen av ett ärende om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande bör också gälla för ett organ som i den nya lagen jämföras med en myndighet. Ett sådant organ bör vid handläggningen av ett ärende tillämpa förvaltningslagens bestämmelser om legalitet, objektivitet och proportionalitet samt bestämmelserna om tillgänglighet och jäv (5 §, 7 § första stycket och 16–18 §§). Vidare bör ett sådant organ tillämpa förvaltningslagens bestämmelser om utredningsansvar, dokumentation av uppgifter och beslut, underrättelse om beslut och hur överklagande går till (23, 27, 31 och 33 §§). I likhet med det som *Göteborgs kommun* anför bör överklagandeprocessen för beslut som fattas av dessa organ överensstämma med vad som gäller vid överklagande av ett beslut att inte lämna ut en allmän handling. Därför bör även förvalt-

ningslagens bestämmelser om överklagande (42–46 §§) gälla för organ som jämställs med en myndighet.

Offentliga företag är undantagna från skyldigheten att handlägga och meddela beslut i ärenden efter en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande (artikel 4.6 a). Detta framgår motsatsvis i den nya lagen genom att bestämmelserna om ärendehandläggning endast riktar sig till myndigheter och med myndigheter jämställda organ.

10.2 Överklagande av beslut

Regeringens förslag: Beslut av en annan myndighet än Regeringskansliet att avslå en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande ska överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut av en förvaltningsrätt i ett ärende som har inletts där, liksom beslut av en tingsrätt eller hovrätt, ska överklagas till kammarrätten. Beslut av en kammarrätt i ett ärende som har inletts där ska överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen.

Beslut av regeringen, Högsta domstolen, Högsta förvaltningsdomstolen och Riksdagens ombudsmän ska inte få överklagas.

Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten. Detta ska inte gälla om ärendet har inletts hos en förvaltningsrätt, tingsrätt eller hovrätt.

Ett organ som jämställs med en myndighet ska vara den enskildes motpart vid domstolens prövning av ett beslut som organet har fattat.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter ska gälla för organ som jämställs med en myndighet. Utredningens förslag innehåller ingen särreglering i fråga om överklagande av beslut av Regeringskansliet.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga synpunkter på förslaget. Några remissinstanser, däribland *Försvarsmakten* och *Kammarrätten i Stockholm*, påpekar att det finns risker med att tillämpa olika instansordningar för överklaganden av beslut om tillgång och för beslut om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande. Det kan, enligt dessa remissinstanser, vara problematiskt för en enskild att hantera två parallella rättsprocesser och leda till merarbete för domstolarna.

Skälen för regeringens förslag: Öppna data-direktivet varken förordar eller kräver att en överprövning av ett beslut om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande ska göras av en domstol (artikel 4.4). En effektiv och rättssäker ordning talar dock för att överprövning av en myndighets beslut bör ske inom ramen för det befintliga systemet för överklagande av förvaltningsbeslut, dvs. med förvaltningsrätten som första instans.

Det förhållandet att en begäran om tillgång och en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande kan komma att beslutas inom ramen för en och samma ärendeprocess kan leda till viss komplexitet när båda ärendena till någon del avslås. En enskild kan då behöva hantera två parallella rättsliga prövningar i olika instanser, där en kammarrätt prövar frågan om tillgång och en förvaltningsrätt prövar frågan om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande. Några remissinstanser, däribland

Kammarrätten i Stockholm, påpekar att detta kan medföra svårigheter för en enskild att ta till vara sin rätt och leda till merarbete för domstolarna. Ingen remissinstans framför dock att en annan instansordning bör övervägas.

Även om det emellanåt kan vara förenat med viss svårighet för en enskild att hantera två samtidigt men separata prövningar i olika instanser, talar övervägande skäl för att förvaltningsrätten bör vara första överklagandeinstans i en prövning av ett beslut om att avslå en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande. En längre instanskedja med kammarrätten som överprövningsinstans i fråga om förvaltningsrättens avgöranden ger bättre förutsättningar för utvecklingen av rättspraxis. Risken att en enskild utsätts för olägenheter för att denne behöver hantera parallella rättsprocesser i olika instanser bör kunna avhjälpas genom relativt enkla handgrepp. En myndighet kan exempelvis upprätta två separata beslutshandlingar eller förtydliga överklagandehänvisningarna.

Beslut av en annan myndighet än Regeringskansliet i en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande bör överklagas till förvaltningsrätten, vars beslut bör överklagas till kammarrätten. Ett beslut som meddelats av en förvaltningsrätt i ett ärende som inletts där, liksom beslut av en tingsrätt eller hovrätt bör också överklagas till kammarrätten. Beslut av en kammarrätt i ett ärende som inletts där bör överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen. I likhet med vad som är huvudregeln för överklagande av förvaltningsbeslut bör överklagande av förvaltningsrättens beslut omfattas av systemet med prövningstillstånd i kammarrätten, utom i fråga om ett ärende som har inletts hos en förvaltningsrätt, tingsrätt eller hovrätt. När det gäller prövning av de högsta statsorganens avgöranden, dvs. beslut av regeringen, Högsta domstolen, Högsta förvaltningsdomstolen och Riksdagens ombudsmän, är det av konstitutionella skäl inte lämpligt att dessa underkastas en prövning av domstol enligt nämnda ordning. Sådana beslut bör därför inte få överklagas.

En myndighet vars beslut överklagas av en enskild är den enskildes motpart sedan handlingarna i ärendet överlämnats till domstolen, se 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291). Detsamma bör gälla för organ som enligt den nya lagen jämställs med en myndighet.

Ett beslut som har meddelats av ett offentligt företag bör inte få överklagas.

11 Följdändringar

<p>Regeringens förslag: Hänvisningar i andra lagar till lagen om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen ska ersättas med hänvisningar till lagen om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data.</p>

Utredningens förslag: Utredningen lämnar inte något förslag i dessa delar.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans uttalar sig i frågan.

Skälen för regeringens förslag: I lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter och i förslaget till ny konsumentköplag (prop. 2021/22:85) finns hänvisningar till lagen om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen. Dessa hänvisningar bör ersättas med motsvarande hänvisningar till lagen om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data.

12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagen om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data och ändringarna i annan lagstiftning ska träda i kraft den 1 augusti 2022.

Lagen om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen ska upphävas. Den upphävda lagen ska fortfarande gälla för en begäran om vidareutnyttjande av handlingar som har kommit in före den 1 augusti 2022.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår ett tidigare ikraftträdande.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga synpunkter på förslaget. *Sveriges Kommuner och Regioner* anser att det behövs övergångsbestämmelser som medger extra tid för att få nödvändig teknik på plats för att tillgängliggöra värdefulla datamängder.

Skälen för regeringens förslag: Öppna data-direktivet skulle ha varit genomfört den 17 juli 2021. Lagen om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data och ändringarna i övrig lagstiftning bör därför träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 augusti 2022. Samtidigt bör lagen om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen upphöra att gälla. Den upphävda lagen bör dock fortfarande gälla för en begäran om vidareutnyttjande av handlingar som har kommit in före den 1 augusti 2022.

I fråga om värdefulla datamängder kommer det att regleras särskilt i en genomförandeakt vilka datamängder som avses och eventuella tekniska specifikationer för hur de ska tillgängliggöras. I genomförandeakten kommer det även att föreskrivas från vilken tidpunkt värdefulla data-mängder ska kunna göras tillgängliga. Mot denna bakgrund bör det inte i lagen införas särskilda övergångsbestämmelser för tillgängliggörande av värdefulla datamängder.

13 Konsekvenser

Regeringens bedömning: Den nya lagen väntas bidra till positiva samhällsekonomiska effekter genom ett ökat tillgängliggörande och vidareutnyttjande av data.

Kraven på avgiftsfrihet och digitala format vid tillgängliggörande av värdefulla datamängder medför ekonomiska konsekvenser för vissa myndigheter och offentliga företag genom minskade intäkter eller ökade utgifter. I övrigt väntas lagens reglering av avgifter, villkor och formatkrav medföra endast marginella ekonomiska konsekvenser för myndigheter och offentliga företag vilka bedöms kunna hanteras inom ramen för befintliga ekonomiska förutsättningar.

För myndigheter som innehar data som är särskilt efterfrågade för vidareutnyttjande medför lagen en något ökad arbetsbörda. Lagen kan också innebära en ökad måltillströmning hos domstolarna. Detta bedöms kunna hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

De ekonomiska konsekvenserna för statliga myndigheter, kommuner och regioner i fråga om eventuellt inkomstbortfall till följd av de nya avgiftsprinciperna för värdefulla datamängder bör utredas vidare. Förslagen i övrigt bedöms inte vara kostnadsdrivande för kommuner och regioner.

De inskränkningar som lagen medför i den kommunala självstyrelsen är nödvändiga och proportionella för att genomföra öppna data-direktivet i Sverige.

Lagen väntas inte påverka Sveriges säkerhet, informationssäkerheten eller skyddet av personuppgifter.

Utredningens bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Ett antal remissinstanser, däribland *Region Västra Götaland* och *Skogsstyrelsen*, noterar att lagen stärker innovation och utveckling och medför positiva effekter på den privata marknaden. Flera remissinstanser, bl.a. *Luftfartsverket*, *Statistiska centralbyrån* och *Sveriges geologiska undersökning*, befarar att avgiftsfritt tillgängliggörande av data kan få stora ekonomiska konsekvenser genom uteblivna intäkter. Ett antal kommuner, däribland *Hudiksvall*, *Malmö* och *Stockholms kommuner*, anser att en statlig ekonomisk ersättning bör täcka kommunernas avgiftsbortfall för tillgängliggörande av värdefulla datamängder. *Uppsala kommun* framför liknande synpunkter. *Skogsstyrelsen* ser inga märkbart ökade kostnader av förslaget men framhåller att det är viktigt att intäktsbortfallet inte går ut över produktionskapacitet, utvecklingstakt och kvalitet. *Statskontoret* understryker att regeringen behöver se över och fastställa nya finansieringsformer för de myndigheter som till stor del är avgiftsberoende för sin informationsförsörjning. *Linköpings kommun* befarar att förslaget kan innebära ökad en ökad arbetsbelastning och administration. *Jönköpings kommun* anser att förslaget är godtagbart och proportionerligt i förhållande till det kommunala självstyret. *Domstolsverket* och *Förvaltningsrätten i Göteborg* anser att en eventuellt ökad måltillströmning till följd av förslaget behöver följas upp. Flera remissinstanser, bl.a. *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*, *Stockholms kommun* och *Säker-*

hetspolisen, framhåller att det finns behov av stöd, vägledning och samverkan för att uppnå en enhetlig tillämpning av lagen och underlätta arbetet med att identifiera potentiella risker med ett utökat tillgängliggörande av data.

Skälen för regeringens bedömning

En ny lag om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data

Öppna data-direktivets målsättning är att uppnå en minimiharmonisering av medlemsstaternas nationella regler om myndigheters och offentliga företags tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande. Den föreslagna lagen om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data överensstämmer i allt väsentligt med direktivet.

Öppna data-direktivet ersätter PSI-direktivet, som i svensk rätt är genomfört i PSI-lagen. Det materiella innehållet i PSI-lagen är i de delar som fortfarande har relevans överförda till den nya lagen, bl.a. regleringen av exklusiv rätt, grundläggande avgiftsprinciper och villkor. Beskrivningen nedan av konsekvenserna behandlar därför främst de bestämmelser som saknar motsvarighet eller är förändrade i förhållande till PSI-lagen.

Samhällsekonomiska konsekvenser

Tillgängliggörande av data från den offentliga sektorn förknippas generellt med stora och positiva samhällsekonomiska värden. Utöver ekonomiska värden bidrar ökad tillgång till data, i synnerhet i form av öppna data, också till ökad transparens och demokratisk kontroll genom insyn och förståelse för den offentliga sektorn.

Det övergripande värdet av marknaden för öppna data inom EU och Norge beräknades 2019 uppgå till cirka 215 miljarder euro, vilket bedöms utgöra en betydande del av dataekonomin inom EU. Ungefär 12 procent av värdet kan hänföras direkt till öppna data. Vid sidan av ekonomiska effekter kan tillgången till data leda till andra effektivitetsvinster i samhället genom utveckling av smarta tjänster och produkter. Ökad tillgång till geodata kan bidra till att akutsjukvård kommer på plats snabbare och att fler liv kan räddas. Det kan också leda till minskad transporttid och miljöpåverkan vid resande både med eget färdmedel eller med allmänna kommunikationer. Tillgång till data från den offentliga sektorn kan vidare bidra till ökad kunskap och transparens genom att falsk information kan vederläggas och ryktesspridning på internet motverkas.

Sammantaget bedöms den nya lagen ha potential att medföra positiva samhällsekonomiska effekter genom att den främjar tillgängliggörande av data från den offentliga sektorn och skapar bättre förutsättningar för enskilda att bearbeta och förädla de data som görs tillgängliga.

Konsekvenser för privatpersoner och företag

Lagen främjar privatpersoners och företags tillgång till data i användbara format. Förteckningen över data som finns tillgängliga eller sökbara på internet för vidareutnyttjande gör att det blir enklare att hitta relevanta data. Vid vidareutnyttjande av data som görs tillgängliga i olika EU-medlemsstater bidrar formatkraven till att data blir enklare att bearbeta och sammanställa. Kraven på att forskningsdata och värdefulla datamängder

som huvudregel ska tillgängliggöras avgiftsfritt bidrar till att öka vidareutnyttjandet och gör det lättare för små och medelstora företag att komma in på relevanta marknader.

Den nya lagen bedöms i ett övergripande perspektiv medföra positiva konsekvenser för privatpersoner och företag.

Det utvidgade tillämpningsområdet

Lagen ska tillämpas av statliga och kommunala myndigheter, organ som i lagen jämföras med myndigheter och vissa offentliga företag. Ett organ som jämföras med en myndighet eller ett offentligt företag som inte omfattas av några nationella bestämmelser som ger en enskild rätt att få tillgång till data kan självständigt påverka om och när lagen ska tillämpas i dess verksamhet. Lagen bör därför inte medföra några oundvikliga negativa konsekvenser för dessa aktörer.

Ekonomiska konsekvenser av avgiftsprinciperna

Lagen uppställer ett antal avgiftsprinciper som utgör den yttre ramen för beräkning av en avgift vid tillgängliggörande av data. På samma sätt som i PSI-lagen kan avgiftsprinciperna begränsa de avgifter som en myndighet eller ett offentligt företag får ta ut på annan grund. I likhet med PSI-lagen kvarstår en generell möjlighet att beräkna en avgift som motsvarar marginalkostnaden för att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande. Liksom i PSI-lagen kvarstår också rätten för bibliotek, museer och arkiv att beräkna en avgift som motsvarar full kostnadstäckning. Samma sak gäller för ett offentligt företag och för en myndighet som är skyldig att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet.

Som utgångspunkt gäller alltså samma möjligheter som i PSI-lagen att beräkna en avgift utifrån marginalkostnadsprincipen och principen om full kostnadstäckning. Den nya lagen innebär alltså inte i denna del några intäktsminskningar för de myndigheter och med myndigheter jämförda organ som i dag omfattas av PSI-lagen. Ett undantag gäller dock för datamängder som pekats ut som värdefulla datamängder (se vidare nedan).

För ett offentligt företag som frivilligt tillgängliggör data för vidareutnyttjande bör avgiftsprinciperna inte orsaka några kännbara ekonomiska konsekvenser, eftersom företaget självständigt avgör om data ska göras tillgängliga eller inte.

Forskningsdata ska tillgängliggöras avgiftsfritt. Lagen omfattar dock endast sådana forskningsdata som till någon del är offentligt finansierade och som redan har gjorts direkt tillgängliga för vidareutnyttjande via en dataplattform. Sådana forskningsdata är i regel åtkomliga avgiftsfritt för allmänheten. Kraven på avgiftsfritt tillgängliggörande av forskningsdata väntas därmed inte medföra några särskilda ekonomiska konsekvenser för berörda myndigheter och med myndigheter jämförda organ.

En värdefull datamängd ska som utgångspunkt tillgängliggöras avgiftsfritt. Bibliotek, museer och arkiv är generellt undantagna från denna skyldighet. Vissa myndigheter kan få ett undantag om maximalt två år från avgiftsfriheten. Vilka datamängder som kommer att utgöra värdefulla datamängder beslutas av Europeiska kommissionen inom ramen för en genomförandeakt. I en sådan genomförandeakt kan kommissionen också besluta att offentliga företag ska undantas från kravet på avgiftsfritt till-

gängliggörande. I likhet med det som bl.a. *Luftfartsverket* framhåller kan kravet på att tillgängliggöra värdefulla datamängder avgiftsfritt innebära ekonomiska konsekvenser för berörda myndigheter och offentliga företag.

Det är ännu inte känt vilka data som kommer att utgöra värdefulla datamängder eller vilka myndigheter och offentliga företag som berörs av kravet på avgiftsfrihet. Det går därför inte att göra några exakta uppskattningar av de ekonomiska konsekvenserna. En bedömning av hur eventuellt minskade intäkter bör finansieras kan göras först när den genomförandeakt är beslutad där de värdefulla datamängderna fastställs. Regeringen avser att analysera frågan om finansiering för intäktsbortfall när genomförandeakten är beslutad. Som bl.a. *Hudiksvalls kommun* påtalar ett behov av, avser regeringen då även att utreda hur potentiella inkomstbortfall hos kommunala myndigheter kan finansieras. Utgångspunkten är att finansiering ska ske i linje med de principer om neutralitet för statens budget som riksdagen beslutat om (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95:FiU5, rskr. 1994/95:67). Regeringen bör utnyttja möjligheten att besluta om tidsbegränsade undantag från avgiftsfrihet. Även kommuner och regioner kan utnyttja denna möjlighet.

När staten beslutar om nya åligganden eller uppgifter som är direkt riktade mot den kommunala sektorn ska kommuner och regioner få adekvat finansiering med stöd av den kommunala finansieringsprincipen. Eftersom förslagen i denna lagrådsremiss inte är direkt riktade mot den kommunala sektorn är principen dock inte tillämplig.

Ekonomiska konsekvenser av formatkraven

Enligt den nya lagen ska data, om det är lämpligt och möjligt, och om en vidareutnyttjare begär det, göras tillgängliga i enlighet med vissa formatkrav. Lagens generella formatkrav innehåller dock relativt stor flexibilitet genom att det inte finns något absolut krav på att data ska kunna tillgängliggöras på annat sätt än i det befintliga formatet. Vid bedömningen av i vilket format data kan tillgängliggöras kan en myndighet eller offentligt företag beakta bl.a. ekonomiska och personella resurser. Tillämpningen av de generella formatkraven bör därför kunna finansieras inom ramen för en statlig myndighets befintliga ekonomiska förutsättningar. Formatkraven bedöms inte heller ha en kostnadsdrivande effekt för kommuner och regioner. För organ som jämföras med en myndighet och offentliga företag som inte omfattas av nationella tillgångsbestämmelser gäller formatkraven endast när data tillgängliggörs för vidareutnyttjande som ett frivilligt åtagande. Det får förutsättas att ett sådant åtagande anpassas utifrån de potentiella ekonomiska konsekvenser det medför för respektive aktör.

Lagen innehåller också formatkrav för dynamiska data. Det finns emellertid inget krav på att tillgängliggöra data som dynamiska data. Det får därför antas att endast de myndigheter och offentliga företag som har tillräckliga finansiella och tekniska förutsättningar kommer att tillgängliggöra dynamiska data i enlighet med lagens krav.

Lagen innehåller vidare formatkrav för tillgängliggörande av värdefulla datamängder. Dessa formatkrav kan komma att vara kostnadsdrivande för de myndigheter och offentliga företag som omfattas av skyldigheten att göra sådana data tillgängliga för vidareutnyttjande. Även i denna del får finansieringsfrågan analyseras vidare när det är beslutat vilka data som ska

utgöra värdefulla datamängder. Utgångspunkten är även här att finansiering ska ske i linje med de principer om neutralitet för statens budget som riksdagen beslutat om (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95:FiU5, rskr. 1994/95:67).

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Förslagen i den nya lagen innebär en viss inskränkning den kommunala självstyrelsen. Det gäller särskilt i de delar lagen uppställer krav på tillgängliggörande i vissa format och begränsar rätten att ta ut en avgift för en värdefull datamängd. Även den informationsplikt som gäller för data som en kommun eller region gjort tillgängliga eller sökbara på internet kan i viss utsträckning begränsa den kommunala självstyrelsen. Förslagen är emellertid nödvändiga för att genomföra öppna data-direktivet korrekt i svensk lag. Eftersom lagen inte innehåller några ytterligare skyldigheter än de som föreskrivs i öppna data-direktivet, bedöms inskränkningarna nödvändig och proportionerlig för att uppnå syftet med förslagen, dvs. att genomföra direktivet i Sverige.

Konsekvenser för säkerheten och skyddet av personuppgifter

Tillgängliggörande av data kan potentiellt medföra risker för säkerhets- och integritetsintressen. I lagen finns därför ett antal skyddsmekanismer som syftar till att förhindra att data görs tillgängliga för vidareutnyttjande om det innebär risker för Sveriges säkerhet, informationssäkerheten eller skyddet av personuppgifter.

Lagen ger inte en enskild rätt att få tillgång till data och den påverkar inte bestämmelser i någon annan författning som begränsar rätten till data. Lagen ska tillämpas först när en enskild har rätt att få tillgång till data enligt en annan författning eller när en myndighet eller ett offentligt företag på eget initiativ gör data tillgängliga i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas. Vidare gäller att data ska göras tillgängliga för vidareutnyttjande endast under förutsättning att krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter kan upprätthållas och att det inte innebär risker för Sveriges säkerhet.

Regleringen i den nya lagen bedöms vara tillräckligt balanserad för att inte skapa några nya risker ur säkerhets- eller integritetsperspektiv. Det bör dock understrykas att myndigheter och offentliga företag bör iakttä särskild omsorg i sitt systematiska informationssäkerhetsarbete och i sina bedömningar av om data kan göras tillgängliga för vidareutnyttjande.

Flera remissinstanser, bl.a. *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*, pekar på att det finns behov av samordning, vägledning och stöd i tillämpningen av lagen för att uppnå enhetlighet och för att kunna bedöma potentiella risker vid tillgängliggörande av data. Regeringen instämmer i detta. Myndigheten för digital förvaltning och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har därför i sina regleringsbrev för 2022 fått återrapporteringskrav avseende hur de i samverkan har tillhandahållit vägledning i frågor som rör tillgängliggörande av information för vidareutnyttjande. När det gäller frågor om säkerhetsskydd ska synpunkter inhämtas från Säkerhetspolisen. Vid behov bör ytterligare åtgärder övervägas, exempelvis i form av vägledning i säkerhetsfrågor och riskbedömningar.

Övriga konsekvenser

Lagen väntas leda till en ökad mängd ärenden om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande hos statliga och kommunala myndigheter. Det gäller dock främst sådana myndigheter som innehar data som är av särskilt intresse att vidareutnyttja. Lagen föreskriver emellertid en utökad tidsram för ärendehandläggningen och att ett skriftligt och motiverat beslut bara behövs fattas på begäran av en vidareutnyttjare. Dessa åtgärder bör underlätta den något utökade arbetsbörda som förutses. Vidare får det förutsättas att varje myndighet skapar processer och rutiner samt kompetensutvecklar sina medarbetare för att över tid effektivisera ärendehandläggningen. Den ökade arbetsbörda som kan bli en effekt av en större mängd ärenden bedöms kunna hanteras inom ramen för statliga myndigheters befintliga ekonomiska ramar. Den ökade arbetsbörda som kan uppstå hos kommuner och regioner bedöms inte vara kostnadsdrivande.

Ett ökat antal ärenden om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande kan leda till en ökad måltillströmning hos domstolarna. Detta bör kunna hanteras inom domstolarnas befintliga anslag. Om behov uppstår kan det dock, i likhet med vad bl.a. *Domstolsverket* anför, vara lämpligt att så småningom följa upp domstolarnas eventuellt ökade arbetsbörda till följd av den nya lagen.

Förslaget väntas inte få några negativa konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för de nationella klimat- och miljömålen.

14 Författningskommentar

14.1 Förslaget till lag om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens syfte och förhållande till andra författningar

1 § Denna lag syftar till att främja den offentliga sektorns tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande, särskilt i form av öppna data, under förutsättning att krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter kan upprätthållas och att det inte innebär risker för Sveriges säkerhet.

Paragrafen anger lagens syfte. Den genomför delvis artikel 1.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (öppna data-direktivet). Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Lagens huvudsakliga syfte är att främja den offentliga sektorns tillgängliggörande av data, särskilt i form av öppna data. Med öppna data avses data som finns tillgängliga i ett öppet format och som kan vidareutnyttjas fritt för valfritt ändamål. Ett ökat utbud av data i användbara format underlättar för enskilda att vidareutnyttja dem. Tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande får bara ske när det inte innebär risker för säkerhets- och integritetsintressen.

2 § Denna lag påverkar inte bestämmelser i någon annan lag eller förordning som ger någon rätt att få tillgång till data eller som begränsar en sådan rätt.

Lagen påverkar inte heller bestämmelser i någon annan lag eller förordning om skyddet av personuppgifter.

Paragrafen anger hur lagen förhåller sig till författningar som reglerar tillgång till data. Den genomför artikel 1.2 d, e, f och h samt artikel 1.3 och 1.4 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Av *första stycket* framgår att lagen inte påverkar bestämmelser i någon annan lag eller förordning som ger en enskild rätt att få tillgång till data eller som begränsar en sådan rätt. Lagen utökar alltså inte en enskilds rätt att få tillgång till data (jfr 8 §). Bestämmelser som begränsar rätten till tillgång, exempelvis om sekretess, ska alltså tillämpas utan påverkan av förevarande lag. Inte heller sekretessförbehåll som en myndighet beslutar om ska påverkas av lagen, se 10 kap. 14 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Vad som i denna lag avses med data framgår av 4 §. Det saknar betydelse att en lag eller förordning som reglerar rätten till tillgång eller begränsningar i sådan rätt använder en annan term än data för att beskriva den information som omfattas av den författningen. Med lag eller förordning avses även direkt tillämpliga EU-rättsakter.

Av *andra stycket* framgår att lagen inte påverkar bestämmelser i någon annan lag eller förordning om skyddet av personuppgifter. Sådana bestämmelser finns bl.a. i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana

uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) och i anslutande nationell reglering. Samtliga bestämmelser i sådan reglering som rör skyddet av personuppgifter ska tillämpas utan påverkan av förevarande lag. En bestämmelse som syftar till att skydda en enskilds personliga integritet kan vara av sådan art att den inte ställer upp ett absolut hinder mot tillgång men påverkar denna rätt på annat sätt. Det kan exempelvis finnas hinder mot att tillgängliggöra en personuppgift digitalt om det saknas lämpliga tekniska och organisatoriska säkerhetsåtgärder för att skydda uppgiften.

3 § Om det i någon annan lag eller i en förordning finns mer långtgående krav i fråga om tillgängliggörande av data än i denna lag, ska de kraven tillämpas.

Paragrafen anger hur lagen förhåller sig till författningar som reglerar hur data ska göras tillgängliga. Den genomför artikel 1.3 och 1.7 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Av paragrafen framgår att lagen är subsidiär till bestämmelser i andra lagar eller förordningar som ställer högre krav på hur data ska göras tillgängliga än kraven i denna lag. Bestämmelser om tillgängliggörande av data kan exempelvis avse i vilket format de ska göras tillgängliga. Sådana bestämmelser finns bl.a. i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation, förordningen (1984:692) om det allmänna företagsregistret och i kommissionens delegerade förordning (EU) 2015/962 av den 18 december 2014 om komplettering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/40/EU vad gäller tillhandahållande av EU-omfattande realtidstrafikinformationstjänster.

I de fall bestämmelserna i denna lag går längre än motsvarande reglering i någon annan författning har i stället denna lag företräde.

Ord och uttryck i lagen

4 § I lagen avses med

begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande: en begäran om att data ska göras tillgängliga för vidareutnyttjande i enlighet med denna lag,

bulknedladdning: nedladdning av en avgränsad datamängd,

data: information i digitalt format oberoende av medium,

dynamiska data: data som uppdateras ofta eller i realtid för att vara aktuella och relevanta att vidareutnyttja,

forskningsdata: data som till någon del är offentligt finansierade, som samlas in eller framställs inom ramen för vetenskaplig forskningsverksamhet och som görs direkt tillgängliga för vidareutnyttjande genom en dataplattform,

gränssnitt: en regeluppsättning för dynamiskt datautbyte mellan programvaror,

maskinläsbart format: ett filformat som är strukturerat på ett sådant sätt att det enkelt kan läsas av ett datorprogram,

offentligt företag: ett företag som en eller flera myndigheter har ett bestämmande inflytande över och som är verksamt

– inom de sektorer som framgår av 2 kap. 1 § och 5–8 §§ lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna,

– som ett kollektivtrafikföretag enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007 av den 23 oktober 2007 om kollektivtrafik på järnväg och väg och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1191/69 och (EEG) nr 1107/70,

– som ett lufttrafikföretag som har allmän trafikplikt enligt artikel 16 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen, eller

– som ett rederi inom gemenskapen som uppfyller förpliktelser vid allmän trafik enligt artikel 4 i rådets förordning (EEG) nr 3577/92 av den 7 december 1992 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet inom medlemsstaterna (cabotage),

offentligt styrt organ: ett sådant organ som avses i 1 kap. 18 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling eller en sammanslutning av sådana organ,

värdefull datamängd: data som förtecknas i en genomförandeakt som har meddelats med stöd av artikel 14.1 i öppna data-direktivet,

vidareutnyttjande: bearbetning av data från den offentliga sektorn för valfritt ändamål,

öppna data-direktivet: Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.

Paragrafen, som redogör för innebörden av vissa ord och uttryck i lagen, genomför artiklarna 2.2, 2.3, 2.6, 2.8–2.10, 2.13, 2.14 och 10.2 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.2, 6.1, 6.2, 7.2 och 10.1.

Med *begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande* avses en begäran om att data ska göras tillgängliga i enlighet med denna lag. En begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande kommer företrädesvis att kunna urskiljas genom att sökanden begär att data ska göras tillgängliga enligt något av de formatkrav som följer av lagen. Det är emellertid tillräckligt att en sökande anger att data ska göras tillgängliga enligt lagen för att ett ärende ska utgöra en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande.

Med *bulknedladdning* avses en nedladdning av en ofta stor och avgränsad datamängd. Nedladdningen kan ske genom att data läggs i en eller flera filer. Bulknedladdning kan genomföras som en prenumeration där data görs tillgängliga för nedladdning allt eftersom de färdigställs.

Med *data* avses information i digitalt format oberoende av medium. I lagen används uttrycket data som samlingsbegrepp för att beskriva all information som omfattas av tillämpningsområdet. Uttrycket har en vidsträckt innebörd och omfattar allt informationsbärande digitalt innehåll, även metadata och rådata, oavsett om det lagras på ett medium eller endast existerar momentant. Det saknar betydelse om innehållet är läsbart för det mänskliga ögat eller om det endast kan uttolkas maskin till maskin. Information på pappershandlingar omfattas inte av uttrycket data. Med nämnda begränsning har uttrycket samma innebörd som begreppet handling i öppna data-direktivet (artikel 2.6).

Med *dynamiska data* avses data som uppdateras ofta eller i realtid för att behålla sin aktualitet och vara relevanta att vidareutnyttja. Dynamiska data är alltså data som snabbt förändras eller åldras och som är av störst värde att vidareutnyttja när de är aktuella. Data som uppdateras i realtid kan vara meteorologiska data och trafikdata. Data som uppdateras mindre frekvent men som ändå kan utgöra dynamiska data är exempelvis kartdata. Data som genereras av sensorer utgör vanligen dynamiska data. Det finns inget krav på att data ska uppdateras inom vissa tidsintervall för att utgöra dynamiska data. Det är i stället anledningen till uppdateringen, dvs. att det

informationsbärande innehållet snabbt förändras eller åldras, som är avgörande för om en datamängd utgör dynamiska data eller inte.

Med *forskningsdata* avses data som samlas in eller framställs inom ramen för vetenskaplig forskningsverksamhet. Med vetenskaplig forskningsverksamhet avses ett systematiskt arbete för att söka efter ny kunskap eller nya idéer med eller utan en bestämd tillämpning i sikte. Forskningsdata kan utgöras av statistik, resultat från experiment eller undersökningar, mätningar, iakttagelser från fältarbete, bilder eller inspelningar från intervjuer. Även metadata, kravspecifikationer och annan information som är nödvändig för att validera forskningsresultat kan vara forskningsdata. Vetenskapliga publikationer och artiklar utgör inte forskningsdata.

I lagen avses med forskningsdata endast sådana forskningsdata som till någon del är offentligt finansierade och som görs direkt tillgängliga genom en dataplattform. Att forskningsdata till någon del är offentligt finansierade kan innebära att de har framställts inom ramen för ett forskningsprojekt som är helt eller delvist offentligt finansierat. Även forskningsprojekt som samfinansieras av ett offentligt och ett privat företag är till del offentligt finansierat (jfr skäl 28).

En dataplattform är en digital infrastruktur där forskningsdata kan organiseras och sammanställas för tillgängliggörande. Med direkt tillgängliga genom en dataplattform menas att forskningsdata är åtkomliga för vidareutnyttjande direkt via internet. Forskningsdata som tillhandahålls efter en sedvanlig begäran om tillgång från en enskild omfattas inte av lagens definition av forskningsdata.

Med *gränssnitt* avses applikationsprogrammeringsgränssnitt, dvs. en regeluppsättning för dynamiskt datautbyte mellan programvaror. Ett datautbyte är dynamiskt när data görs tillgängliga efterhand som de samlas in eller när de uppdateras regelbundet för att vara aktuella.

Med *maskinläsbart format* avses ett filformat som är strukturerat på ett sådant sätt att det enkelt kan läsas av ett datorprogram. Ett filformat kan enkelt läsas av ett datorprogram när det inte kräver att en vidareutnyttjare skaffar kostsam eller svårtillämpad programvara för att kunna ta del av den data som tillgängliggörs. Ett maskinläsbart format kan vara öppet, men det kan också vara proprietärt, dvs. ett format som inte är standardiserat utan har skapats för ett specifikt syfte.

Med *offentligt företag* avses ett företag som är verksamt inom något av vissa specifikt angivna verksamhetsområden och som en eller flera myndigheter har bestämmande inflytande över. Inflytandet kan vara direkt eller indirekt. Uttrycket bestämmande inflytande har samma innebörd som i 1 kap. 22 § andra stycket lagen om upphandling inom försörjningssektorerna. De verksamhetsområden som ett offentligt företag ska vara verksamt inom för att omfattas av förevarande lag framgår av 2 kap. 1 och 5–8 §§ lagen om upphandling inom försörjningssektorerna. Vidare omfattas offentliga företag som bedriver verksamhet som kollektivtrafikföretag enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007, som lufttrafikföretag med allmän trafikplikt enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 eller som rederi som uppfyller förpliktelse vid allmän trafik enligt rådets förordning (EEG) nr 3577/92.

Med *offentligt styrt organ* avses samma sak som i 1 kap. 18 § lagen om offentlig upphandling. Ett offentligt styrt organ kan exempelvis vara ett statligt eller ett kommunalt bolag. Även en sammanslutning av flera

offentligt styrda organ omfattas av uttrycket (jfr 1 kap. 22 § 3 b lagen om offentlig upphandling).

Med *vidareutnyttjande* avses bearbetning av data från den offentliga sektorn för valfritt ändamål, En bearbetning av data kan innebära att någon skapar, utvecklar eller testar produkter, tjänster, kunskaper, idéer, eller andra företeelser. Att någon endast tar del av data för att tillgodogöra sig det informationsbärande innehållet, exempelvis i kunskaphöjande syfte, utgör inte ett vidareutnyttjande.

Med *värdefull datamängd* avses data som förtecknas i en genomförandeakt som kommissionen har beslutat med stöd av artikel 14.1 i öppna data-direktivet. I bilaga I till öppna data-direktivet finns en förteckning över de övergripande datakategorier som de värdefulla datamängderna sorterar under. Det är alltså endast en datamängd som ingår i en beslutad genomförandeakt som utgör en värdefull datamängd.

Med *öppna data-direktivet* avses Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024.

Vilka som ska tillämpa lagen

5 § Lagen ska tillämpas av

1. myndigheter, och

2. offentliga företag när det gäller data som har samband med en tjänst av allmänt intresse som ett sådant företag tillhandahåller och som inte är direkt konkurrensutsatt.

Med myndigheter ska jämsställas offentligt styrda organ när det gäller data som har samband med en tjänst av allmänt intresse som ett sådant organ tillhandahåller.

Paragrafen anger huvudregeln för vilka organ som ska tillämpa lagen. Den genomför artiklarna 1.1 a, 1.1 b, 1.2 a, 1.2 b och 2.1 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.1 och 6.2.

Av *första stycket första punkten* framgår att lagen ska tillämpas av myndigheter. Det gäller såväl statliga som kommunala myndigheter.

Av *första stycket andra punkten* framgår att lagen ska tillämpas av ett offentligt företag när det gäller data som har samband med en tjänst av allmänt intresse som företaget tillhandahåller. Motsatsvis faller alla andra data som innehas eller görs tillgängliga av ett offentligt företag utanför lagens tillämpningsområde. Med tjänst av allmänt intresse avses här den eller de tjänster som ett företag tillhandahåller i enlighet med någon av de rättsakter som det hänvisas till i definitionen av offentligt företag i 4 §. För ett offentligt företag som exempelvis levererar el via fasta publika nät enligt 2 kap. 1 § lagen om upphandling inom försörjningssektorerna gäller lagen endast för data som har samband med den tjänsten.

I fråga om data som har samband med en tjänst av allmänt intresse som ingår i en verksamhet som är direkt konkurrensutsatt är ett offentligt företag undantaget från tillämpningsområdet. Vilken verksamhet som är direkt konkurrensutsatt beslutas av Europeiska kommissionen i genomförandebeslut, se 3 kap. 24 § lagen om upphandling inom försörjningssektorerna. För Sveriges del finns undantag för vissa posttjänster, för viss persontrafik på järnväg och för försäljning och produktion av el.

Av *andra stycket* framgår att offentligt styrda organ ska jämsställas med myndigheter vid tillämpningen av lagen när det gäller data som har samband med en tjänst av allmänt intresse som ett sådant organ tillhandahåller.

håller. Motsatsvis faller alla andra data som innehas eller görs tillgängliga av ett sådant organ utanför lagens tillämpningsområde. Med tjänst av allmänt intresse avses här den eller de tjänster som ett offentligt styrt organ tillhandahåller för att tillgodose ett behov i det allmännas intresse. Uttrycket behov i det allmännas intresse har samma innebörd som i 1 kap. 18 § lagen om offentlig upphandling. Vad som avses med uttrycket offentligt styrt organ framgår av 4 §.

6 § Universitet och högskolor under statligt huvudmannaskap ska tillämpa lagen bara i fråga om forskningsdata. Detsamma gäller för en myndighet som inte är ett universitet eller en högskola i den del av myndighetens verksamhet som består i att bedriva eller finansiera forskning eller att göra forskningsdata direkt tillgängliga.

I fråga om universitets- och högskolebibliotek gäller första stycket endast om biblioteket har i uppgift att bedriva eller finansiera forskning eller att göra forskningsdata direkt tillgängliga.

Paragrafen innehåller en begränsning av lagens tillämpningsområde för bl.a. universitet och högskolor. Den genomför artiklarna 1.1 c, 1.2 k, 1.2 l och 10.2. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Av *första stycket* framgår att universitet och högskolor under statligt huvudmannaskap ska tillämpa lagen endast i fråga om forskningsdata. Innebörden av uttrycket forskningsdata framgår av 4 §. Högre utbildning och forskning bedrivs dels vid universitet och högskolor som har staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen (1992:1434), dels vid enskilda utbildningsanordnare som har fått tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. De universitet och högskolor som ska tillämpa lagen är alltså endast sådana som har staten som huvudman och som därmed också omfattas av 5 § första stycket 1.

Vidare framgår av första stycket att för en annan myndighet än ett universitet eller en högskola gäller det begränsade tillämpningsområdet i den del av dess verksamhet som består i att bedriva eller finansiera forskning eller att göra forskningsdata direkt tillgängliga. En sådan myndighet kan exempelvis vara ett organ som enligt lagen jämställs med en myndighet och som har i uppdrag att tillgodose allmänhetens behov av tillgång till forskningsdata för vidareutnyttjande. Det kan också vara en statlig myndighet som har i uppgift att bedriva eller finansiera forskning.

Den verksamhetsdel hos en myndighet som utgörs av forskningsverksamhet ska organisatoriskt kunna särskiljas från myndighetens övriga verksamhet. En myndighet som endast till viss del har i uppgift att bedriva eller finansiera någon form av forskningsverksamhet eller att ge direkt tillgång till forskningsdata kan alltså träffas av lagens tillämpningsområde i olika omfattning i dess olika verksamheter. I den del av myndighetens verksamhetsområde som inte inbegriper forskning gäller det tillämpningsområde som fastställs i 5 §. Att göra forskningsdata direkt tillgängliga innebär att data görs åtkomliga för allmänheten att vidareutnyttja via en dataplattform (jfr definitionen av forskningsdata i 4 §).

Av *andra stycket* framgår att för universitets- och högskolebibliotek gäller det begränsade tillämpningsområdet endast när en sådan aktör har i uppgift att bedriva eller finansiera forskning eller tillgängliggöra forskningsresultat (jfr 5 och 7 §§).

7 § Lagen ska inte tillämpas av

1. andra kulturinstitutioner än bibliotek, museer och arkiv,
2. huvudmän enligt skollagen (2010:800), eller
3. radio- eller tv-företag vars sändningsverksamhet finansieras med public service-avgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst.

Paragrafen undantar vissa organ från lagens tillämpningsområde. Den genomför artikel 1.2 i, 1.2 j och 1.2 k i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Av *första punkten* följer att samtliga kulturinstitutioner som omfattas 5 § är undantagna från lagen förutom bibliotek, museer och arkiv. I uttrycket bibliotek ingår även universitets- och högskolebibliotek. Med museer avses även sådana museer som bedrivs av universitet. Ett arkiv är en myndighet som har i uppgift att i betydande omfattning överta ansvaret för arkivhandlingar från arkivbildande myndigheter samt hålla handlingarna tillgängliga och bevara dem för framtiden.

Av *andra punkten* följer att utbildningsverksamhet upp till och med gymnasienivå är undantagen från lagen.

Av *tredje punkten* följer att även s.k. public service-företag är undantagna från lagen.

När lagen ska tillämpas

8 § Lagen ska tillämpas

1. när någon som har rätt att få tillgång till data enligt någon annan lag eller förordning framställer en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande,
2. när en myndighet eller ett offentligt företag på eget initiativ tillgängliggör data som omfattas av lagen i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas, eller
3. när data lämnas till en statlig eller kommunal myndighet som ska använda dem i en konkurrensutsatt verksamhet.

Trots första stycket ska lagen inte tillämpas

1. när data, i andra fall än som avses i första stycket 3, lämnas
 - a) mellan statliga och kommunala myndigheter,
 - b) från ett organ som enligt 1 kap. 5 § andra stycket jämfälls med en myndighet eller ett offentligt företag till en statlig eller kommunal myndighet, eller
2. när en statlig eller kommunal myndighet tillhandahåller data i en konkurrensutsatt verksamhet.

Paragrafen klargör när lagen ska tillämpas. Den genomför artikel 1.2 a delvis och artikel 2.11. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Lagen kan inte åberopas som grund för att få tillgång till data. För att lagen ska vara tillämplig krävs att en vidareutnyttjare enligt en annan författning eller på någon annan grund har rätt att få tillgång till data.

Enligt *första stycket första punkten* ska lagen tillämpas när någon som enligt någon annan lag eller förordning har rätt att få tillgång till data, begär att de ska göras tillgängliga för vidareutnyttjande. Det förutsätter att vidareutnyttjaren begär dels att få tillgång till data enligt någon annan författning, dels att de ska tillgängliggöras för vidareutnyttjande enligt förevarande lag. Denna lag ska alltså tillämpas först när det har konsta-

terats att det finns en författningsreglerad rätt till tillgång och att det inte finns några hinder mot att ge tillgång till de data som efterfrågas (jfr 2 §).

Enligt *första stycket andra punkten* ska lagen också tillämpas när en myndighet eller ett offentligt företag på eget initiativ ger tillgång till data som omfattas av lagen, i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas. Sådant tillgängliggörande kan ske på helt frivillig grund. Det kan också utgå ifrån ett författningsreglerat ansvar att förse samhället med information eller en uppdragsverksamhet av frivillig natur, se exempelvis 5 § 1 förordningen (2009:946) med instruktion för Lantmäteriet och 9 § förordningen (2008:1300) med instruktion för Transportstyrelsen.

En myndighet eller ett offentligt företag som har för avsikt att exempelvis göra en viss datamängd tillgänglig på internet för vidareutnyttjande, ska alltså tillämpa lagen i fråga om hur tillgängliggörandet ska ske. Att tillgängliggörandet ska ske i syfte att data ska kunna vidareutnyttjas innebär att lagen inte ska tillämpas när en myndighet eller ett offentligt företag publicerar data i något annat syfte. Ett annat syfte kan vara att informera om myndighetens eller det offentliga företagens verksamhet eller att tillhandahålla publikationer, yttranden eller andra skrivelser. Vad som avses med vidareutnyttjande framgår av 4 §.

För offentliga företag och med myndigheter jämställda organ som inte omfattas av en författningsreglerad skyldighet att ge enskilda tillgång till data aktualiseras lagen främst när de på eget initiativ gör data tillgängliga för vidareutnyttjande.

Enligt *första stycket tredje punkten* ska lagen tillämpas när data lämnas till en statlig eller kommunal myndighet som ska använda dem i en konkurrensutsatt verksamhet. Att lagen som huvudregel inte ska tillämpas när data lämnas mellan statliga och kommunala myndigheter eller till en sådan myndighet från ett offentligt företag eller från ett organ som i lagen jämsställs med myndighet, framgår av *andra stycket första punkterna a och b*. Punkten a omfattar även uppgiftsutbyten mellan en svensk och en utländsk myndighet.

När en statlig eller kommunal myndighet tar emot data som ska användas i en konkurrensutsatt verksamhet ska den som lämnar data tillämpa lagen och behandla den mottagande myndigheten som vilken vidareutnyttjare som helst. Avsikten är dock inte att den som lämnar data ska behöva genomföra en undersökning avseende hur och i vilken typ av verksamhet den mottagande myndigheten avser att använda den data som lämnas. Det är endast i de situationer då det framgår att data ska användas av den mottagande myndigheten i en konkurrensutsatt verksamhet som lagen ska tillämpas.

Med konkurrensutsatt verksamhet avses en kommersiell verksamhet som bedrivs i former och på villkor som liknar privat företagande. En indikation på att en verksamhet är konkurrensutsatt är att det inom ramen för den verksamheten erbjuds kundspecifika anpassningar av data, exempelvis i form av analyser eller särskilda bearbetningar och att prissättningen sker på affärsmässig grund. En förutsättning för att det ska röra sig om konkurrensutsatt verksamhet är att det verkligen finns andra faktiska eller potentiella utförare. När verksamhet bedrivs i myndighetsform framgår det ofta av myndighetens uppdrag, till exempel i myndighetens instruktion, att viss verksamhet ska bedrivas i konkurrens med andra marknadsaktörer. En myndighet som i sin verksamhet har till uppgift att för samhällets räkning

inhämta och tillgängliggöra vissa data ska normalt sett inte betraktas som konkurrensutsatt. Det gäller även om verksamheten är helt avgiftsfinansierad (prop. 2014/15:79 s. 22).

Enligt *andra stycket andra punkten* ska lagen inte tillämpas när en statlig eller kommunal myndighet tillhandahåller data inom ramen för en konkurrensutsatt verksamhet.

Undantag för vissa data

9 § Lagen gäller inte för data som någon på grund av sin identitet eller ställning har en särskild rätt att få tillgång till enligt någon annan lag eller förordning.

Paragrafen innehåller ett undantag för data som tillhandahålls en enskild under särskilda förutsättningar. Den genomför artikel 1.2 f andra ledet i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Paragrafens syfte är att undanta vissa skyddsvärda data från lagens tillämpningsområde. Det kan röra sig om personuppgifter av känslig karaktär eller uppgifter som i annat sammanhang skulle vara sekretessbelagda för andra än den som uppgifterna rör.

Data som någon på grund av sin identitet har en särskild rätt att få tillgång till omfattas inte av lagen. Detsamma gäller när rätten att få tillgång till vissa data tillkommer någon i egenskap av företrädare för en enskild, exempelvis ett ombud. Att någon på grund av sin identitet har en särskild rätt att få tillgång till data omfattar ett flertal situationer. Det kan exempelvis vara fråga om data som någon har rätt att få tillgång enbart för att en enskild häver den sekretess som gäller till skydd för honom eller henne. Även data som avser information om en personuppgiftsbehandling som en personuppgiftsansvarig är skyldig att tillhandahålla en registrerad enligt artikel 15 i dataskyddsförordningen ska undantas enligt paragrafen. Vidare undantas i vissa fall data som någon tillhandahålls genom direktåtkomst eller annat digitalt utlämnande med stöd av en registerförfattning. Det kan vara sådana fall där den registrerade eller någon annan, har rätt att ta del av de personuppgifter som behandlas om den registrerade, se exempelvis 114 kap. 24–26 a §§ socialförsäkringsbalken och 12 § studiestödsdatalagen (2009:287).

Data som någon får tillgång till enbart på grund av sin ställning faller också utanför lagens tillämpningsområde. En sådan ställning kan vara som ombud, vårdnadshavare eller som part i ett ärende med rätt till partsinsyn, se 10 § förvaltningslagen (2017:900). Det ska alltså röra sig om en ställning som medför en särskild rätt att i vissa specifika sammanhang kunna få tillgång till data.

10 § Lagen gäller inte för data som

1. omfattas av en sådan ensamrätt som följer av patentlagen (1967:837), mönsterskyddslagen (1970:485), lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvlederprodukter, växtförädlarrättslagen (1997:306), varumärkeslagen (2010:1877) eller lagen (2018:1653) om företagsnamn,

2. tredje man innehar rätt till enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,

3. utgörs av datorprogram, eller

4. utgörs av logotyper, heraldiska vapen eller insignier.

Paragrafen innehåller undantag för vissa data. Den genomför artikel 1.2 c, 1.2 g och 1.5 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Av *första punkten* framgår att lagen inte gäller för data som omfattas av en ensamrätt som följer av annan immaterialrättslig lagstiftning än lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Ensamrätten kan tillkomma en myndighet, ett offentligt företag eller tredje man. Med tredje man avses en annan fysisk eller juridisk person än den myndighet eller det offentliga företaget som innehar den data som avses, se artikel 2.17 i öppna data-direktivet. Lagen hindrar dock inte att data som omfattas av en ensamrätt görs tillgängliga för vidareutnyttjande, om det inte begränsar rättighetshavarens möjlighet att fullt ut göra sin rätt gällande.

Av *andra punkten* framgår att lagen inte gäller för data till vilken tredje man innehar rätt enligt lagen om upphovsrätt till litterära eller konstnärliga verk. Lagen hindrar dock inte att data som omfattas av tredje mans upphovsrätt tillgängliggörs för vidareutnyttjande under förutsättning att det kan ske utan att det inskränker utövandet av den rätten.

Av *tredje punkten* framgår att lagen inte gäller för datorprogram. Uttrycket datorprogram omfattar även programkod. Lagen hindrar dock inte att ett datorprogram eller programkod tillgängliggörs för vidareutnyttjande.

Av *fjärde punkten* framgår att data som utgörs av logotyper, heraldiska vapen eller insignier inte omfattas av lagen. Lagen hindrar dock inte att data som utgörs av logotyper, heraldiska vapen eller insignier tillgängliggörs för vidareutnyttjande.

2 kap. Tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande

Säkerhet och skydd av personuppgifter

1 § Data ska tillgängliggöras för vidareutnyttjande i enlighet med de krav som uppställs i detta kapitel. Tillgängliggörande ska ske i den utsträckning som krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter kan upprätthållas och under förutsättning att det inte innebär risker för Sveriges säkerhet.

Kapitlet, som bl.a. reglerar krav på digitala format, inleds med en portalparagraf med en huvudregel om tillgängliggörande av data. Paragrafen har ingen direkt motsvarighet i öppna data-direktivet men bygger på artikel 1.2 d i), 1.2 e, 1.2 h, 1.3 och 1.4. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Paragrafen ska förhindra att data som kan vara känsliga ur ett säkerhets- eller integritetsperspektiv tillgängliggörs för vidareutnyttjande. Den ska tillämpas vid varje tillfälle en myndighet eller ett offentligt företag avser att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande enligt denna lag.

Inledningsvis slås fast att data ska tillgängliggöras för vidareutnyttjande i enlighet med de krav som uppställs i detta kapitel. Det innebär alltså en skyldighet för myndigheter och offentliga företag att göra data tillgängliga för vidareutnyttjande. Räckvidden av denna skyldighet är emellertid begränsad såtillvida att lagen inte kan åberopas för att få tillgång till data (se kommentarerna till 1 kap. 2 och 8 §§).

Tillgängliggörande av data ska ske endast i den utsträckning som krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter kan upprätthållas och under förutsättning att det inte innebär risker för Sveriges säkerhet. En

myndighet eller ett offentligt företag ska alltså inte tillgängliggöra data för vidareutnyttjande om det finns en risk för att detta inkräktar på något av de uppräknade skyddsintressena. Riskerna gör sig särskilt gällande när data aggregeras och sedan bearbetas. Med aggregering avses bl.a. att olika uppgifter, som var för sig inte omfattas av sekretess, tillsammans får ett nytt skyddsvärde.

Att krav på informationssäkerhet ska beaktas vid tillgängliggörande av data innebär att en myndighet eller ett offentligt företag bl.a. ska bedöma om tillgängliggörandet kan få en skadlig inverkan på det informationsbärande innehållet eller på de informationssystem där data behandlas. En skadlig inverkan kan uppstå om vidareutnyttjaren exempelvis har för avsikt att förvanska tillgängliggjorda data i syfte att sprida oriktig information till allmänheten. I prövningen ska också beaktas eventuella risker med att data som är tillgängliga för vidareutnyttjande från olika källor kan kombineras och skapa nya datamängder som sammantagna kan ge vidareutnyttjaren tillgång till ett informationsinnehåll som kan vara av känslig karaktär. För att undvika skadlig inverkan på ett informationssystem bör en myndighet eller ett offentligt företag kontrollera om den datamängd som ska tillgängliggöras innehåller s.k. dolda data som kan vara känsliga ur ett säkerhetsperspektiv. Dolda data kan exempelvis avslöja kopplingar till andra datamängder eller databaser som kan vara av känslig karaktär.

En myndighet eller ett offentligt företag ska vidare bedöma om kraven på skyddet av personuppgifter kan upprätthållas om data tillgängliggörs för vidareutnyttjande. I en sådan prövning ska samtliga potentiella integritetsrisker med tillgängliggörandet beaktas.

Med uttrycket Sveriges säkerhet avses detsamma som i 1 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen (2018:585). Vid bedömningen av om ett tillgängliggörande av data kan innebära risker för Sveriges säkerhet ska det beaktas om det kan medföra att information som är av betydelse för Sveriges säkerhet görs tillgänglig. Det kan avse stora mängder uppgifter som inte är säkerhetsskyddsklassificerade, men som av andra skäl är av betydelse för Sveriges säkerhet. Även uppkomsten av kombinatoriska effekter när data från olika källor sambearbetas bör uppmärksammas. I detta sammanhang behöver också risken att data ackumuleras och aggregeras för underrättelseinhämtning särskilt beaktas. En myndighet eller ett offentligt företag behöver alltså göra en allsidig bedömning utifrån de data som ska tillgängliggöras.

En risk kan vara av sådan karaktär att den inte fullt ut går att konkretisera men likväl sådan att det kan befaras att ett tillgängliggörande av vissa data kan innebära risker för informationssäkerheten, skyddet av personuppgifter eller Sveriges säkerhet. Det saknar betydelse om den eventuella risken kan antas inträda direkt vid tillgängliggörandet eller vid en annan tidpunkt. Vid en prövning av om data kan tillgängliggöras behöver emellertid den risk som förutses kunna beskrivas på en övergripande nivå och göras begriplig för en vidareutnyttjare.

En myndighet eller ett offentligt företag som avser att exempelvis göra en större datamängd direkt tillgänglig via internet för vidareutnyttjande bör lämpligen dokumentera sin analys och bedömning av om krav på informationssäkerhet och skydd av personuppgifter kan upprätthållas och inte innebär risker för Sveriges säkerhet. Vid behov kan en myndighet eller

ett offentligt företag samråda med eller inhämta synpunkter från myndigheter eller andra aktörer vars verksamhet kan påverkas av det aktuella tillgänglighetsförändringen. Det kan vara särskilt relevant om de data som en myndighet avser att tillgängliggöra härrör från en annan myndighet. Sådana kontakter kan även vara nödvändiga för att avgöra risker med att vissa data blir känsliga genom att de läggs samman med andra data som har gjorts tillgängliga av myndigheten eller av en annan aktör. För att bedöma eventuella risker med ett tillgänglighetsförändring kan även kontakter med relevanta expertmyndigheter vara nödvändiga.

Formatkrav

2 § Data ska tillgängliggöras i det befintliga formatet eller, om det är lämpligt samt praktiskt och tekniskt möjligt, i ett format som är öppet, maskinläsbart, och i förekommande fall, tillgängligt och sökbart tillsammans med tillhörande metadata.

Paragrafen anger i vilka format data ska tillgängliggöras för vidareutnyttjande. Den genomför artikel 5.1–5.3 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Paragrafen innehåller generella formatkrav för data som görs tillgängliga. Kraven ska tillämpas både när någon begär att data ska tillgängliggöras för vidareutnyttjande enligt lagen och när en myndighet eller ett offentligt företag på eget initiativ gör data tillgängliga i syfte att de ska vidareutnyttjas (se 1 kap. 8 §). De eventuella formatkrav som en vidareutnyttjare åberopar i sin begäran bör utgöra utgångspunkten för bedömningen av i vilket format data tillgängliggörs. Avser tillgänglighetsförändringen av i vilket format data tillgängliggörs. Avser tillgänglighetsförändringen värdefull datamängd eller dynamiska data tillämpas i stället 3 eller 4 §.

Data ska göras tillgängliga i det befintliga formatet eller, om det är lämpligt samt tekniskt och praktiskt möjligt, i ett format som är öppet, maskinläsbart, och i förekommande fall tillgängligt och sökbart tillsammans med tillhörande metadata. Är data som omfattas av en begäran om tillgänglighetsförändring lagrade i olika format är det befintliga formatet något av de formaten.

Med öppet format avses ett filformat som är oberoende av plattform och tillgängligt för allmänheten utan några restriktioner som hindrar vidareutnyttjande. Vad som avses med ett maskinläsbart format framgår av 1 kap. 4 §. När en myndighet eller ett offentligt företag tillgängliggör data på eget initiativ, exempelvis genom att publicera dem på internet, ska de också vara tillgängliga och sökbara. Det innebär att de är strukturerade och formaterade på ett sätt som underlättar för en vidareutnyttjare att hitta och få åtkomst till dem. Slutligen ska data tillgängliggöras tillsammans med tillhörande metadata. Med metadata avses sådana data som beskriver egenskaperna i den datamängd som görs tillgänglig för vidareutnyttjande.

De mer långtgående formatkraven bör tillämpas under förutsättning att en vidareutnyttjare begär det och om det är lämpligt samt praktiskt och tekniskt möjligt.

Att det ska vara lämpligt innebär bl.a. att det inte ska krävas en oproportionell ansträngning att tillgängliggöra data enligt en vidareutnyttjares begäran. En oproportionell ansträngning kan exempelvis vara om ett tillgänglighetsförändring kräver att nya datamängder skapas eller anpassas särskilt utifrån en vidareutnyttjares begäran. I lämplighetsbedömningen

ska också vägas in om det kan innebära särskilda risker att tillgängliggöra data i ett visst format (jfr 1 §).

Att det ska vara praktiskt möjligt innebär att en myndighet eller ett offentligt företag ska inneha praktiska förutsättningar att tillämpa formatkraven. Ett tillgängliggörande ska inte påverka myndighetens eller det offentliga företagets kärnverksamhet, budget eller organisation på ett oproportionerligt sätt. Det är inte meningen att kostnadskrävande teknisk utrustning ska införskaffas eller att ytterligare personal ska behöva anställas för att efterleva formatkraven. Att det är tekniskt möjligt innebär att en myndighet eller ett offentligt företag innehar den tekniska kapacitet och förmåga som krävs och att det inte finns tekniska hinder som omöjliggör att kraven uppfylls. I vissa fall kan det vara lämpligt samt praktiskt och tekniskt möjligt att tillämpa några av formatkraven, men inte alla. De eventuella format som en vidareutnyttjare åberopar i en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande ska vara ledande i prövningen.

3 § En värdefull datamängd ska tillgängliggöras i ett maskinläsbart format genom ett lämpligt gränssnitt eller genom bulknedladdning.

Paragrafen anger vilka formatkrav som gäller vid tillgängliggörande av en värdefull datamängd. Den genomför artikel 5.8 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Paragrafen ska tillämpas när en enskild begär att en värdefull datamängd ska göras tillgänglig för vidareutnyttjande eller när en myndighet eller ett offentligt företag på eget initiativ tillgängliggör en sådan datamängd, exempelvis genom att publicera den på internet. Paragrafen hindrar dock inte att en värdefull datamängd också kan göras tillgänglig i exempelvis det befintliga formatet och då mot de avgifter som föreskrivs i 4 kap. 2 §.

En värdefull datamängd ska göras tillgänglig i ett maskinläsbart format, genom ett lämpligt gränssnitt eller genom bulknedladdning. Vad som avses med en värdefull datamängd, maskinläsbart format, gränssnitt och bulknedladdning framgår av 1 kap. 4 §. Huruvida ett gränssnitt är lämpligt får bedömas från fall till fall. Faktorer som kan beaktas i en sådan bedömning är exempelvis gränssnittets driftsäkerhet och kapacitet att hantera flera samtidiga användare. Ett lämpligt gränssnitt bör också stödja allmänt använda digitala format som möjliggör vidareutnyttjande för att skapa nya produkter och tjänster. En myndighet eller ett offentligt företag som innehar en eller flera värdefulla datamängder är skyldig att kunna göra dessa tillgängliga i de angivna formaten.

Vilka slag av data som utgör värdefulla datamängder förtecknas i en genomförandeakt som beslutas av Europeiska kommissionen med stöd av artikel 14.1 i öppna data-direktivet. En sådan genomförandeakt kan innehålla ytterligare bestämmelser om hur en värdefull datamängd ska göras tillgänglig.

4 § När dynamiska data tillgängliggörs ska det ske omedelbart, genom ett lämpligt gränssnitt eller genom bulknedladdning. Om kravet på omedelbarhet innebär en oproportionerlig arbetsinsats, ska dynamiska data göras tillgängliga inom en skäligen tid eller med de tillfälliga tekniska begränsningar som är nödvändiga.

Paragrafen anger bl.a. vilka formatkrav som gäller vid tillgängliggörande av dynamiska data. Den genomför artikel 5.5 och 5.6 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Paragrafen uppställer inget krav på en myndighet eller ett offentligt företag att tillgängliggöra dynamiska data. Den ska tillämpas endast när en myndighet eller ett offentligt företag i en konkret situation tillgängliggör dynamiska data. Det har ingen betydelse om detta sker frivilligt, efter en begäran från en vidareutnyttjare eller enligt en skyldighet i en annan författning (jfr 1 kap. 3 §).

Dynamiska data ska göras tillgängliga genom ett lämpligt gränssnitt eller genom bulknedladdning. Vad som avses med dynamiska data, gränssnitt och bulknedladdning framgår av 1 kap. 4 §. I kommentaren till 3 § finns en exemplifiering av ett antal faktorer som kan beaktas vid en bedömning av om ett gränssnitt ska anses vara lämpligt.

Dynamiska data ska som utgångspunkt göras tillgängliga omedelbart efter det att de har samlats in eller framställts på annat sätt. Undantag från kravet på omedelbarhet får göras om det kräver en oproportionerlig arbetsinsats. Uttrycket oproportionerlig arbetsinsats ska ges en bred tolkning. Det kan betyda att en myndighets eller ett offentligt företags finansiella eller tekniska kapacitet inte medger ett omedelbart tillgängliggörande, att det saknas personella resurser eller teknisk kompetens eller att ett omedelbart tillgängliggörande på något annat sätt påverkar kärnverksamheten negativt.

Kan kravet på omedelbart tillgängliggörande inte uppfyllas ska dynamiska data göras tillgängliga med de tillfälliga tekniska begränsningar som anses nödvändiga eller inom en skälig tid. Vilka tekniska begränsningar som kan aktualiseras får avgöras i varje enskilt fall. Det kan röra sig om tekniska begränsningar som ger utrymme att validera eller sammanställa data eller att anonymisera eller aidentifiera personuppgifter.

Vad som utgör en skälig tid får vägas mot kravet på att dynamiska data fortfarande ska inneha sin ekonomiska och sociala potential när de tillgängliggörs. Det ska alltså fortfarande vara relevant för en vidareutnyttjare att använda datamängden. Tidsramen kan skilja sig åt beroende på arten av dynamiska data. Vissa dynamiska data, som trafikdata och meteorologiska data, kan förlora sin aktualitet och relevans förhållandevis snabbt. Tidsramen för tillgängliggörande av sådana dynamiska data är därmed förhållandevis snäv. Vad som är en skälig tidsram kan alltså skilja sig åt från fall till fall.

Utformning av villkor för vidareutnyttjande

5 § En myndighet eller ett offentligt företag får ställa villkor för att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande bara om det är motiverat av ett allmänintresse. Ett villkor ska vara objektivt, proportionerligt och icke-diskriminerande för jämförbara slag av vidareutnyttjande. Ett villkor får inte begränsa konkurrensen eller i onödan inskränka möjligheterna att vidareutnyttja data.

Paragrafen anger förutsättningarna för att förena ett vidareutnyttjande med villkor. Den genomför artiklarna 8.1 och 11.1 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Paragrafen ger inte en myndighet eller ett offentligt företag rätt att ställa villkor när den tillgängliggör data för vidareutnyttjande. En förutsättning för att en statlig eller kommunal myndighet ska få ställa villkor är att myndigheten har en sådan rätt enligt en annan lag eller förordning. Rätt att ställa villkor finns exempelvis i 4 kap. 16 § förordningen (2010:1770) om geografisk miljöinformation.

Ett offentligt företag eller ett organ som jämföras med en myndighet som inte omfattas av någon författningsreglerad skyldighet att ge tillgång till data får ställa villkor för vidareutnyttjande under förutsättning att det inte finns hinder mot detta i någon annan författning. Villkor som belastar ett tillgängliggörande av data ska utformas i enlighet med de begränsningar som uppställs i denna paragraf.

Tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande får förenas med villkor, bara om det är motiverat av ett allmänintresse. Med allmänintresse avses något som är av övergripande relevans för alla i ett samhälle, exempelvis allmän säkerhet eller konsumentskydd. Som allmänintresse räknas också i detta sammanhang utövandet av en immateriell rättighet. Vidareutnyttjande av data som omfattas av upphovsrätt som tillkommer en myndighet eller ett offentligt företag kan bl.a. förenas med villkor som innehåller krav på att ange datamängdens källa eller upphovsman.

Ett villkor ska vara objektivt, proportionerligt och icke-diskriminerande för jämförbara slag av vidareutnyttjande. Sådana olika slag kan avse vidareutnyttjande för forsknings- och innovationssyften eller vidareutnyttjande för kommersiella eller icke-kommersiella ändamål. Det är alltså tillåtet att tillämpa olika villkor för olika slag av vidareutnyttjanden så länge villkoren är proportionerliga, objektiva och icke-diskriminerande för samtliga berörda vidareutnyttjare inom varje slag. För att uppfylla kravet på icke-diskriminering ska villkor utformas i förhållande till jämförbara slag av vidareutnyttjanden. Att ett villkor ska vara proportionerligt innebär bl.a. att det inte ska inskränka rätten till vidareutnyttjande i onödan.

När det gäller villkor som har sin grund i en annan lag eller förordning har i regel kraven på objektivitet, proportionalitet och icke-diskriminering redan beaktats inom ramen för den författningen.

Ett villkor får inte heller begränsa konkurrensen. Bestämmelser om otillåtna konkurrensbegränsande förfaranden finns i konkurrenslagen (2008:579).

Vidareutnyttjande kan ske med stöd av en licens. Vad som i paragrafen sägs om villkor gäller även villkor i sådana licenser.

Förteckning över data som är tillgängliga eller sökbara

6 § Den statliga myndighet som regeringen bestämmer ska digitalt publicera en förteckning över data som en myndighet eller ett offentligt företag har gjort tillgängliga eller sökbara på internet i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas.

En myndighet eller ett offentligt företag ska informera den myndighet som publicerar förteckningen om sådana data som avses i första stycket.

Paragrafen uppställer ett krav på att det ska finnas en förteckning över data som finns tillgängliga för vidareutnyttjande. Den genomför artikel 9.1 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Av *första stycket* framgår att det ska finnas en digital förteckning över data som en myndighet eller ett offentligt företag har gjort tillgängliga och sökbara på internet i syfte att de ska kunna vidareutnyttjas (jfr 1 kap. 8 § första stycket 2). Det handlar alltså om sådana data som en myndighet eller ett offentligt företag gör tillgängliga på eget initiativ. Data som en myndighet eller ett offentligt företag tillgängliggör efter en begäran behöver inte ingå i förteckningen (jfr 1 kap. 8 § första stycket 1). I förteckningen ska ingå sådana data som en vidareutnyttjare kan få direkt tillgång till utan några restriktioner, exempelvis öppna data. Förteckningen kan också innehålla metadata som beskriver en datamängd vars tillgängliggörande är förenat med villkor eller som en myndighet eller ett offentligt företag kan göra tillgänglig efter en begäran. Förteckningens syfte är att underlätta sökning efter och åtkomst till data som finns tillgängliga för vidareutnyttjande. Regeringen bestämmer vilken statlig myndighet som ska ha i uppgift att publicera förteckningen.

I *andra stycket* finns en informationsplikt för myndigheter och offentliga företag. En myndighet eller ett offentligt företag som har gjort data tillgängliga eller sökbara på internet för vidareutnyttjande ska upplysa den myndighet som publicerar förteckningen om detta. Informationsplikten kan uppfyllas genom att en myndighet eller ett offentligt företag upprättar en förteckning över data som har gjorts tillgängliga för vidareutnyttjande och informerar myndigheten som tillhandahåller förteckningen om detta. Förteckningen över data som finns tillgängliga för vidareutnyttjande ska hållas uppdaterad.

3 kap. Exklusiv rätt att vidareutnyttja data

För vilka ändamål en exklusiv rätt får ges

1 § En myndighet eller ett offentligt företag får ge någon en exklusiv rätt att vidareutnyttja data bara om det är nödvändigt för att en tjänst av allmänt intresse ska kunna tillhandahållas.

De avtalsvillkor som avser den exklusiva rätten ska publiceras digitalt senast två månader innan de träder i kraft. Avtalet ska omprövas vart tredje år.

Paragrafen reglerar vad som gäller i fråga om avtal om exklusiv rätt. Den genomför artikel 12.1 och 12.2 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Paragrafen ger inte en myndighet eller ett offentligt företag rätt att ingå avtal som innehåller en exklusiv rätt. En förutsättning för att en myndighet eller ett offentligt företag ska kunna ingå ett sådant avtal är att det inte finns hinder för detta i någon annan författning.

I *första stycket* finns ett villkor för att en vidareutnyttjare ska få tilldelas en exklusiv rätt, dvs. en ensamrätt, att vidareutnyttja data. En vidareutnyttjare får tilldelas en sådan rätt endast om det är nödvändigt för att vidareutnyttjaren, myndigheten eller det offentliga företaget ska kunna tillhandahålla en tjänst av allmänt intresse. Vad som avses med tjänst av allmänt intresse framgår av kommentaren till 1 kap. 5 §.

Av *andra stycket* framgår att avtalsvillkor om en exklusiv rätt ska publiceras digitalt. Den myndighet eller det offentliga företag som har ingått avtal om en sådan rätt ansvarar för att publiceringen sker. Det är tillräckligt

att de delar av avtalet som innehåller de bärande villkoren för just den exklusiva rätten offentliggörs. Publiceringen ska ske senast två månader innan avtalet träder i kraft. Vart tredje år ska myndigheten eller det offentliga företaget pröva om skälen för den exklusiva rätten kvarstår. Är skälen fortfarande giltiga får avtalet förlängas, men det ska omprövas åtminstone vart tredje år. Ett avtal om en exklusiv rätt måste alltså innehålla avtalsvillkor som medger att avtalet omprövas i enlighet med denna paragraf.

2 § Bestämmelserna i 1 § gäller inte när bibliotek, museer eller arkiv ger någon en exklusiv rätt att vidareutnyttja data för att digitalisera en kulturresurs.

De avtalsvillkor som avser den exklusiva rätten ska publiceras digitalt. Om avtalets giltighetstid överstiger tio år, ska det omprövas under det elfte året och därefter vart sjunde år.

Den som har gett den exklusiva rätten ska se till att utan kostnad få en kopia av de digitaliserade kulturresurserna. När avtalet om exklusiv rätt har löpt ut ska kopian hållas tillgänglig så att även andra kan vidareutnyttja den.

Paragrafen innehåller ett undantag från 1 § för bibliotek, museer och arkiv. Den genomför artikel 12.3 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.

I *första stycket* finns ett generellt undantag från 1 § när det gäller att ge en vidareutnyttjare en exklusiv rätt att digitalisera en kulturresurs. Sådana kulturresurser som avses i paragrafen innehas av bibliotek, museer och arkiv. Det är därför endast dessa organ som får tillämpa undantaget. Med kulturresurs avses det material som utgör grunden för ett biblioteks, museums eller ett arkivs verksamhet, exempelvis ett museums samlingar (prop. 2014/15:79 s. 36).

Enligt *andra stycket* ska avtalsvillkor om en exklusiv rätt att vidareutnyttja data i syfte att digitalisera en kulturresurs publiceras digitalt. Det bibliotek, museum eller arkiv som har ingått ett avtal om en sådan rätt ansvarar för att publiceringen sker. Det är tillräckligt att de delar av avtalet som innehåller de bärande villkoren för just den exklusiva rätten offentliggörs. Om avtalets giltighetstid överstiger tio år, ska det bibliotek, museum eller arkiv som tilldelat den exklusiva rätten under det elfte året pröva om skälen för den fortfarande kvarstår. Om skälen fortfarande är giltiga får avtalet förlängas, men det ska därefter omprövas vart sjunde år. Ett avtal om en exklusiv rätt för att digitalisera en kulturresurs måste alltså innehålla avtalsvillkor som medger att avtalet omprövas i enlighet med denna paragraf.

Av *tredje stycket* framgår att det bibliotek, museum eller arkiv som har gett en vidareutnyttjare en exklusiv rätt ska se till att få en kopia av den digitaliserade kulturresursen utan kostnad. Detta kan exempelvis säkerställas i avtalsvillkoren. När avtalet om den exklusiva rätten har löpt ut ska kopian av den digitaliserade kulturresursen hållas tillgänglig för andra vidareutnyttjare.

Andra avtal som begränsar möjligheten till vidareutnyttjande

3 § En myndighet eller ett offentligt företag som har ingått ett avtal som, på något annat sätt än genom att ge avtalsmotparten en exklusiv rätt, begränsar möjligheten för andra än avtalsparterna att vidareutnyttja data, ska publicera avtalsvillkoren

digitalt senast två månader innan de träder i kraft. Avtalet ska omprövas vart tredje år.

Paragrafen anger vad som gäller för andra avtal som begränsar möjligheten att vidareutnyttja data än de som avses i 1 och 2 §§. Den genomför artikel 12.4 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Ett avtal som inte uttryckligen ger en vidareutnyttjare en exklusiv rätt men som ändå begränsar möjligheten för andra än avtalsparterna att vidareutnyttja vissa data ska publiceras digitalt senast två månader innan det träder i kraft. Det kan röra sig om avtal där villkoren sammantaget innebär att tillgången till vissa data begränsas för andra vidareutnyttjare. Den myndighet eller det offentliga företag som är avtalspart ansvarar för att de delar av avtalet offentliggörs som innehåller de bärande villkor som begränsar andra vidareutnyttjares tillgång till data. Myndigheten eller det offentliga företaget ska åtminstone vart tredje år ompröva om skälen för avtalet fortfarande är giltiga. Det innebär att myndigheten eller det offentliga företaget ska pröva om de huvudsakliga skälen för avtalet är godtagbara i förhållande till den inskränkning som det innebär för andra potentiella vidareutnyttjare. För redan ingångna avtal som omfattas av denna paragraf framgår det av 4 § när de senast ska upphöra att gälla.

4 § En myndighet ska se till att en sådan exklusiv rätt att vidareutnyttja data som inte omfattas av 1 eller 2 § och som myndigheten har upplåtit före den 18 juli 2013 upphör att gälla senast den 18 juli 2043.

Ett offentligt företag ska se till att en sådan exklusiv rätt att vidareutnyttja data som inte omfattas av 1 § och som företaget har upplåtit före den 17 juli 2019 upphör att gälla senast den 17 juli 2049.

Paragrafen innehåller vissa tidsfrister för redan ingångna avtal om exklusiv rätt. Den genomför artikel 12.5 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Paragrafen innebär att en myndighet eller ett offentligt företag ska se till att avtalsvillkor som reglerar vissa exklusiva rätter eller som på annat sätt inverkar begränsande på tillgången till data för andra vidareutnyttjare, upphör att gälla senast vid vissa angivna tidpunkter. Däremot påverkar paragrafen inte ett avtals civilrättsliga giltighet.

I *första stycket* finns en borte tidsgräns för en exklusiv rätt att vidareutnyttja data som har upplåtits av en myndighet och som inte gäller tillhandahållande av en tjänst av allmänt intresse eller digitalisering av en kulturresurs.

I *andra stycket* finns en borte tidsgräns för en exklusiv rätt att vidareutnyttja data som har upplåtits av ett offentligt företag och som inte gäller tillhandahållande av en tjänst av allmänt intresse.

4 kap. Avgifter

Rätten att ta ut en avgift

1 § En myndighet eller ett offentligt företag som har rätt att ta ut en avgift för att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande får inte beräkna den till en högre nivå än vad som följer av 2–6 §§.

Paragrafen innehåller en generell princip om att avgifter som tas ut vid tillgängliggörande av data måste hålla sig inom de begränsningar som lagen ställer upp. Den genomför, tillsammans med följande paragrafer, artikel 6 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

Lagen ger inte en myndighet eller ett offentligt företag rätt att ta ut en avgift för att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande. Om en myndighet eller ett offentligt företag däremot får ta ut en avgift, måste den hålla sig inom de begränsningar som följer av 2–6 §§. Rätten att ta ut en avgift kan, för en statlig eller kommunal myndighet, finnas i en lag eller någon annan författning eller i en beslutad kommunal taxa. Detsamma kan gälla för organ som enligt lagen jämföras med myndigheter och offentliga företag. Paragrafen träffar även avgifter som kan tas ut på avtalsrättslig grund eller som fastställs i exempelvis en bolagsordning.

Avgiftsuttag vid tillgängliggörande av data

2 § En avgift får täcka kostnaderna för att reproducera, tillgängliggöra och sprida data och för att avidentifiera personuppgifter. Ett offentligt företag eller ett organ som enligt 1 kap. 5 § andra stycket jämföras med en myndighet och som inte omfattas av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) får även täcka kostnaderna för att skydda konfidentiell affärsinformation.

En avgift som tas ut av ett offentligt företag, ett bibliotek, ett museum eller ett arkiv får, utöver det som anges i första stycket, täcka kostnaderna för att samla in, framställa och lagra data och för att få en rimlig avkastning på investeringar. Detsamma gäller för en myndighet som är skyldig att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet.

Paragrafen anger de yttre ramarna för uttag av avgifter vid tillgängliggörande av data. Den genomför artikel 6.1, 6.2, 6.4 och 6.5 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Den samlade avgift som tas ut vid tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande ska omfatta samtliga avgifter som är kopplade till tillgängliggörandet. Det innebär att en avgift för tillgängliggörandet, liksom eventuella licensavgifter och andra avgifter, ska räknas samman (prop. 2014/15:79 s. 43).

Av *första stycket* framgår de generella möjligheterna för en myndighet och ett offentligt företag att ta ut en avgift enligt marginalkostnadsprincipen. En avgift för att reproducera, tillgängliggöra och sprida data får bl.a. innefatta kostnader för att bearbeta, sammanställa och distribuera data. Även kostnader för att formatera eller verifiera data får räknas in i marginalkostnaden, liksom kostnader för material och programmering. Avgiftsunderlaget får även avse kostnader för utveckling och drift av en tjänst som möjliggör att data tillgängliggörs, exempelvis via internet. Kostnader för spridning kan också omfatta användarstöd. Däremot får kostnader för att samla in data eller förvalta system där data förvaras inte räknas in i avgiftsunderlaget (prop. 2014/15:79 s. 43 f.).

Kostnader för att avidentifiera eller anonymisera personuppgifter får räknas in i marginalkostnaden i den utsträckning en sådan åtgärd inte enbart syftar till att maskera sekretessbelagda uppgifter. Med avidentifiering avses samtliga metoder och tekniker för att avidentifiera eller anonymisera personuppgifter. Avidentifiering av personuppgifter kan ske på olika sätt, exempelvis genom randomisering eller generalisering. Gemensamt för

dessa metoder är att uppgifterna behåller sin karaktär av personuppgifter. Personuppgifter kan också anonymiseras. Vid anonymisering förlorar uppgifterna sin karaktär av personuppgifter genom att de inte ska kunna återskapas och användas för att identifiera en enskild individ (jfr skäl 26 i dataskyddsförordningen).

Ett offentligt företag eller ett organ som enligt lagen jämföras med en myndighet och som inte omfattas av offentlighets- och sekretesslagen får också täcka kostnader för att skydda konfidentiell affärsinformation. Med affärsinformation avses uppgifter som rör ett företags affärs- eller driftsförhållanden. Åtgärder som kan vidtas för att skydda konfidentiell affärsinformation är exempelvis maskering. En myndighet som omfattas av offentlighets- och sekretesslagen får inte täcka kostnaderna för att skydda affärsinformation, eftersom maskering av sekretessbelagda uppgifter inte får avgiftsbeläggas.

Av *andra stycket* framgår de yttre ramarna för uttag av en avgift enligt principen om full kostnadstäckning. Offentliga företag, bibliotek, museer och arkiv får alltid beräkna en avgift enligt principen om full kostnadstäckning. För att en annan myndighet ska få göra detta krävs att den är skyldig att ta ut en avgift vid tillgängliggörande av data för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet. Detta krav behöver inte vara reglerat i författning. Den verksamhet som ska finansieras med avgiftsintäkter ska ha en direkt koppling till en myndighets uppgift att förse allmänheten med information. En avgiftsfinansierad verksamhet hos en myndighet som har i uppgift att försörja samhället med viss information uppfyller typiskt sett kraven på att vara skyldig att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet. När det gäller organ som enligt lagen jämföras med myndigheter enligt 1 kap. 5 § *andra stycket* kan det förutsättas att de i någon utsträckning är skyldiga att generera intäkter, dvs. att ta ut en avgift för att tillgängliggöra data, i syfte att täcka sina kostnader för den verksamheten.

De ytterligare kostnadsposter som får avgiftsbeläggas är kostnaderna för att samla in, framställa och lagra data och få en rimlig avkastning på investeringar. I dessa åtgärder inräknas bevarande av data och rättighetsklarering, exempelvis att efterforska om vissa data omfattas av en immateriell rättighet (prop. 2014/15:79 s. 26 och 44). Med rimlig avkastning på investeringar avses detsamma som i artikel 2.16 i öppna data-direktivet (jfr skäl 37). En myndighet får endast räkna in en avkastning på investeringar i underlaget för avgifterna när det är tillåtet för den att tillgodogöra sig sådan avkastning. Detta är i allmänhet inte tillåtet för statliga myndigheter (prop. 2009/10:175 s. 199).

3 § Forskningsdata ska tillgängliggöras avgiftsfritt.

Paragrafen slår fast att forskningsdata ska tillgängliggöras avgiftsfritt. Den genomför artikel 6.6 b i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

Vad som avses med forskningsdata framgår av 1 kap. 4 §.

4 § En värdefull datamängd ska tillgängliggöras avgiftsfritt, om inte något annat följer av 5 eller 6 §.

Paragrafen innehåller en huvudregel om att en värdefull datamängd ska tillgängliggöras avgiftsfritt. Den genomför artikel 6.6 a i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Vad som avses med en värdefull datamängd framgår av 1 kap. 4 §. Kravet på avgiftsfrihet omfattar endast de situationer när en värdefull datamängd görs tillgänglig enligt de formatkrav som framgår av 2 kap. 3 §. Begär en vidareutnyttjare att en värdefull datamängd ska tillgängliggöras i ett annat format eller om en myndighet på eget initiativ tillgängliggör sådana data i ett annat format gäller avgiftsprinciperna i 2 §.

5 § Trots 4 § får ett bibliotek, museum eller arkiv täcka sina kostnader för att tillgängliggöra en värdefull datamängd genom en avgift enligt 2 § andra stycket. Detsamma gäller för ett offentligt företag, om det är särskilt föreskrivet i en genomförandeakt som har meddelats med stöd av artikel 14.1 i öppna data-direktivet.

Paragrafen innehåller undantag från avgiftsfritt tillgängliggörande av en värdefull datamängd. Den genomför artikel 14.3 och 14.4 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Första meningen innehåller ett generellt undantag som medger att bibliotek, museer och arkiv får beräkna en avgift enligt principen om full kostnadstäckning för att tillgängliggöra en värdefull datamängd.

Andra meningen innebär att ett offentligt företag kan få beräkna en avgift enligt principen om full kostnadstäckning för att tillgängliggöra en värdefull datamängd. Detta gäller om Europeiska kommissionen har reglerat det särskilt i en genomförandeakt.

6 § Trots 4 § får regeringen besluta att en statlig myndighet får täcka sina kostnader för att tillgängliggöra en värdefull datamängd genom en avgift enligt 2 § andra stycket, om

1. myndigheten är skyldig att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet, och

2. det medför betydande ekonomiska konsekvenser för myndigheten att tillgängliggöra datamängden avgiftsfritt.

En kommun eller region får besluta om undantag enligt första stycket i fråga om kommunala myndigheter.

Beslut enligt denna paragraf får gälla i högst två år från den dag då en genomförandeakt som har meddelats med stöd av artikel 14.1 i öppna data-direktivet träder i kraft.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att besluta om tidsbegränsade undantag från kravet på att tillgängliggöra en värdefull datamängd avgiftsfritt. Den genomför artikel 14.5 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Enligt *första stycket* får regeringen besluta att undanta statliga myndigheter från kravet på att tillgängliggöra värdefulla datamängder avgiftsfritt. Förutsättningarna för att fatta ett sådant beslut är enligt *första punkten* att beslutet avser en myndighet som är skyldig att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet. Vad en sådan skyldighet innebär framgår av kommentaren till 2 §. Enligt *andra punkten* krävs dessutom att det skulle medföra betydande ekonomiska konsekvenser för myndigheten att tillgängliggöra en värdefull datamängd avgiftsfritt.

Av *andra stycket* framgår att motsvarande undantag i fråga om kommunala myndigheter beslutas av varje kommun eller region under samma förutsättningar som gäller för statliga myndigheter.

Enligt *tredje stycket* får ett beslut om undantag gälla i högst två år från den dag då den genomförandeakt träder i kraft vari de värdefulla datamängderna förtecknas. I ett beslut enligt första eller andra stycket bör det anges vilka värdefulla datamängder som omfattas av undantaget och under vilken tidsperiod det gäller.

Information om avgifter och villkor

7 § En myndighet eller ett offentligt företag ska kunna ange grunderna för hur avgifter beräknas eller hur en avgift har beräknats i ett enskilt fall.

Om en avgift är fastställd i förväg, ska myndigheten eller det offentliga företaget digitalt publicera information om

1. avgiftsbeloppet,
2. grunderna för hur avgiften har beräknats, och
3. andra villkor för vidareutnyttjandet.

Paragrafen innehåller en skyldighet att lämna information om avgifter och villkor. Den genomför artikel 7.1 och 7.2 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

Av *första stycket* framgår att en myndighet eller ett offentligt företag ska kunna informera om vilka faktorer som ligger till grund för beräkningen av avgifter eller hur en avgift har beräknats i ett enskilt fall. Båda situationerna förutsätter att någon efterfrågar den aktuella informationen. Kravet på att ange hur avgifter generellt beräknas kan uppfyllas genom att myndigheten eller det offentliga företaget publicerar information om detta på sin webbplats.

Enligt *andra stycket* ska en myndighet eller ett offentligt företag publicera viss information om avgifter som är fastställda i förväg, exempelvis genom en särskild taxa. Publiceringen kan ske på myndighetens eller det offentliga företags webbplats. Avgifter som är fastställda i förväg kan avse datamängder som är tillgängliga via internet för vidareutnyttjande. Informationsskyldigheten kan i många fall uppfyllas genom en hänvisning till relevanta författningsbestämmelser eller andra på förhand bestämda regler som tillämpas vid beräkningen av en avgift. Informationsskyldigheten enligt *andra stycket* omfattar även eventuella villkor som inverkar på vidareutnyttjandet, exempelvis att källa eller upphovsman ska anges (se 2 kap. 5 §).

En myndighet eller ett offentligt företag som inte ställer upp villkor eller tar ut avgifter för att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande behöver inte lämna någon information.

Avgifter och villkor i en myndighets konkurrensutsatta verksamhet

8 § Om en myndighet vidareutnyttjar data i sin egen konkurrensutsatta verksamhet, och dessa data har tillhandahållits av en annan del av myndigheten, ska samma avgifter och villkor för vidareutnyttjandet gälla som för andra som vidareutnyttjar samma data.

Paragrafen anger förutsättningarna för en myndighet att vidareutnyttja egna data i sin konkurrensutsatta verksamhet. Den genomför artikel 11.2 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.5.

Av paragrafen följer att en myndighet inte får tillämpa förmånligare avgifter och villkor för att tillhandhålla data till sin egen konkurrensutsatta verksamhet jämfört med vad som gäller för andra vidareutnyttjare. En myndighet får exempelvis inte ta ut lägre avgifter internt än vad som tas ut i förhållande till externa vidareutnyttjare.

Vad som avses med konkurrensutsatt verksamhet framgår av kommentaren till 1 kap. 8 §.

Förteckning över myndigheter som är skyldiga att ta ut avgifter

9 § Den statliga myndighet som regeringen bestämmer ska digitalt publicera en förteckning över de myndigheter som är skyldiga att ta ut en avgift vid tillgängliggörande av data för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet.

Varje kommun och region ska informera den myndighet som regeringen bestämmer enligt första stycket om de kommunala myndigheter inom kommunen eller regionen som är skyldiga att ta ut en avgift vid tillgängliggörande av data för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet.

Paragrafen anger att det ska finnas en förteckning över myndigheter som är skyldiga att ta ut en avgift vid tillgängliggörande av data. Den genomför artikel 6.3 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Enligt *första stycket* ska det finnas en digital förteckning över de myndigheter som är skyldiga att ta ut en avgift vid tillgängliggörande av data för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet. Vad en sådan skyldighet innebär framgår av kommentaren till 2 §. I paragrafen finns också en upplysning om att regeringen utser den statliga myndighet som ska publicera förteckningen.

Av *andra stycket* framgår att varje kommun och region ska informera den statliga myndighet som publicerar förteckningen enligt första stycket om de kommunala myndigheter inom kommunen eller regionen som är skyldiga att ta ut en avgift för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för en verksamhet. Kravet gäller under förutsättning att en sådan myndighet finns i kommunen eller regionen.

När det gäller organ som enligt lagen jämställs med myndigheter enligt 1 kap. 5 § andra stycket kan det förutsättas att de i någon utsträckning är skyldiga att generera intäkter, dvs. att ta ut en avgift för att tillgängliggöra data, i syfte att täcka sina kostnader för den verksamheten. Sådana organ ska därför inte ingå i förteckningen.

5 kap. Handläggning av en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande

Handläggningen hos en myndighet

1 § En myndighet ska inom fyra veckor avgöra ett ärende till följd av en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande.

Tidsfristen får förlängas med ytterligare fyra veckor, om en begäran är omfattande eller komplicerad. Myndigheten ska underrätta sökanden om förlängningen och redovisa skälen för den senast tre veckor från den dag då begäran kom in.

Paragrafen anger vilka tidsfrister som gäller vid handläggningen av ett ärende om tillgängliggörande av data. Den genomför artikel 4.2 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

Av *första stycket* framgår att en myndighet ska avgöra ett ärende om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande senast fyra veckor från den dag då begäran kom in. Om ett ärende är omfattande eller komplicerat, får tidsfristen enligt *andra stycket* förlängas med ytterligare fyra veckor. En förlängning av tidsfristen kan bli aktuell om begäran avser omfattande datamängder som behöver bearbetas, sammanställas eller formateras. Myndigheten ska underrätta sökanden om förlängningen senast tre veckor från den dag sökandens begäran kom in. Formerna för underrättelse avgörs i varje enskilt fall.

En begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande föregås i regel av en prövning av om sökanden har rätt att få tillgång till den efterfrågade informationen enligt någon annan författning. För det fall en sådan författning innehåller en tidsfrist för handläggningen av begäran så börjar tidsfristen i denna paragraf löpa parallellt med den fristen. Om en myndighet konstaterar att den information som efterfrågas inte kan tillhandahållas, exempelvis till följd av sekretess, förfaller en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande enligt denna lag.

Den här paragrafen, liksom kapitlet i övrigt, ska inte tillämpas av offentliga företag.

2 § En myndighet ska lämna ett skriftligt och motiverat beslut om sökanden begär det.

Paragrafen anger när ett skriftligt och motiverat beslut ska meddelas. Den genomför artikel 4.3 i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

Den beslutsfattande myndigheten ska lämna ett skriftligt beslut, om sökanden begär det. Det ligger i sakens natur att det rör sig om sådana fall där sökanden anser att utgången i ärendet har gått honom eller henne emot. Det skriftliga beslutet ska innehålla en motivering som redogör för de skäl som har bestämt utgången i ärendet.

3 § När en begäran om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande handläggs av ett organ som enligt 1 kap. 5 § andra stycket jämföras med en myndighet, ska organet tillämpa följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900):

- 5 § om legalitet, objektivitet och proportionalitet,
- 7 § första stycket om tillgänglighet,
- 16–18 §§ om jäv,
- 23 § om utredningsansvaret,
- 27 § om dokumentation av uppgifter,
- 31 § om dokumentation av beslut,
- 33 § om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till, och
- 42–46 §§ om överklagande.

Paragrafen anger vilka bestämmelser i förvaltningslagen som ett organ som i lagen jämföras med en myndighet ska tillämpa vid handläggningen av ett ärende om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande. Den

saknar motsvarighet i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

De bestämmelser i förvaltningslagen som avses är exempelvis vissa bestämmelser om beredningen av ett ärende och om hur ett överklagande går till.

Överklagande

4 § Beslut av en annan myndighet än Regeringskansliet får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut av en förvaltningsrätt i ett ärende som har inletts där, liksom beslut av en tingsrätt eller hovrätt, får överklagas till kammarrätten. Beslut av en kammarrätt i ett ärende som har inletts där får överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen.

Beslut av regeringen, Högsta domstolen, Högsta förvaltningsdomstolen och Riksdagens ombudsmän får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Detta gäller dock inte om ärendet har inletts hos en förvaltningsrätt, tingsrätt eller hovrätt.

Paragrafen anger instansordningen vid överklagande av ett beslut om tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

Av *första stycket* framgår att beslut som fattas enligt lagen av en annan myndighet än Regeringskansliet, som huvudregel överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Vissa domstolars beslut överklagas direkt till kammarrätt. En kammarrätts beslut överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen.

Av *andra stycket* framgår att rätten att överklaga inte gäller för regeringens, Högsta domstolens, Högsta förvaltningsdomstolens eller Riksdagens ombudsmäns beslut enligt lagen.

Enligt *tredje stycket* krävs som huvudregel prövningstillstånd vid överklagande hos kammarrätten. Det gäller dock inte när överklagandet sker till kammarrätten som första överprövningsinstans.

5 § När ett beslut av ett organ som enligt 1 kap. 5 § andra stycket jämföras med en myndighet överklagas, är organet den enskildes motpart i domstolen.

Paragrafen anger att ett organ som i lagen jämföras med en myndighet ska vara den enskildes motpart när ett beslut som fattats av organet överklagas. Paragrafen saknar motsvarighet i öppna data-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

För en myndighet finns en motsvarande bestämmelse i 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.
2. Genom lagen upphävs lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen.
3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för ärenden som har inletts före den 1 augusti 2022.

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 augusti 2022.

Enligt *andra punkten* upphävs lagen om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen genom den nya lagen.

Av tredje punkten framgår att lagen om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen även i fortsättningen gäller för ärenden som har inletts före den nya lagens ikraftträdande.

Övervägandena finns i avsnitt 12.

14.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter

8 § Bestämmelser om behandling av personuppgifter finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och vägtrafikdatalagen (2019:369).

I lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation finns bestämmelser om behandling av personuppgifter och integritetsskydd.

I lagen (2022:000) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data finns bestämmelser om myndigheters och offentliga företags tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande.

I produktansvarslagen (1992:18) finns bestämmelser om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister.

Paragrafen innehåller hänvisningar till annan reglering som är betydelse för tillämpningen av lagen om intelligenta transportsystem vid vägtransporter. Övervägandena finns i avsnitt 11.

Tredje stycket ändras genom att den hittillsvarande hänvisningen till lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen ersätts med en hänvisning till den nya lagen om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.

Av bestämmelsen följer att lagen träder i kraft vid samma tidpunkt som den nya lagen om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data. Övervägandena finns i avsnitt 12.

14.3 Förslaget till lag om ändring i konsumentköplagen (2022:000)

1 kap. Grundläggande bestämmelser

Lagens tillämpningsområde

8 § Lagen gäller inte

1. avtal som avser elektroniska kommunikationstjänster med undantag för nummeroberoende interpersonella kommunikationstjänster,

2. avtal som avser vadhållning, kasinospel eller andra typer av spel enligt spelagen (2018:1138),

3. avtal om digitalt innehåll eller digitala tjänster som avser åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador eller tandvård enligt 1 § tandvårdslagen (1985:125), och som tillhandahålls av sådan hälso- och sjukvårdspersonal som avses i artikel 3 f i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU av den 9 mars 2011 om tillämpningen av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård, i den ursprungliga lydelsen,

4. avtal som avser finansiella tjänster,

5. avtal om tillhandahållande av digitalt innehåll som är en del av ett framförande eller ett evenemang, om det digitala innehållet görs tillgängligt för allmänheten på annat sätt än genom signalöverföring,

6. tillhandahållande av digitalt innehåll i enlighet med *lagen (2022:000) om den offentliga sektorns tillgängliggörande data*, eller

7. tillhandahållande av fri programvara med öppen källkod, om de personuppgifter som konsumenten har tillhandahållit behandlas av näringsidkaren endast för att förbättra säkerheten, kompatibiliteten eller driftskompatibiliteten hos programvaran.

Paragrafen innehåller undantag från lagens tillämpningsområde, bl.a. avseende tillhandahållande av digitalt innehåll. Övervägandena finns i avsnitt 11.

Sjätte punkten ändras genom att den hittillsvarande hänvisningen till lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen ersätts med en hänvisning till den nya lagen om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.

Av bestämmelsen följer att lagen träder i kraft vid samma tidpunkt som den nya lagen om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data. Övervägandena finns i avsnitt 12.

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2019/1024
av den 20 juni 2019
om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn
(omarbetning)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 114,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽¹⁾,

efter att ha hört Regionkommittén,

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ⁽²⁾, och

av följande skäl:

- (1) Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/98/EG ⁽³⁾ har ändrats på väsentliga punkter. Eftersom ytterligare ändringar ska göras, bör det direktivet av tydlighetsskäl omarbetas.
- (2) I enlighet med artikel 13 i direktiv 2003/98/EG, och fem år efter antagandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/37/EU ⁽⁴⁾ om ändring av direktiv 2003/98/EG, har kommissionen, efter samråd med berörda parter, genomfört en utvärdering och en översyn av hur direktiv 2003/98/EG fungerar inom ramen för ett program om lagstiftningens ändamålsenlighet och resultat.
- (3) Efter samråd med berörda parter och mot bakgrund av resultatet av konsekvensbedömningen ansåg kommissionen att insatser på EU-nivå var nödvändiga för att ta itu med de kvarvarande och nya hindren för ett brett vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn och offentligt finansierad information i hela EU, för att anpassa den rättsliga ramen till de senaste framstegen inom digital teknik, och för att ytterligare främja digital innovation, särskilt beträffande artificiell intelligens.
- (4) De innehållsmässiga ändringarna av lagtexten för att till fullo utnyttja de möjligheter som information från den offentliga sektorn innebär för den europeiska ekonomin och det europeiska samhället bör inriktas på följande områden: tillhandahållande i realtid av dynamiska data med hjälp av lämpliga tekniska metoder, ökning av utbudet av kvalitativa data för vidareutnyttjande från den offentliga sektorn, inklusive från offentliga företag, organisationer som bedriver forskning och organisationer som finansierar forskning, hantering av uppkomsten av nya former av exklusiva avtal, användning av undantag från principen om att ta ut marginalkostnaderna och förhållandet mellan detta direktiv och vissa därmed sammanhängande rättsliga instrument, inklusive Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 ⁽⁵⁾ samt Europaparlamentets och rådets direktiv 96/9/EG ⁽⁶⁾, 2003/4/EG ⁽⁷⁾ och 2007/2/EG ⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ EUT C 62, 15.2.2019, s. 238.

⁽²⁾ Europaparlamentets ståndpunkt av den 4 april 2019 (ännu ej offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 6 juni 2019.

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/98/EG av den 17 november 2003 om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (EUT L 345, 31.12.2003, s. 90).

⁽⁴⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/37/EU av den 26 juni 2013 om ändring av direktiv 2003/98/EG om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (EUT L 175, 27.6.2013, s. 1).

⁽⁵⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (EUT L 119, 4.5.2016, s. 1).

⁽⁶⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 96/9/EG av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser (EGT L 77, 27.3.1996, s. 20).

⁽⁷⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/4/EG av den 28 januari 2003 om allmänhetens tillgång till miljöinformation och om upphävande av rådets direktiv 90/313/EEG (EUT L 41, 14.2.2003, s. 26).

⁽⁸⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/2/EG av den 14 mars 2007 om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska gemenskapen (Inspire) (EUT L 108, 25.4.2007, s. 1).

- (5) Tillgång till information är en grundläggande rättighet. Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad *stadgan*) föreskriver att var och en har rätt till yttrandefrihet, vilket innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser.
- (6) Artikel 8 i stadgan garanterar rätten till skydd av personuppgifter och föreskriver att sådana uppgifter ska behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av den berörda personens samtycke eller någon annan legitim och lagenlig grund och under kontroll av en oberoende myndighet.
- (7) I enlighet med fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ska en inre marknad inrättas och en ordning skapas som säkerställer att konkurrensen på den inre marknaden inte snedvrids. Harmonisering av regler och praxis i medlemsstaterna när det gäller utnyttjande av information från den offentliga sektorn bidrar till att dessa mål uppnås.
- (8) Den offentliga sektorn i medlemsstaterna samlar in, framställer, reproducerar och sprider en mängd information inom många verksamhetsområden som social, politisk, ekonomisk, rättslig, geografisk information, miljöinformation, meteorologisk information, seismisk information, turistinformation, affärsinformation och patent- och utbildningsrelaterad information. Handlingar som framställs av offentliga myndigheter av verkställande, lagstiftande eller rättslig karaktär utgör en omfattande, diversifierad och värdefull resurs som kan gynna samhället. Genom att denna information, som inbegriper dynamiska data, tillhandahålls i ett allmänt använt elektroniskt format kan medborgare och rättsliga enheter hitta nya sätt att använda den och skapa nya, innovativa produkter och tjänster. Medlemsstater och offentliga myndigheter kan utnyttja och få tillräckligt ekonomiskt stöd från relevant unionsfinansiering och relevanta unionsprogram, vilket säkerställer en bred användning av digital teknik eller digital omvandling av offentlig förvaltning och offentliga tjänster i deras ansträngningar för att data ska bli lättillgängliga för vidareutnyttjande.
- (9) Information från den offentliga sektorn utgör en utomordentlig datakälla som kan bidra till att förbättra den inre marknaden och leda till nya tillämpningar för konsumenter och rättsliga enheter. Intelligent dataanvändning, däribland databehandling genom tillämpningar baserade på artificiell intelligens, kan ha en genomgripande effekt på alla sektorer inom ekonomin.
- (10) I direktiv 2003/98/EG fastställdes en uppsättning minimiregler för vidareutnyttjande av handlingar som innehas av offentliga myndigheter i medlemsstaterna, till exempel verkställande, lagstiftande och rättsliga organ, samt praktiska arrangemang för hur detta vidareutnyttjande ska underlättas. Sedan antagandet av den första uppsättningen regler om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn har mängden data i världen, däribland offentliga data, ökat lavinartat och nya typer av data genereras och samlas in. Samtidigt pågår en kontinuerlig utveckling inom tekniken för analys, användning och behandling av data, såsom maskininlärning, artificiell intelligens och sakernas internet. Den snabba tekniska utvecklingen gör det möjligt att skapa nya tjänster och nya tillämpningar som bygger på att data används, sammanställs och kombineras. De regler som ursprungligen antogs 2003 och ändrades 2013 håller inte längre takten med de snabba förändringarna, och resultatet blir att de ekonomiska och sociala möjligheter som följer av vidareutnyttjandet av offentliga data kan gå förlorade.
- (11) Utvecklingen mot ett databaserat samhälle, där data från olika områden och verksamheter används, påverkar livet för alla medborgare i unionen, bland annat genom att de får nya möjligheter att få tillgång till och tillägna sig kunskap.
- (12) Digitalt innehåll spelar en viktig roll i den utvecklingen. Innehållsproduktion har åstadkommit en snabb ökning av antalet arbetstillfällen under de senaste åren och fortsätter att göra det. De flesta av dessa arbetstillfällen skapas av innovativa nystartade företag och små och medelstora företag.
- (13) Ett av huvudsyftena med inrättandet av en inre marknad är att skapa möjligheter att främja utveckling av tjänster och produkter i hela unionen och i medlemsstaterna. Information från den offentliga sektorn eller information som samlas in, framställs, reproduceras och sprids inom ramen för en offentlig verksamhet eller en tjänst av allmänt intresse, utgör ett betydelsefullt utgångsmaterial för produkter och tjänster med digitalt innehåll, och den

kommer att bli en ännu viktigare innehållsresurs genom utvecklingen av avancerad digital teknik såsom artificiell intelligens, distribuerad databasteknik och sakernas internet. En omfattande gränsöverskridande geografisk täckning kommer också att vara av avgörande betydelse i det sammanhanget. Ökade möjligheter att vidareutnyttja sådan information förväntas bland annat göra det möjligt för alla företag i unionen, inbegripet mikroföretag och små och medelstora företag samt det civila samhället, att utnyttja dess potential och bidra till ekonomisk utveckling och skapande av arbetstillfällen och skydd av hög kvalitet, särskilt till förmån för lokalsamhällen, och för viktiga samhällsmål såsom ansvarighet och insyn.

- (14) Att tillåta vidareutnyttjande av handlingar som innehas av offentliga myndigheter ger mervärde för vidareutnyttjarna, slutanvändarna och samhället i stort och i många fall även för den offentliga myndigheten själv, då insyn och ansvarighet främjas och vidareutnyttjare och slutanvändare kan ge återkoppling som gör att den berörda offentliga myndigheten kan förbättra kvaliteten på den information som samlas in och genomförandet av dess verksamheter.
- (15) Det finns betydande skillnader i regler och praxis mellan medlemsstaterna när det gäller utnyttjande av informationsresurser i den offentliga sektorn, vilka utgör hinder för att den fulla ekonomiska potentialen hos denna viktiga informationsresurs ska kunna förverkligas. Det faktum att praxis för de olika offentliga myndigheternas användning av information från den offentliga sektorn fortsätter att variera mellan medlemsstaterna bör beaktas. Nationella regler och nationell praxis bör därför genomgå minimiharmonisering när det gäller vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga sektorn, då skillnaderna i nationella föreskrifter och nationell praxis eller bristen på tydlighet utgör ett hinder för en väl fungerande inre marknad och för en tillfredsställande utveckling av informationssamhället i unionen.
- (16) Med öppna data som begrepp avses i allmänhet data i öppna format som kan utnyttjas, vidareutnyttjas och delas fritt av vem som helst för valfritt ändamål. Riktlinjer om öppna data som främjar bred tillgänglighet och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn för privata eller kommersiella ändamål, med minimala eller inga rättsliga, tekniska eller ekonomiska begränsningar, och som främjar informationsflödet inte bara för ekonomiska aktörer utan främst för allmänheten, kan spela en viktig roll när det gäller att främja socialt engagemang och stimulera och främja utvecklingen av nya tjänster baserade på nya sätt att kombinera och utnyttja sådan information. Medlemsstaterna uppmanas därför att främja skapande av data på grundval av principen om *inbyggd öppenhet och öppenhet som standard*, med avseende på alla handlingar som omfattas av detta direktiv. I samband med detta bör de säkerställa en konsekvent skydds nivå för mål av allmänt intresse, såsom allmän säkerhet, bland annat när det rör sig om känslig information och skydd av kritisk infrastruktur. De bör även säkerställa skydd av personuppgifter, även i de fall då informationen i en enskild datamängd eventuellt inte utgör någon risk för att en fysisk person ska kunna identifieras eller utpekas, men då den informationen kombinerad med annan tillgänglig information kan medföra sådan risk.
- (17) Utan minimiharmonisering på unionsnivå kan dessutom nationellt lagstiftningsarbete, som redan har inletts i en rad medlemsstater till följd av den tekniska utvecklingen, leda till ännu större skillnader. Effekterna av sådana rättsliga skillnader och osäkerhetskällor kommer att öka i takt med den fortsatta utvecklingen av informations-samhället, som redan i hög grad har lett till ett ökat utnyttjande av information över nationsgränserna.
- (18) Medlemsstaterna har fastställt riktlinjer för vidareutnyttjande inom ramen för direktiv 2003/98/EG, och vissa av dem har antagit långtgående öppna data-strategier för att underlätta vidareutnyttjandet av tillgängliga offentliga data för medborgare och rättsliga enheter i större utsträckning än den miniminivå som föreskrivs i det direktivet. Det finns en risk för att skilda regler i olika medlemsstater hindrar ett gränsöverskridande utbud av produkter och tjänster och hindra att jämförbara offentliga dataset vidareutnyttjas för unionstäckande tillämpningar som är baserade på dem. Därför krävs det minimiharmonisering för att avgöra vilka offentliga data som är tillgängliga för vidareutnyttjande på den inre informationsmarknaden i överensstämmelse med och utan påverkan på tillämpliga bestämmelser om tillgång, vare sig dessa är allmänna eller sektorspecifika, till exempel den som fastställs i direktiv 2003/4/EG. Bestämmelser i unionsrätten och nationell rätt som går längre än dessa minimikrav, särskilt i fråga om sektorslagstiftning, bör fortsätta att gälla. Exempel på bestämmelser som går längre än minimiharmoniseringen i detta direktiv är lägre gränsvärden för tillåtna avgifter för vidareutnyttjande, än de gränsvärden som föreskrivs i detta direktiv eller mindre restriktiva licensvillkor än de som avses i detta direktiv. I synnerhet påverkar detta direktiv inte bestämmelser som går längre än minimiharmoniseringen i detta direktiv i enlighet med vad som fastställs i kommissionens delegerade förordningar som antagits inom ramen för Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/40/EU (*).

(*) Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/40/EU av den 7 juli 2010 om ett ramverk för införande av intelligenta transportsystem på vägtransportområdet och för gränssnitt mot andra transportslag (EUT L 207, 6.8.2010, s. 1).

- (19) Vidare uppmanas medlemsstaterna att gå utöver de minimikrav som fastställs i det här direktivet genom att tillämpa dess krav för handlingar som innehas av offentliga företag som avser verksamhet som, i enlighet med artikel 34 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU⁽¹⁹⁾, har visat sig vara direkt konkurrensutsatt. Medlemsstaterna får också besluta om att tillämpa bestämmelserna i detta direktiv på privata företag, särskilt sådana som tillhandahåller tjänster av allmänt intresse.
- (20) Det behövs en allmän ram för villkoren för vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga sektorn för att säkerställa rättvisa, proportionella och icke-diskriminerande villkor för vidareutnyttjande av sådan information. Offentliga myndigheter samlar in, framställer, reproducerar och sprider handlingar för att bedriva sin offentliga verksamhet. Offentliga företag samlar in, framställer, reproducerar och sprider handlingar för att tillhandahålla tjänster av allmänt intresse. Att utnyttja sådana handlingar av andra skäl utgör vidareutnyttjande. Medlemsstaterna kan i sin politik gå längre än de miniminormer som fastställs i detta direktiv och följaktligen tillåta mer omfattande vidareutnyttjande. Vid införlivandet av detta direktiv kan medlemsstaterna använda andra begrepp än *handlingar*, förutsatt att de bevarar alla aspekter av definitionen av *handling* enligt detta direktiv bibehålls.
- (21) Detta direktiv bör tillämpas på sådana handlingar vars tillhandahållande ingår i den offentliga verksamhet som bedrivs av de berörda offentliga myndigheterna enligt lagstiftning eller andra bindande regler i medlemsstaten. Om sådana regler saknas bör den offentliga verksamheten fastställas i enlighet med gängse administrativ praxis i medlemsstaterna, förutsatt att den offentliga verksamheten är tydligt avgränsad och föremål för översyn. Den offentliga verksamheten kan fastställas generellt eller från fall till fall för enskilda offentliga myndigheter.
- (22) Detta direktiv bör gälla sådana handlingar som görs tillgängliga för vidareutnyttjande när offentliga myndigheter beviljar licens för, säljer, sprider, utbyter eller tillhandahåller ut information. För att undvika korssubventionering innefattar detta vidareutnyttjande ytterligare användning av handlingar inom den egna organisationen för verksamheter som inte rymms inom den offentliga verksamheten. Icke-offentlig verksamhet omfattar normalt bland annat tillhandahållande av handlingar som framställs och prissätts enbart på affärsmässiga grunder och i konkurrens med andra marknadsaktörer.
- (23) Detta direktiv hindrar eller begränsar inte offentliga myndigheters och andra offentliga organs utförande av sina lagstadgade uppgifter. Detta direktiv bör föreskriva en skyldighet för medlemsstaterna att göra alla befintliga handlingar tillgängliga för vidareutnyttjande, utom om tillgången omfattas av restriktioner eller handlingarna är undantagna från tillgång enligt nationella bestämmelser om tillgång till handlingar eller omfattas av de andra undantag som fastställs i detta direktiv. Direktivet bygger på medlemsstaternas befintliga bestämmelser om tillgång och ändrar inte de nationella reglerna om tillgång till handlingar. Direktivet är inte tillämpligt på sådana fall då medborgare eller rättsliga enheter enligt de relevanta bestämmelserna om tillgång kan få tillgång till en handling endast om de kan visa att de har ett särskilt intresse. På unionsnivå tillerkänns i artikel 41 om rätten till god förvaltning och artikel 42 om rätten till tillgång till handlingar i stadgan varje unionsmedborgare och varje fysisk eller juridisk person som är bosatt eller har sitt säte i en medlemsstat rätt till tillgång till handlingar som innehas av Europaparlamentet, rådet och kommissionen. Offentliga myndigheter bör uppmanas att göra alla handlingar som de innehar tillgängliga för vidareutnyttjande. Offentliga myndigheter bör främja och uppmantra vidareutnyttjande av handlingar, inbegripet officiella handlingar av lagstiftningskaraktär och administrativ karaktär, i de fall den offentliga myndigheten har rätt att tillåta vidareutnyttjandet.
- (24) Medlemsstaterna ger ofta enheter utanför den offentliga sektorn i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt intresse samtidigt som de upprätthåller en hög nivå av kontroll över dessa enheter. Samtidigt gäller direktiv 2003/98/EG endast handlingar som innehas av offentliga myndigheter, medan offentliga företag undantas från dess tillämpningsområde. Detta leder till dålig tillgång för vidareutnyttjande på handlingar som framställs i samband med utförandet av tjänster av allmänt intresse på ett antal områden, särskilt inom de allmännyttiga sektorerna. Det begränsar dessutom i hög grad möjligheterna att skapa gränsoverskridande tjänster som bygger på handlingar som innehas av offentliga företag som tillhandahåller tjänster av allmänt intresse.
- (25) Direktiv 2003/98/EG bör därför ändras så att det säkerställs att det kan tillämpas på vidareutnyttjande av befintliga handlingar som framställs i samband med utförandet av tjänster av allmänt intresse av offentliga företag som bedriver någon av de verksamheter som avses i artiklarna 8–14 i direktiv 2014/25/EU, offentliga företag

⁽¹⁹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU av den 26 februari 2014 om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG (EUT L 94, 28.3.2014, s. 243).

som fungerar som kollektivtrafikföretag i enlighet med artikel 2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007⁽¹⁾, offentliga företag som fungerar som lufttrafikföretag som har allmän trafikplikt i enlighet med artikel 16 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008⁽²⁾ och offentliga företag som fungerar som rederier inom gemenskapen som uppfyller förpliktelser vid allmän trafik i enlighet med artikel 4 i rådets förordning (EEG) nr 3577/92⁽³⁾.

- (26) Detta direktiv innehåller inte någon allmän skyldighet att tillåta vidareutnyttjande av handlingar som framställs av offentliga företag. Beslutet om huruvida vidareutnyttjande ska tillåtas eller ej bör fortfarande fattas av det berörda offentliga företaget, om inte annat föreskrivs i detta direktiv eller i unionsrätten eller nationell rätt. Först efter det att det offentliga företaget har gjort en handling tillgänglig för vidareutnyttjande bör det uppfylla de relevanta skyldigheter som fastställs i kapitlen III och IV i detta direktiv, i synnerhet när det gäller format, avgifter, öppenhet, licenser, icke-diskriminering och förbud mot exklusiva avtal. Å andra sidan behöver offentliga företag inte uppfylla kraven i kapitel II, såsom reglerna för behandling av ansökningar. Om vidareutnyttjande av handlingar tillåts bör särskild uppmärksamhet ägnas åt att känslig information om skydd av kritisk infrastruktur, som definieras i rådets direktiv 2008/114/EG⁽⁴⁾, och samhällsviktiga tjänster i den mening som avses i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1148⁽⁵⁾.
- (27) Den volym forskningsdata som genereras växer exponentiellt och har potential att vidareutnyttjas utanför forskarsamhället. För att man ska kunna ta itu med växande samhälleliga utmaningar på ett effektivt och övergripande sätt har det blivit mycket viktigt och angeläget att man kan få tillgång till, blanda och vidareutnyttja data från olika källor samt mellan olika sektorer och ämnesområden. Forskningsdata omfattar statistik, resultat från experiment, mätningar, iakttagelser från fältarbete, resultat från undersökningar, inspelningar från intervjuer och bilder. De inbegriper även metadata, kravspecifikationer och andra digitala objekt. Forskningsdata skiljer sig från vetenskapliga artiklar som rapporterar och kommenterar resultaten från vetenskaplig forskning. Under många år har öppen tillgång till och möjlighet att vidareutnyttja forskningsdata som härrör från offentlig finansiering varit föremål för särskilda politiska initiativ. Öppen tillgång innebär tillhandahållande online av tillgång till forskningsresultat utan kostnad för slutanvändaren och utan begränsningar vad gäller användning och vidareutnyttjande utöver möjligheten att kräva erkännande av upphovsrätten. Strategier för öppen tillgång syftar särskilt till att ge forskare och en bredare allmänhet tillgång till forskningsdata så tidigt som möjligt i spridningsprocessen och främja användning och vidareutnyttjande av dem. Öppen tillgång bidrar till att förbättra kvaliteten, minska behovet av onödigt dubbelarbete inom forskningen, påskynda den vetenskapliga utvecklingen och förhindra forskningsfusk, och kan generellt sett främja ekonomisk tillväxt och innovation. Vid sidan av öppen tillgång görs lovvärda insatser för att säkerställa att planering av datahantering blir en vedertagen vetenskaplig praxis och för att stödja spridning av sökbara, tillgängliga och kompatibla forskningsdata som är möjliga att vidareutnyttja (Fairprincipen).
- (28) Av de skäl som anges ovan är det lämpligt att fastställa en skyldighet för medlemsstaterna att anta strategier för öppen tillgång till offentligt finansierade forskningsdata samt säkerställa att denna politik genomförs av alla organisationer som bedriver forskning och organisationer som finansierar forskning. Organisationer som bedriver forskning och organisationer som finansierar forskning kan också organiseras som offentliga myndigheter och/eller offentliga företag. Detta direktiv är endast tillämpligt på sådana hybridorganisationer i deras egenskap av organisationer som bedriver forskning samt på dessa organisationers forskningsdata. Strategier för öppen tillgång medger vanligtvis en rad undantag från att göra forskningsresultat öppettillgängliga. Kommissionens rekommendation av den 25 april 2018 om tillgång till och bevarande av vetenskaplig information beskriver relevanta delar av strategierna för öppen tillgång. De villkor på vilka vissa forskningsdata får vidareutnyttjas bör dessutom förbättras. Därför bör vissa skyldigheter enligt detta direktiv utvidgas till att även omfatta forskningsdata från vetenskaplig forskningsverksamhet som subventioneras med offentliga medel eller samfinansieras av offentliga och privata företag. Inom ramen för nationella strategier för öppen tillgång bör

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007 av den 23 oktober 2007 om kollektivtrafik på järnväg och väg och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1191/69 och (EEG) nr 1107/70 (EUT L 315, 3.12.2007, s. 1).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen (EUT L 293, 31.10.2008, s. 3).

⁽³⁾ Rådets förordning (EEG) nr 3577/92 av den 7 december 1992 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet inom medlemsstaterna (cabotage) (EGT L 364, 12.12.1992, s. 7).

⁽⁴⁾ Rådets direktiv 2008/114/EG av den 8 december 2008 om identifiering av, och klassificering som, europeisk kritisk infrastruktur och bedömning av behovet att stärka skyddet av denna (EUT L 345, 23.12.2008, s. 75).

⁽⁵⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1148 av den 6 juli 2016 om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem i hela unionen (EUT L 194, 19.7.2016, s. 1).

offentligt finansierade forskningsdata normalt vara öppna. I detta sammanhang bör emellertid aspekter vad gäller personlig integritet, skydd av personuppgifter, insynsskydd, nationell säkerhet, legitima affärsintressen, däribland affärshemligheter, och tredje parts immateriella rättigheter vederbörligen beaktas, i enlighet med principen så öppen som möjligt och så begränsad som nödvändigt. Dessutom bör forskningsdata som är undantagna från tillgång på grundval av den nationella säkerheten, försvaret eller den allmänna säkerheten inte omfattas av detta direktiv. För att undvika administrativa bördor bör skyldigheter enligt detta direktiv endast gälla forskningsdata som redan har gjorts tillgänglig för allmänheten av forskare, organisationer som bedriver forskning eller organisationer som finansierar forskning via ett institutionellt eller ämnesbaserat register och bör inte medföra extra kostnader för hämtningen av dataset eller kräva ytterligare tillsyn av data. Medlemsstaterna får utöka tillämpningen av detta direktiv till att omfatta forskningsdata som har gjorts tillgängliga för allmänheten via andra datainfrastrukturer än register, publikationer med fri tillgång, som en fil bifogad en artikel, en dataartikel eller en artikel i en datatidskrift. Handlingar som inte är forskningsdata bör fortsätta att vara undantagna från detta direktivs tillämpningsområde.

- (29) Definitionen av *offentlig myndighet* är baserad på definitionen i artikel 2.1 led 1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU⁽¹⁶⁾. Definitionen av *offentligrättsligt organ* som anges i det direktivet och definitionen av *offentligt företag* som anges i direktiv 2014/25/EU bör vara tillämpliga på detta direktiv.
- (30) I detta direktiv fastställs en definition av begreppet *handling* och den definitionen bör även omfatta alla delar av en handling. Begreppet *handling* bör täcka varje framställning av handlingar, fakta eller information – och varje sammanställning av handlingar, fakta eller information – oberoende av medium (papper eller elektronisk form eller i form av ljud- och bildinspelningar eller audiovisuella inspelningar). Avsikten är inte att definitionen av *handling* ska omfatta datorprogram. Medlemsstaterna får utöka tillämpningen av detta direktiv till att omfatta datorprogram.
- (31) Offentliga myndigheter gör i allt högre utsträckning sina handlingar tillgängliga för vidareutnyttjande på ett proaktivt sätt genom att säkerställa upptäckbarhet online och faktisk tillgänglighet för handlingar och tillhörande metadata i ett öppet och maskinläsbart format som säkerställer interoperabilitet, vidareutnyttjande och tillgänglighet. Handlingar bör också göras tillgängliga för vidareutnyttjande på förfrågan från en vidareutnyttjare. I de fallen bör tidsfristerna för att besvara en begäran om vidareutnyttjande vara rimliga och stämma överens med motsvarande tidsfrister för att besvara en begäran om att få tillgång till handlingen enligt de relevanta bestämmelserna om tillgång. Offentliga företag, utbildningsanstalter, organisationer som bedriver forskning och organisationer som finansierar forskning bör emellertid undantas från det kravet. Rimliga tidsfrister i hela unionen kommer att stimulera skapandet av sammanställningar av nya informationsprodukter och informations-tjänster på unionstäckande nivå. Detta är särskilt viktigt för dynamiska data (bl.a. miljödata, trafikuppgifter, satellitdata, meteorologiska data och data som genereras av sensorer), vars ekonomiska värde är beroende av att innehållet omedelbart finns tillgängligt och uppdateras med jämna mellanrum. Dynamiska data bör därför tillhandahållas omedelbart efter insamlingen eller, om det rör sig om en manuell uppdatering, omedelbart efter ändringen av datasetet, via ett applikationsprogrammeringsgränssnitt (API) för att på så sätt underlätta utvecklingen av internet-, mobil- och molnapplikationer baserade på sådana data. Om detta inte är möjligt på grund av tekniska eller ekonomiska begränsningar, bör de offentliga myndigheterna göra handlingarna tillgängliga inom en sådan tidsrymd att deras ekonomiska potential kan utnyttjas till fullo. Särskilda åtgärder bör vidtas för att undanröja relevanta tekniska eller ekonomiska hinder. Om licens används kan det ingå i licensvillkoren att handlingarna ska finnas tillgängliga i rätt tid. Om det på grund av skäl som är motiverade av ett allmänintresse, i synnerhet avseende folkhälsa och allmän säkerhet, är nödvändigt att verifiera data bör dynamiska data göras tillgängliga omedelbart efter verifieringen. Sådan nödvändig verifiering bör inte påverka uppdateringsfrekvens.
- (32) För att få tillgång till data som öppnats upp för vidareutnyttjande genom detta direktiv är det lämpligt att säkerställa tillgång till dynamiska data via välutformade gränssnitt för API:er. Ett API innebär en uppsättning funktioner, processer, definitioner och protokoll för kommunikation från maskin till maskin och sömlöst datautbyte. API:er bör stödjas genom tydlig teknisk dokumentation som är fullständig och tillgänglig online. När så är möjligt bör öppna API:er användas. I unionen, eller internationellt, erkända standardprotokoll bör tillämpas och internationella standarder för dataset användas i förekommande fall. API:er kan ha olika grad av komplexitet och kan innebära en enkel länk till en databas för att hämta specifika dataset, ett webbgränssnitt eller mer komplexa strukturer. Det finns ett allmänt värde i att vidareutnyttja och utbyta data via lämplig användning av API:er, eftersom detta kommer att hjälpa utvecklare och nystartade företag att skapa nya tjänster och produkter.

⁽¹⁶⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG (EUT L 94, 28.3.2014, s. 65).

Det är också en avgörande förutsättning för att skapa värdefulla ekosystem kring datatillgångar som ofta är outnyttjade. Inrättandet och användningen av API:er bör baseras på flera principer: tillgänglighet, stabilitet, underhåll under hela livscykeln, enhetlig användning och enhetliga standarder, användarvänlighet samt säkerhet. De offentliga myndigheterna och de offentliga företagen bör göra dynamiska data, det vill säga data som uppdateras regelbundet, ofta i realtid, tillgängliga för vidareutnyttjande omedelbart efter insamlingen genom lämpliga API:er och, i förekommande fall, som en bulknedladdning, med undantag för fall där detta skulle kräva oproportionella ansträngningar. Bedömningen av ansträngningarnas proportionalitet bör ta hänsyn till storleken på och driftsbudgeten för den offentliga myndigheten eller det offentliga företaget i fråga.

- (33) Möjligheterna till vidareutnyttjande kan förbättras genom en begränsning av behovet av att digitalisera pappersbaserade handlingar eller av att behandla digitala filer för att göra dem kompatibla med varandra. Därför bör de offentliga myndigheterna göra handlingarna är tillgängliga i alla redan befintliga format och språkversioner, genom elektroniska medel om så är möjligt och lämpligt. De offentliga myndigheterna bör vara välvilligt inställda till en begäran om ett utdrag ur en befintlig handling om det endast krävs ett enkelt handgrepp för att tillmötesgå en sådan begäran. De offentliga myndigheterna bör emellertid inte vara skyldiga att tillhandahålla ett utdrag ur en handling eller ändra formatet för den information som begärs om detta kräver en oproportionell ansträngning. För att underlätta vidareutnyttjande bör de offentliga myndigheterna, i den mån detta är möjligt och lämpligt, göra sina egna handlingar tillgängliga i ett format som inte är beroende av någon särskild programvara. De offentliga myndigheterna bör, när så är möjligt och lämpligt, ta hänsyn till möjligheterna att handlingarna vidareutnyttjas av och till förmån för personer med funktionshinder genom att tillhandahålla information i tillgängliga format i enlighet med kraven i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2102⁽¹⁾.
- (34) För att underlätta vidareutnyttjande bör de offentliga myndigheterna, när så är möjligt och lämpligt, göra handlingar tillgängliga, inklusive de handlingar som publiceras på webbplatser, i öppna och maskinläsbara format tillsammans med tillhörande metadata, med maximal precision och detaljrikedom, i ett format som säkerställer interoperabilitet, till exempel genom att hantera handlingarna på ett sätt som överensstämmer med principerna för kraven på interoperabilitet och användbarhet för rumslig information i enlighet med direktiv 2007/2/EG.
- (35) En handling bör anses vara i maskinläsbart format om den är i ett filformat som är strukturerat på ett sådant sätt att tillämpningsprogramvara enkelt kan identifiera, känna igen och extrahera specifika uppgifter i den. Maskinläsbara data ska anses vara data kodade i filer som är strukturerade i ett maskinläsbart format. Maskinläsbara format kan vara öppna eller proprietära. De kan, men behöver inte, vara formella standarder. Handlingar bör inte anses vara i maskinläsbart format om de är kodade i ett filformat som begränsar automatiserad behandling på grund av att data inte alls, eller endast med svårighet, kan extraheras från dessa handlingar. Medlemsstaterna bör, när så är möjligt och lämpligt, uppmuntra användningen av i unionen eller internationellt erkända öppna, maskinläsbara format. Det europeiska ramverket för interoperabilitet bör, när så är lämpligt, tas i beaktande vid utformningen av tekniska lösningar för vidareutnyttjande av handlingar.
- (36) Avgifter för vidareutnyttjande av handlingar utgör ett betydande hinder för inträde på marknaden för nystartade företag och små och medelstora företag. Handlingar bör därför göras tillgängliga för vidareutnyttjande avgiftsfritt och, om avgifter är nödvändiga, bör de i princip begränsas till marginalkostnaderna. Om offentliga myndigheter, antingen frivilligt eller i enlighet med krav i nationell lagstiftning, utför en särskilt omfattande sökning av begärd information eller ytterst kostsamma ändringar av formatet för den begärda informationen får marginalkostnader täcka kostnaderna för sådan verksamhet. I undantagsfall bör hänsyn tas till att det är nödvändigt att se till att offentliga myndigheter som är skyldiga att generera intäkter för att täcka en väsentlig del av sina kostnader kopplade till den offentliga verksamheten inte hindras från att fungera normalt. Detta gäller också i fall där en offentlig myndighet har gjort data tillgängliga som öppna data men är skyldig att generera intäkter för att täcka en väsentlig del av sina kostnader kopplade till andra offentliga verksamheter. Offentliga företags roll i en konkurrensutsatt ekonomisk miljö bör också erkännas. I sådana fall bör offentliga myndigheter och offentliga företag därför kunna ta ut avgifter som överstiger marginalkostnaderna. Sådana avgifter bör fastställas i enlighet med objektiva, öppet redovisade och kontrollerbara kriterier, och de samlade intäkterna från tillhandahållande och tillåtelse till vidareutnyttjande av handlingar bör inte överstiga kostnaderna för insamling och framställning,

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2102 av den 26 oktober 2016 om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer (EUT L 327, 2.12.2016, s. 1).

inbegripet inköp från tredje part, reproduktion, underhåll, lagring och spridning, tillsammans med en rimlig avkastning på investeringar. I tillämpliga fall bör det också vara möjligt att i den stödberättigande kostnaden inkludera kostnaden för avidentifiering av personuppgifter och kostnader för åtgärder som vidtas för att skydda uppgifter från insyn. Medlemsstaterna får kräva att offentliga myndigheter och offentliga företag ska lämna upplysningar om dessa kostnader. Skyldigheten att generera intäkter för att täcka en väsentlig del av de offentliga myndigheternas kostnader för sin offentliga verksamhet eller omfattningen av de tjänster av allmänt intresse som offentliga företag anförtratts behöver inte vara lagstadgad utan kan exempelvis följa av administrativ praxis i medlemsstaterna. En sådan skyldighet bör regelbundet ses över av medlemsstaterna.

- (37) Avkastningen på investeringar kan förstås som en procentandel, utöver marginalkostnaderna, som gör det möjligt att täcka kapitalkostnaderna och inbegripa en verklig avkastningsgrad. Eftersom kapitalkostnaden är nära kopplad till kreditinstitutionernas räntor, som i sin tur baseras på Europeiska centralbankens (ECB) fasta räntesats på huvudsakliga refinansieringstransaktioner, bör en rimlig avkastning på investeringar inte överstiga ECB:s fasta räntesats med mer än 5 %.
- (38) Bibliotek, även universitetsbibliotek, museer och arkiv bör kunna ta ut en avgift som överstiger marginalkostnaderna för att de inte ska hindras från att fungera normalt. När det gäller sådana offentliga myndigheter bör de samlade intäkterna från tillhandahållande och tillåtelse till vidareutnyttjande av handlingar under en lämplig redovisningsperiod inte överstiga kostnaderna för insamling, framställning, reproduktion, spridning, bevarande och rättighetsklarering, tillsammans med en rimlig avkastning på investeringar. I tillämpliga fall bör kostnaden för avidentifiering av personuppgifter eller av kommersiellt känsliga uppgifter också ingå i den stödberättigande kostnaden. Vid beräkningen av en rimlig avkastning på investeringar för bibliotek, även universitetsbibliotek, museer och arkiv skulle det, med hänsyn till deras särdrag, vara möjligt att överväga de priser som den privata sektorn tillämpar för vidareutnyttjande av identiska eller liknande handlingar.
- (39) De övre gränser för avgifter som fastställs i detta direktiv bör inte påverka medlemsstaternas rätt att ta ut lägre avgifter eller att inte ta ut några avgifter alls.
- (40) Medlemsstaterna bör fastställa kriterier för avgifter som överstiger marginalkostnaderna. Medlemsstaterna bör exempelvis kunna fastställa sådana kriterier i nationella bestämmelser eller utse en eller flera lämpliga myndigheter – utom den offentliga myndigheten själv – som ska ha behörighet att fastställa sådana kriterier. Den myndigheten bör vara organiserad i enlighet med medlemsstaternas konstitutionella och rättsliga system. Det kan vara en befintlig myndighet som har verkställande budgetbefogenheter och som står under politiskt ansvar.
- (41) Utvecklingen av en informationsmarknad som omfattar hela unionen kräver att villkoren för vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga sektorn är tydliga och allmänt tillgängliga. Därför bör alla tillämpliga villkor för vidareutnyttjande av handlingarna klargöras för dem som kan komma att vidareutnyttja den informationen. Medlemsstaterna bör vid behov uppmuntra upprättandet av index online över tillgängliga handlingar, för att främja och underlätta begäranden om vidareutnyttjande. Sökande som begärt att få vidareutnyttja handlingar som innehas av andra enheter än offentliga företag, utbildningsanstalter, organisationer som bedriver forskning och organisationer som finansierar forskning bör informeras om hur de kan få beslut eller förfaranden som påverkar dem överprövade. Detta kommer att bli viktigt särskilt för nystartade företag och små och medelstora företag som inte nödvändigtvis är vana vid att ha kontakt med andra medlemsstaters offentliga myndigheter eller känner till vilka möjligheter det finns till överprövning.
- (42) Överprövningsmekanismerna bör inbegripa möjlighet till omprövning av en opartisk granskningsmyndighet. Detta skulle kunna vara en redan befintlig nationell myndighet, exempelvis den nationella konkurrensmyndigheten, den tillsynsmyndighet som inrättats i enlighet med förordning (EU) 2016/679, den nationella myndigheten för tillgång till handlingar eller en nationell rättslig myndighet. Den myndigheten bör vara organiserad i enlighet med medlemsstaternas konstitutionella och rättsliga system. Det faktum att man vänder sig till den myndigheten bör inte föregripa andra eventuella överprövningsmekanismer som finns för sökande som begärt att få vidareutnyttja handlingar. Den bör emellertid vara åtskild från den mekanism i medlemsstaterna som fastställer kriterierna för avgifter som överstiger marginalkostnaderna. Överprövningsmekanismerna bör inbegripa möjlighet till omprövning av avslag men även av beslut som, även om vidareutnyttjande beviljas, kan komma att påverka sökandena av andra skäl, särskilt på grund av de avgiftsregler som tillämpas. Omprövningsförfarandet bör vara snabbt, i enlighet med behoven på en marknad i snabb förändring.
- (43) Offentliggörande av alla allmänt tillgängliga handlingar som innehas av den offentliga sektorn och som rör såväl den politiska processen som rättsliga och administrativa förfaranden, är ett grundläggande sätt att utvidga rätten till kunskap, som utgör en demokratisk grundprincip. Det målet är tillämpligt på alla institutionella nivåer, det vill säga såväl på lokal och nationell som på internationell nivå.

- (44) Vidareutnyttjandet av handlingar bör inte underkastas villkor. I vissa fall, som är motiverade av ett allmänintresse, får licenser utfärdas med villkor för licenstagarens vidareutnyttjande av handlingarna med avseende på ansvar, skydd av personuppgifter, korrekt utnyttjande av handlingar, garantier för att handlingarna inte kommer att ändras och redovisande av källa. Om offentliga myndigheter utfärdar licenser för vidareutnyttjande av handlingar bör licensvillkoren vara objektiva, proportionella och icke-diskriminerande. Standardiserade licenser, som finns tillgängliga online, kan också spela en viktig roll i detta avseende. Medlemsstaterna bör därför sörja för att standardiserade licenser finns tillgängliga. Eventuella licenser för vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn bör under alla omständigheter innefatta så få restriktioner för vidareutnyttjande som möjligt, exempelvis genom att restriktionerna begränsas till krav på källangivelse. Öppna licenser i form av standardiserade offentliga licenser som finns tillgängliga online, som gör att data kan nås, användas, ändras och delas fritt av vem som helst för valfritt ändamål, och som är beroende av öppna dataformat, bör spela en viktig roll i detta avseende. Därför bör medlemsstaterna uppmuntra användningen av öppna licenser som så småningom bör bli standard i hela unionen. Utan att det påverkar de ansvarskrav som fastställs i unionsrätten eller i nationell rätt får en offentlig myndighet eller ett offentligt företag som gör handlingar tillgängliga för vidareutnyttjande utan andra villkor eller begränsningar ha rätt att fransäga sig allt ansvar för de handlingar som gjorts tillgängliga för vidareutnyttjande.
- (45) Om en behörig myndighet beslutar att inte längre göra vissa handlingar tillgängliga för vidareutnyttjande eller att upphöra att uppdatera handlingarna, bör myndigheten så snart som möjligt offentligen tillkännage dessa beslut, på elektronisk väg om detta är möjligt.
- (46) Villkor för vidareutnyttjande bör vara icke-diskriminerande för jämförbara kategorier av vidareutnyttjande. I det hänseendet bör förbudet för icke-diskriminering inte hindra till exempel avgiftsfritt utbyte av information mellan offentliga myndigheter när de utövar sin offentliga verksamhet, även om andra aktörer måste betala avgifter för att vidareutnyttja samma handlingar. De bör inte heller hindra att olika avgifter tillämpas för kommersiellt och icke-kommersiellt vidareutnyttjande.
- (47) Medlemsstaterna bör särskilt säkerställa att vidareutnyttjande av offentliga företags handlingar inte leder till marknadsnedvidring och att den rättvisa konkurrensen inte undergrävs.
- (48) Offentliga myndigheter bör följa unionens eller nationella konkurrensregler när de fastställer principerna för vidareutnyttjande av handlingar och i möjligaste mån undvika exklusiva avtal mellan sig själva och privata partner. För att tillhandahålla en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse kan det dock ibland vara nödvändigt med ensamrätt att vidareutnyttja specifika handlingar från den offentliga sektorn. Detta kan vara fallet om ingen kommersiell utgivare skulle offentliggöra informationen utan en sådan ensamrätt. I detta hänseende är det lämpligt att ta hänsyn till offentliga tjänstekontrakt som inte omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 2014/24/EU i enlighet med artikel 11 i det direktivet samt innovationspartnerskap som avses i artikel 31 i direktiv 2014/24/EU.
- (49) Det finns många exempel på samarbeten mellan bibliotek, även universitetsbibliotek, museer, arkiv och privata partner där kulturresurser digitaliseras med ensamrätt för de privata parterna. Praxis har visat att sådana offentlig-privata partnerskap kan underlätta en meningsfull användning av kultursamlingar och samtidigt göra så att allmänheten snabbare kan ta del av kulturarvet. Rådande skillnader mellan medlemsstaterna i fråga om digitalisering av kulturresurser bör därför tas i beaktande genom en särskild uppsättning regler gällande avtal om digitalisering av sådana resurser. Om en ensamrätt gäller digitalisering av kulturresurser kan det krävas att ensamrätten har en viss varaktighet för att ge den privata partnern möjlighet att få tillbaka sin investering. Varaktigheten bör emellertid vara begränsad till en så kort tid som möjligt, i överensstämmelse med principen om att offentligt material bör fortsätta att vara offentligt efter digitalisering. Ensamrätten att digitalisera kulturresurser bör i allmänhet inte gälla längre än tio år. Om en ensamrätt gäller längre än tio år bör varaktigheten omprövas, med beaktande av tekniska, ekonomiska och administrativa förändringar i miljön sedan avtalet ingicks. Alla offentlig-privata partnerskap för digitalisering av kulturresurser bör dessutom ge kulturinstitutionen i partnerskapet fullständiga rättigheter att använda de digitaliserade kulturresurserna när avtalet upphört att gälla.
- (50) Avtal mellan datainnehavare och vidareutnyttjare av data som inte uttryckligen beviljar ensamrätt men som rimligtvis kan förväntas begränsa tillgången till handlingar för vidareutnyttjande bör vara föremål för ytterligare offentlig granskning. De väsentliga aspekterna av sådana avtal bör därför offentliggöras online minst två månader innan de träder i kraft, det vill säga två månader innan den överenskomna dag då parterna måste börja fullgöra

sina skyldigheter. Offentliggörandet bör ge berörda parter möjlighet att begära att få vidareutnyttja de handlingar som omfattas av avtalet och förebygga risken för att kretsen av möjliga vidareutnyttjare begränsas. Under alla omständigheter bör de väsentliga aspekterna av sådana avtal också offentliggöras online i den slutliga form som parterna kommit överens om, utan onödigt dröjsmål efter deras ingående.

- (51) Detta direktiv syftar till att minimera risken för en alltför stor fördel av att vara först på marknaden (first-mover advantage) som skulle kunna begränsa antalet möjliga vidareutnyttjare av data. I de fall då avtalsvillkor, vid sidan av en medlemsstats skyldigheter enligt detta direktiv att bevilja tillgång till handlingar, sannolikt medför en överföring av den medlemsstatens medel i den mening som avses i artikel 107.1 i EUF-fördraget, bör detta direktiv inte påverka tillämpningen av de regler om konkurrens och statligt stöd som föreskrivs i artiklarna 101–109 i EUF-fördraget. Det följer av reglerna om statligt stöd som anges i artiklarna 107, 108 och 109 i EUF-fördraget att en medlemsstat i förväg ska kontrollera om det statliga stödet kan ingå i det relevanta avtalet och säkerställa att det är förenligt med reglerna om statligt stöd.
- (52) Detta direktiv påverkar inte skyddet för enskilda med avseende på behandling av personuppgifter enligt unionsrätten och nationell lagstiftning, särskilt enligt förordning (EU) 2016/679 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/58/EG⁽¹⁸⁾, inbegripet eventuell kompletterande nationell rätt som antagits av medlemsstaterna. Detta innebär bland annat att vidareutnyttjande av personuppgifter endast är tillåtet om principen om ändamålsbegränsning enligt artikel 5.1 b och artikel 6 i förordning (EU) 2016/679 efterlevs. Anonym information är information som inte hänför sig till en identifierad eller identifierbar fysisk person eller personuppgifter som anonymiserats på ett sådant sätt att den registrerade inte, eller inte längre, är identifierbar. Att anonymisera information är ett sätt att jämka samman intressena att göra information från den offentliga sektorn så tillgänglig för vidareutnyttjande som möjligt och dataskyddsrättsliga skyldigheter, men det sker till en kostnad. Det är lämpligt att betrakta den kostnaden som en av de kostnadsposter som ska betraktas som en del av marginalkostnaden för spridning som avses i detta direktiv.
- (53) När beslut fattas om omfattningen av och villkoren för vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga sektorn som innehåller personuppgifter, till exempel inom hälso- och sjukvårdssektorn, kan konsekvensbedömningar avseende dataskydd behöva utföras i enlighet med artikel 35 i förordning (EU) 2016/679.
- (54) Immateriella rättigheter som innehas av tredje man påverkas inte av detta direktiv. Det bör klargöras att begreppet *immateriella rättigheter* här syftar enbart på upphovsrätt och närstående rättigheter (inklusive *sui generis*-skydd). Detta direktiv är inte tillämpligt på handlingar som omfattas av industriell äganderätt, till exempel patent samt registrerade formgivningar och varumärken. Direktivet påverkar inte förekomsten av immateriella rättigheter hos offentliga myndigheter eller deras äganderätt av desamma, och det medför inte heller någon begränsning av utövandet av dessa rättigheter utöver de gränser som fastställs i detta direktiv. De skyldigheter som åläggs i enlighet med detta direktiv bör endast tillämpas i den mån de är förenliga med internationella avtal om skydd av immateriella rättigheter, i synnerhet Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (nedan kallad *Bernkonventionen*), avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (nedan kallat *Trips-avtalet*) och Wipos fördrag om upphovsrätt (WCT). Offentliga myndigheter bör emellertid använda sin upphovsrätt på ett sätt som underlättar vidareutnyttjande.
- (55) Med hänsyn till unionsrätten samt medlemsstaternas och unionens internationella skyldigheter, i synnerhet inom ramen för Bernkonventionen och Trips-avtalet, bör handlingar till vilka tredje man innehar immateriella rättigheter vara undantagna från detta direktivs tillämpningsområde. Om tredje man var ursprunglig ägare till de immateriella rättigheterna till en handling som innehas av bibliotek, även universitetsbibliotek, museer och arkiv, och skyddsperioden för rättigheterna inte har löpt ut, bör den handlingen vid tillämpning av detta direktiv anses vara en handling till vilken tredje man innehar immateriella rättigheter.
- (56) Detta direktiv bör inte påverka de rättigheter, inklusive ekonomiska och moraliska rättigheter, som anställda inom offentliga myndigheter eventuellt åtnjuter inom ramen för nationell rätt.
- (57) Vidare bör den berörda offentliga myndigheten behålla rätten att utnyttja handlingen efter det att den handlingen gjorts tillgänglig för vidareutnyttjande.

⁽¹⁸⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/58/EG av den 12 juli 2002 om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation (direktiv om integritet och elektronisk kommunikation) (EGT L 201, 31.7.2002, s. 37).

- (58) Det här direktivet påverkar inte tillämpningen av direktiv 2014/24/EU.
- (59) Verktyg som hjälper potentiella vidareutnyttjare att finna handlingar som är tillgängliga för vidareutnyttjande samt villkor för vidareutnyttjandet kan avsevärt underlätta gränsöverskridande användning av handlingar från den offentliga sektorn. Därför bör medlemsstaterna säkerställa att det finns praktiska arrangemang för att hjälpa personer som vidareutnyttjar handlingar i deras sökning efter handlingar som är tillgängliga för vidareutnyttjande. Exempel på sådana praktiska arrangemang är tillgångsförteckningar, som helst bör vara tillgängliga online, över viktiga handlingar (sådana handlingar som i omfattande grad vidareutnyttjas eller i stor utsträckning skulle kunna bli vidareutnyttjade) och portalplatser som är kopplade till decentraliserade tillgångsförteckningar. Medlemsstaterna bör även underlätta långsiktig tillgång för vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn i enlighet med tillämpliga bevarandestrategier.
- (60) Kommissionen bör underlätta samarbete mellan medlemsstaterna och stödja utformning, testning, införande och användning av interoperabla elektroniska gränssnitt som möjliggör effektivare och säkrare offentliga tjänster.
- (61) Det här direktivet påverkar inte tillämpningen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG⁽¹⁹⁾. Det fastställer villkor för de offentliga myndigheternas utövande av sina immateriella rättigheter på den inre marknaden för information när de tillåter vidareutnyttjande av handlingar. När offentliga myndigheter är innehavare av den rättighet som föreskrivs i artikel 7.1 i direktiv 96/9/EG bör de inte hävda den rättigheten för att förhindra vidareutnyttjande eller begränsa vidareutnyttjande av befintliga handlingar i högre grad än vad som anges i det här direktivet.
- (62) Kommissionen har gett stöd till utvecklingen av en framstegsrapport online om öppna data, med relevanta resultatindikatorer för vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn i alla medlemsstater. En regelbunden uppdatering av den rapporten kommer att bidra till utbytet av information mellan medlemsstaterna och till tillgången på information om politik och praxis runtom i unionen.
- (63) Det är nödvändigt att säkerställa att medlemsstaterna övervakar omfattningen av vidareutnyttjandet av information från den offentliga sektorn, villkoren för att göra sådan information tillgänglig och rutinerna för överprövning.
- (64) Kommissionen får bistå medlemsstaterna med att genomföra detta direktiv på ett enhetligt sätt genom att utfärda nya och uppdatera befintliga riktlinjer, särskilt vad gäller rekommenderade standardiserade licenser, dataset och avgifter för vidareutnyttjande av handlingar, efter samråd med berörda parter.
- (65) Ett av huvudsyftena med inrättandet av den inre marknaden är att skapa villkor som främjar utvecklingen av unionsomfattande tjänster. Bibliotek, även universitetsbibliotek, museer och arkiv förfogar över stora mängder värdefulla informationsresurser från den offentliga sektorn, särskilt sedan digitaliseringsprojekt gjort att mängden digitalt offentligt material mångdubblats. Dessa kulturarvssamlingar och därtill hörande metadata är en potentiell källa för produkter och tjänster med digitalt innehåll och rymmer en enorm potential i fråga om innovativt vidareutnyttjande i sektorer som utbildning och turism. Andra typer av kulturinstitutioner, som orkestrar, operor, baletter och teatrar, liksom de arkiv som finns i sådana institutioner, bör inte heller i fortsättningen omfattas av tillämpningsområdet för detta direktiv på grund av sin karaktär av scenkonst och det faktum att nästan allt deras material omfattas av immateriella rättigheter för tredje man.
- (66) För att skapa gynnsamma förutsättningar för vidareutnyttjande av handlingar som är förknippat med stora socioekonomiska fördelar och har ett särskilt stort värde för ekonomin och samhället bör en förteckning över tematiska kategorier av värdefulla dataset anges i en bilaga. Till exempel, och utan att det påverkar tillämpningen av de genomförandeakter som fastställer vilka värdefulla dataset som bör omfattas av de särskilda kraven i detta direktiv, med beaktande av kommissionens tillkännagivande riktlinjer om rekommenderade standardlicenser, datauppsättningar och avgifter för vidareutnyttjande av handlingar, kan de tematiska kategorierna bland annat omfatta postnummer, nationella och lokala kartor (geospatiala data), energiförbrukning och satellitbilder (jordobservation och miljö), in situ-data från instrument och väderprognoser (meteorologiska data), demografiska och ekonomiska indikatorer (statistik), företagsregister och organisationsnummer (företag och företagsägare), vägs skyltar och inre vattenvägar (rörlighet).

⁽¹⁹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EUT L 167, 22.6.2001, s. 10).

- (67) I syfte att ändra förteckningen över tematiska kategorier av värdefulla dataset genom att lägga till ytterligare tematiska kategorier bör befogenheten att anta akter i enlighet med artikel 290 i EUF-fördraget delegeras till kommissionen. Det är särskilt viktigt att kommissionen genomför lämpliga samråd under sitt förberedande arbete, inklusive på expertnivå, och att dessa samråd genomförs i enlighet med principerna i det interinstitutionella avtalet av den 13 april 2016 om bättre lagstiftning⁽²⁰⁾. För att säkerställa lika stor delaktighet i förberedelsen av delegerade akter erhåller Europaparlamentet och rådet alla handlingar samtidigt som medlemsstaternas experter, och deras experter ges systematiskt tillträde till möten i kommissionens expertgrupper som arbetar med förberedelse av delegerade akter.
- (68) En unionsomfattande förteckning över dataset med särskild potential att skapa socioekonomiska fördelar tillsammans med harmoniserade villkor för vidareutnyttjande utgör en viktig drivkraft för gränsöverskridande tillämpningar och tjänster. I syfte att säkerställa enhetliga villkor för genomförandet av detta direktiv bör kommissionen tilldelas genomförandebefogenheter för att stödja vidareutnyttjande av handlingar som är förknippat med viktiga socioekonomiska fördelar genom att anta en förteckning över särskilda värdefulla dataset som omfattas av särskilda krav i detta direktiv, tillsammans med arrangemang för deras offentliggörande och vidareutnyttjande. Följaktligen ska dessa särskilda krav inte vara tillämpliga förrän kommissionen har antagit genomförandeaakterna. Förteckningen bör ta hänsyn till sektorsspecifika unionsrättsakter som reglerar offentliggörandet av dataset till exempel direktiv 2007/2/EG och direktiv 2010/40/EU, för att säkerställa att dataset görs tillgängliga enligt relevanta standarder och metadataset. Förteckningen bör baseras på de tematiska kategorier som fastställs i det här direktivet. Vid utarbetandet av förteckningen bör kommissionen genomföra lämpliga samråd, även på expertnivå. När beslut fattas om uppförande på förteckningen av data som innehas av offentliga företag eller om huruvida dessa data ska vara fritt tillgängliga bör dessutom effekterna på konkurrensen på de berörda marknaderna beaktas. Dessa befogenheter bör utövas i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011⁽²¹⁾.
- (69) I syfte att säkerställa värdefulla datasets maximala inverkan och för att underlätta vidareutnyttjande av dem bör dessa dataset göras tillgängliga för vidareutnyttjande med minsta möjliga rättsliga begränsningar och avgiftsfritt. De bör också offentliggöras via API:er. Detta hindrar dock inte att offentliga myndigheter i sin myndighetsutövning tar betalt för tillhandahållandet av tjänster med koppling till värdefulla dataset, i synnerhet intygande av handlingars äkthet och riktighet.
- (70) Eftersom målen för detta direktiv, nämligen att underlätta skapandet av unionsomfattande informationsprodukter och informationstjänster som bygger på handlingar från den offentliga sektorn, för att säkerställa, å ena sidan, privata, särskilt små och medelstora, företags effektiva och gränsöverskridande användning av handlingar från den offentliga sektorn för att skapa förädlade informationsprodukter och informationstjänster och, å andra sidan, medborgarnas användning för att underlätta det fria informations- och kommunikationsflödet, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna utan snarare på grund av den föreslagna åtgärdens unionstäckande omfattning kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.
- (71) Detta direktiv respekterar de grundläggande rättigheterna och iakttar de principer som erkänns främst genom stadgan, inklusive rätten till privatliv, skyddet av personuppgifter, rätten till egendom och integrering av personer med funktionsnedsättning. Inget i detta direktiv bör tolkas eller genomföras på ett sätt som strider mot Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.
- (72) Europeiska datatillsynsmannen har hörts i enlighet med artikel 28.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 45/2001⁽²²⁾ och avgav ett yttrande den 10 juli 2018⁽²³⁾.

⁽²⁰⁾ EUT L 123, 12.5.2016, s. 1.

⁽²¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 av den 16 februari 2011 om fastställande av allmänna regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter (EUT L 55, 28.2.2011, s. 13).

⁽²²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 45/2001 av den 18 december 2000 om skydd för enskilda då gemenskapsinstitutionerna och gemenskapsorganen behandlar personuppgifter och om den fria rörligheten för sådana uppgifter (EGT L 8, 12.1.2001, s. 1).

⁽²³⁾ EUT C 305, 30.8.2018, s. 7.

- (73) Kommissionen bör göra en utvärdering av detta direktiv. I enlighet med i det interinstitutionella avtalet av den 13 april 2016 om bättre lagstiftning, bör den utvärderingen baseras på de fem kriterierna effektivitet, ändamålsenlighet, relevans, konsekvens och mervärde och bör ligga till grund för konsekvensbedömningar av olika alternativ för vidare åtgärder.
- (74) Detta direktiv bör inte påverka medlemsstaternas skyldigheter vad gäller den tidsfrist för införlivande i nationell rätt av direktiven som anges i bilaga II del B.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 1

Syfte och tillämpningsområde

1. För att främja användningen av öppna data och stimulera innovation inom produkter och tjänster fastställs i detta direktiv en uppsättning minimiregler för vidareutnyttjande, samt praktiska arrangemang för att underlätta vidareutnyttjandet, av:
- a) Befintliga handlingar som innehas av medlemsstaternas offentliga myndigheter.
 - b) Befintliga handlingar som innehas av offentliga företag som
 - i) är verksamma inom de områden som definieras i direktiv 2014/25/EU,
 - ii) fungerar som kollektivtrafikföretag i enlighet med artikel 2 i förordning (EG) nr 1370/2007,
 - iii) fungerar som lufttrafikföretag som har allmän trafikplikt i enlighet med artikel 16 i förordning (EG) nr 1008/2008, eller
 - iv) fungerar som rederier inom gemenskapen som uppfyller förpliktelser vid allmän trafik i enlighet med artikel 4 i förordning (EEG) nr 3577/92.
 - c) Forskningsdata, i enlighet med villkoren i artikel 10.
2. Detta direktiv ska inte tillämpas på
- a) handlingar vars tillhandahållande inte omfattas av den offentliga verksamhet som bedrivs av de berörda offentliga myndigheterna, såsom den definieras i lagstiftning eller andra bindande regler i medlemsstaten eller, om sådana regler saknas, såsom den definieras i enlighet med gängse administrativ praxis i medlemsstaten i fråga, förutsatt att den offentliga verksamheten är tydligt avgränsad och föremål för översyn,
 - b) handlingar som innehas av offentliga företag
 - i) och som framställs utanför ramen för tillhandahållandet av tjänster av allmänt intresse enligt definitionen i lagstiftning eller andra bindande regler i medlemsstaten,
 - ii) med anknytning till verksamheter som är direkt konkurrensutsatta och som därför, i enlighet med artikel 34 i direktiv 2014/25/EU inte omfattas av upphandlingsreglerna,
 - c) handlingar för vilka tredje man innehar immateriella rättigheter,
 - d) handlingar, såsom känsliga uppgifter, som är undantagna från tillgång enligt medlemsstaternas bestämmelser om tillgång, bland annat med hänsyn till
 - i) skydd av den nationella säkerheten (det vill säga statens säkerhet), försvaret eller den allmänna säkerheten,
 - ii) insynsskydd för statistiska uppgifter,
 - iii) insynsskydd för kommersiella uppgifter (inklusive affärs-, yrkes- eller företagshemligheter),
 - e) handlingar som är undantagna från tillgång eller för vilka tillgången omfattas av restriktioner med hänsyn till känslig information om skydd av kritisk infrastruktur enligt definitionen i artikel 2 d i direktiv 2008/114/EG,

- f) handlingar för vilka tillgången omfattas av restriktioner enligt medlemsstaternas bestämmelser om tillgång, bland annat i sådana fall då medborgare eller rättsliga enheter måste visa att de har ett särskilt intresse av att få tillgång till handlingarna,
- g) logotyper, heraldiska vapen och insignier,
- h) handlingar som med hänsyn till skyddet av personuppgifter är undantagna från tillgång eller för vilka tillgången omfattas av restriktioner enligt bestämmelserna om tillgång samt delar av handlingar som är tillgängliga enligt de bestämmelserna som innehåller personuppgifter vilkas vidareutnyttjande enligt lag har definierats som oförenligt med lagstiftningen om skydd för enskilda när det gäller behandling av personuppgifter eller som undergrävande skyddet av den enskildes privatliv och integritet, särskilt i enlighet med unionsrätt eller nationell rätt om skydd av personuppgifter,
- i) handlingar som innehas av offentliga radio- och tv-företag och deras dotterbolag och av andra organ eller deras dotterbolag för fullgörandet av ett uppdrag att verka i allmänhetens tjänst på radio- eller tv-området,
- j) handlingar som innehas av andra kulturinstitutioner än bibliotek, även universitetsbibliotek, museer och arkiv,
- k) handlingar som innehas av utbildningsanstalter som bedriver högst gymnasieutbildning och, i fråga om alla andra utbildningsanstalter, andra handlingar än dem som avses i punkt 1 c,
- l) andra handlingar än dem som avses i punkt 1 c som innehas av organisationer som bedriver forskning och organisationer som finansierar forskning, inklusive organisationer som inrättats för överföring av forskningsresultat.
3. Detta direktiv bygger på och påverkar inte unionens och nationella bestämmelser om tillgång.
4. Detta direktiv påverkar inte tillämpningen av bestämmelserna i unionsrätten och nationell rätt om skydd av personuppgifter, i synnerhet förordning (EU) 2016/679 och direktiv 2002/58/EG samt motsvarande bestämmelser i nationell rätt.
5. De skyldigheter som åläggs i enlighet med detta direktiv ska endast tillämpas i den mån de är förenliga med bestämmelserna i internationella avtal om skydd av immateriella rättigheter, i synnerhet Bernkonventionen, Trips-avtalet och WCT.
6. En databasproducents rätt enligt artikel 7.1 i direktiv 96/9/EG får inte utövas av offentliga myndigheter för att förhindra vidareutnyttjande av handlingar eller begränsa vidareutnyttjandet i högre grad än vad som anges i det här direktivet.
7. Det är direktivet reglerar vidareutnyttjande av befintliga handlingar som innehas av offentliga myndigheter och offentliga företag i medlemsstaterna, inklusive handlingar som omfattas av direktiv 2007/2/EG.

Artikel 2

Definitioner

I detta direktiv avses med

1. *offentliga myndigheter*: statliga, regionala eller lokala myndigheter och offentligrättsliga organ eller sammanslutningar av en eller flera sådana myndigheter eller av ett eller flera sådana offentligrättsliga organ.
2. *offentligrättsliga organ*: organ som har samtliga följande egenskaper:
 - a) De har särskilt inrättats för att tillgodose behov av allmänt intresse, som inte är av industriell eller kommersiell karaktär.
 - b) De är juridiska personer.
 - c) De finansieras till största delen av statliga, regionala eller lokala myndigheter, eller av andra offentligrättsliga organ, eller som står under administrativ tillsyn av sådana myndigheter eller organ; eller de är ett förvaltningsorgan, styrelseorgan eller tillsynsorgan mer än hälften av ledamöterna utses av statliga, regionala eller lokala myndigheter eller av andra offentligrättsliga organ.

3. *offentligt företag*: varje företag verksamt inom de områden som anges i artikel 1.1 b, över vilket de offentliga myndigheterna har ett direkt eller indirekt bestämmande inflytande till följd av ägarförhållande, finansiellt deltagande eller gällande regler. Offentliga myndigheter ska anses utöva bestämmande inflytande när dessa myndigheter, direkt eller indirekt
 - a) äger majoriteten av företagets tecknade kapital, eller
 - b) kontrollerar majoriteten av de rösträtter som är knutna till företagets emitterade aktier, eller
 - c) kan utse mer än hälften av ledamöterna i företagets administrativa, styrande eller övervakande organ.
4. *universitet*: en offentlig myndighet som tillhandahåller högre utbildning som leder till akademiska examina.
5. *standardiserad licens*: en uppsättning på förhand fastställda villkor för vidareutnyttjande i digitalt format, som helst ska vara förenliga med standardiserade offentliga licenser som finns tillgängliga online.
6. *handling*:
 - a) allt innehåll, oberoende av medium (papper eller elektronisk form eller i form av ljudinspelningar, bildinspelningar eller audiovisuella inspelningar), eller
 - b) varje del av sådant innehåll.
7. *anonymisering*: förfarande för att göra handlingar till anonyma handlingar, som inte avser en identifierad eller identifierbar fysisk person, eller förfarandet för att anonymisera personuppgifter på ett sådant sätt att den registrerade inte eller inte längre är identifierbar.
8. *dynamiska data*: handlingar i digitalt format, som uppdateras ofta eller i realtid, särskilt på grund av deras volatilitet eller snabba åldrande; data som genereras av sensorer betraktas vanligtvis som dynamiska data.
9. *forskningsdata*: andra handlingar i digitalt format än vetenskapliga publikationer, som samlas in eller framställs inom ramen för vetenskaplig forskningsverksamhet och som används som bevis i forskningsprocessen eller som i forskarvärlden är allmänt accepterade som nödvändiga för att validera forskningsrön och forskningsresultat.
10. *värdefulla dataset*: handlingar vars vidareutnyttjande är förknippat med stora fördelar för samhället, miljön och ekonomin, framför allt på grund av deras lämplighet för att skapa mervärdetjänster, applikationer och nya högkvalitativa och anständiga arbetstillfällen, och antalet potentiella mottagare av de mervärdetjänster och mervärdesapplikationer som byggs på dessa dataset.
11. *vidareutnyttjande*: personers eller rättssubjekts användning av handlingar som innehas av
 - a) offentliga myndigheter för andra kommersiella eller icke-kommersiella ändamål än det ursprungliga ändamål för vilket handlingarna framställdes inom den offentliga verksamheten, med undantag för utbyte av handlingar mellan offentliga myndigheter som enbart sker i samband med deras offentliga verksamhet, eller
 - b) offentliga företag för andra kommersiella eller icke-kommersiella ändamål än det ursprungliga ändamålet att tillhandahålla tjänster av allmänt intresse för vilket handlingarna framställdes, med undantag för utbyte av handlingar mellan offentliga företag och offentliga myndigheter som enbart sker i samband med offentliga myndigheters offentliga verksamhet.
12. *personuppgifter*: personuppgifter i enlighet med definitionen i artikel 4.1 i förordning (EU) 2016/679.
13. *maskinläsbar format*: ett filformat som är strukturerat på ett sådant sätt att tillämpningsprogramvara enkelt kan identifiera, känna igen och extrahera specifika uppgifter, inklusive enskilda faktauppgifter, och deras interna struktur.
14. *öppet format*: ett filformat som är oberoende av plattform och tillgängligt för allmänheten utan några restriktioner som hindrar vidareutnyttjande av handlingar.
15. *formell öppen standard*: en skriftligt dokumenterad standard som specificerar kraven för hur interoperabilitet mellan programvaror ska säkerställas.

16. *rimlig avkastning på investeringar*: en procentandel av den totala avgiften, utöver vad som krävs för att täcka de stödberättigande kostnaderna, som uppgår till högst 5 procentenheter över ECB:s fasta ränta.
17. *tredje man*: varje fysisk eller juridisk person som inte är en offentlig myndighet eller ett offentligt företag och som innehar uppgifterna.

Artikel 3

Allmän princip

1. Om inte annat följer av punkt 2 i den här artikeln ska medlemsstaterna säkerställa att handlingar som omfattas av detta direktivs tillämpningsområde i enlighet med artikel 1 kan vidareutnyttjas för kommersiella eller icke-kommersiella ändamål i enlighet med kapitlen III och IV.
2. När det gäller handlingar till vilka bibliotek, även universitetsbibliotek, museer och arkiv innehar immateriella rättigheter och handlingar som innehas av offentliga företag ska medlemsstaterna, i det fall vidareutnyttjande av sådana handlingar tillåts, säkerställa att dessa handlingar kan vidareutnyttjas för kommersiella eller icke-kommersiella ändamål i enlighet med kapitlen III och IV.

KAPITEL II

BEGÄRAN OM VIDAREUTNYTTJANDE

Artikel 4

Behandling av begäran om vidareutnyttjande

1. De offentliga myndigheterna ska, på elektronisk väg om detta är möjligt och lämpligt, behandla en begäran om vidareutnyttjande och ge sökanden tillgång till handlingen för vidareutnyttjande eller, om det krävs en licens, färdigställa licenserbjudandet till sökanden inom en rimlig tid som överensstämmer med den tidsfrist som gäller för behandling av en begäran om tillgång till handlingar.
2. Om det inte har fastställts några tidsfrister eller andra regler för tillhandahållande inom rimlig tid av handlingar ska de offentliga myndigheterna behandla begäran och överlämna handlingarna för vidareutnyttjande till sökanden eller, om det krävs en licens, färdigställa licenserbjudandet till sökanden så snart som möjligt eller under alla omständigheter inom 20 arbetsdagar från det att begäran inkommit. Den tidsfristen får förlängas med ytterligare 20 arbetsdagar för begäranden som är omfattande eller komplicerade. I sådana fall ska sökanden så snart som möjligt och åtminstone inom tre veckor från den ursprungliga begäran underrättas om att det behövs mer tid för att handlägga begäran och om skälen för detta.
3. I händelse av avslag ska de offentliga myndigheterna underrätta sökanden om skälen för avslaget med hänvisning till relevanta bestämmelser om tillgång till handlingar i den medlemsstaten eller till bestämmelser om införlivande som antagits enligt detta direktiv, särskilt artikel 1.2 a–h eller artikel 3. Om ett avslag är grundat på artikel 1.2 c ska den offentliga myndigheten även lämna en hänvisning till den fysiska eller juridiska person som är rättsinnehavare, om denna är känd, eller till den licensgivare från vilken den offentliga myndigheten har erhållit det aktuella materialet. Bibliotek, även universitetsbibliotek, museer och arkiv ska dock inte behöva lämna någon sådan hänvisning.
4. I alla beslut om vidareutnyttjande ska det anges vilka möjligheter till överprövning som finns om sökanden vill invända mot beslutet. Överprövningsmekanismerna ska inbegripa möjlighet till omprövning av en opartisk omprövningsmyndighet som besitter lämplig sakkunskap, såsom den nationella konkurrensmyndigheten, den berörda myndigheten för tillgång till handlingar, den tillsynsmyndighet som inrättats i enlighet med förordning (EU) 2016/679 eller en nationell rättslig myndighet, vars beslut är bindande för den berörda offentliga myndigheten.
5. Vid tillämpning av denna artikel ska medlemsstaterna fastställa praktiska arrangemang för att underlätta ett effektivt vidareutnyttjande av handlingar. Sådana arrangemang kan särskilt omfatta metoderna för tillhandahållande av lämplig information om rättigheterna i detta direktiv och att erbjuda lämpligt stöd och vägledning.
6. Följande enheter ska inte behöva efterleva den här artikeln:
 - a) Offentliga företag.
 - b) Utbildningsanstalter, organisationer som bedriver forskning och organisationer som finansierar forskning.

KAPITEL III

VILLKOR FÖR VIDAREUTNYTTJANDE

Artikel 5

Tillgängliga format

1. Utan att det påverkar tillämpningen av kapitel V ska offentliga myndigheter och offentliga företag göra sina handlingar tillgängliga i befintliga format och språkversioner samt, om möjligt och lämpligt, på elektronisk väg, i format som är öppna, maskinläsbara, tillgängliga, sökbara och som kan vidareutnyttjas, tillsammans med tillhörande metadata. Både format och metadata ska, när så är möjligt, vara förenliga med formella öppna standarder.
2. Medlemsstaterna ska uppmuntra offentliga myndigheter och offentliga företag att framställa handlingar som omfattas av detta direktiv och göra dem tillgängliga i enlighet med principen om *inbyggd öppenhet och öppenhet som standard*.
3. Punkt 1 ska inte medföra någon skyldighet för offentliga myndigheter att skapa nya handlingar eller anpassa handlingar eller tillhandahålla utdrag för att efterleva den punkten, om detta skulle kräva oproportionella ansträngningar och inte endast ett enkelt handgrepp.
4. Offentliga myndigheter ska inte vara skyldiga att fortsätta med framställning och lagring av en viss typ av handlingar för att dessa handlingar ska kunna vidareutnyttjas av en organisation inom den privata eller offentliga sektorn.
5. Offentliga myndigheter ska göra dynamiska data tillgängliga för vidareutnyttjande omedelbart efter insamlingen genom lämpliga API:er och, i förekommande fall, som en bulknedladdning.
6. Om det skulle överskrida den offentliga myndighetens finansiella och tekniska kapacitet att göra de dynamiska data tillgängliga omedelbart efter insamlingen, som avses i punkt 5, och därmed medföra oproportionella ansträngningar, ska dessa dynamiska data göras tillgängliga för vidareutnyttjande inom en tidsram eller med tillfälliga tekniska begränsningar som inte otillbörligen påverkar utnyttjandet av deras ekonomiska och sociala potential.
7. Punkterna 1–6 ska tillämpas på befintliga handlingar som innehåser av offentliga företag som är tillgängliga för vidareutnyttjande.
8. Värdefulla dataset, som förtecknas i enlighet med artikel 14.1, ska göras tillgängliga för vidareutnyttjande i maskinläsbart format via lämpliga API:er och, i förekommande fall, som en bulknedladdning.

Artikel 6

Avgiftsprinciper

1. Vidareutnyttjande av handlingar ska vara kostnadsfritt.
Täckning av marginalkostnaderna för reproduktion, tillhandahållande och spridning av handlingar samt för avidentifiering av personuppgifter och åtgärder för att skydda konfidentiell affärsinformation får dock tillåtas.
2. Genom ett undantag ska punkt 1 inte tillämpas på följande:
 - a) Offentliga myndigheter som är skyldiga att generera intäkter för att täcka en väsentlig del av sina kostnader kopplade till den offentliga verksamheten.
 - b) Bibliotek, även universitetsbibliotek, museer och arkiv.
 - c) Offentliga företag.
3. Medlemsstaterna ska offentliggöra en förteckning online över de offentliga myndigheter som avses i punkt 2 a.
4. I de fall som avses i punkt 2 a och c ska de sammanlagda avgifterna beräknas i enlighet med objektiva, öppna redovisade och kontrollerbara kriterier. Dessa kriterier ska fastställas av medlemsstaterna.

De samlade intäkterna från tillhandahållande för och tillåtelse till vidareutnyttjande av handlingar över en lämplig redovisningsperiod får inte överstiga kostnaderna för insamling, framställning, reproduktion, spridning och datalagring av handlingarna, jämte en rimlig avkastning på investeringar, och – i tillämpliga fall – avidentifiering av personuppgifter och åtgärder för att skydda konfidentiell affärsinformation.

Avgifterna ska beräknas i enlighet med tillämpliga redovisningsprinciper.

5. När de offentliga myndigheter som avses i punkt 2 b tar ut avgifter får de samlade intäkterna från tillhandahållande för och tillåtelse till vidareutnyttjande av handlingar under en lämplig redovisningsperiod inte överstiga kostnaderna för insamling, framställning, reproduktion, spridning, datalagring, bevarande och rättighetsklarering och, i tillämpliga fall, avidentifiering av personuppgifter och åtgärder för att skydda konfidentiell affärsinformation, tillsammans med en rimlig avkastning på investeringar.

Avgifterna ska beräknas i enlighet med de redovisningsprinciper som gäller för de berörda offentliga myndigheterna.

6. Vidareutnyttjandet av följande ska vara kostnadsfritt för användaren:

- a) om inte annat följer av artikel 14.3, 14.4 och 14.5, de värdefulla dataset som förtecknas i enlighet med punkt 1 i den artikeln,
- b) de forskningsdata som avses i artikel 1.1 c.

Artikel 7

Öppenhet

1. När det gäller standardavgifter för vidareutnyttjande av handlingar ska alla tillämpliga villkor och det faktiska avgiftsbeloppet, inklusive beräkningsgrunden för avgifterna, fastställas i förväg och offentliggöras, om möjligt och lämpligt på elektronisk väg.

2. När det gäller andra avgifter för vidareutnyttjande än de avgifter som avses i punkt 1 ska de faktorer som beaktas vid beräkningen av avgifterna anges på förhand. På begäran ska innehavaren av de berörda handlingarna även ange hur avgifterna beräknats för en specifik ansökan om vidareutnyttjande.

3. Offentliga myndigheter ska säkerställa att sökande som begärt att få vidareutnyttja handlingar informeras om hur de kan få beslut eller förfaranden som påverkar dem överprövade.

Artikel 8

Standardiserade licenser

1. Vidareutnyttjande av handlingar får inte underkastas villkor såvida inte dessa villkor är objektiva, proportionella, icke-diskriminerande och motiverade av ett allmänintresse.

Om vidareutnyttjande är underkastat villkor får dessa villkor inte i onödan begränsa möjligheterna till vidareutnyttjande och de får inte användas för att begränsa konkurrensen.

2. De medlemsstater som använder licenser ska säkerställa att standardiserade licenser för vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga sektorn, vilka kan anpassas till varje enskild licensansökan, finns tillgängliga i digitalt format och kan behandlas på elektronisk väg. Medlemsstaterna ska uppmuntra användning av sådana standardiserade licenser.

Artikel 9

Praktiska arrangemang

1. Medlemsstaterna ska inrätta praktiska arrangemang för att underlätta sökning efter handlingar som är tillgängliga för vidareutnyttjande, till exempel i form av tillgångsförteckningar över viktiga handlingar med relevanta metadata, om möjligt och lämpligt tillgängliga online och i maskinläsbart format, och i form av portalplatser som är kopplade till tillgångsförteckningarna. När så är möjligt ska medlemsstaterna underlätta sökning på flera språk efter handlingar, särskilt genom att möjliggöra sammanställning av metadata på unionsnivå.

Medlemsstaterna ska också uppmana offentliga myndigheter att inrätta praktiska arrangemang som underlättar bevarandet av handlingar som är tillgängliga för vidareutnyttjande.

2. Medlemsstaterna ska, i samarbete med kommissionen, fortsätta sina ansträngningar för att förenkla tillgången till dataset, särskilt genom att tillhandahålla en enda åtkomstpunkt och steg för steg göra lämpliga dataset som innehas av offentliga myndigheter tillgängliga avseende alla handlingar som omfattas av detta direktiv samt data som innehas av unionens institutioner i format som är tillgängliga, enkelt sökbara och kan vidareutnyttjas på elektronisk väg.

Artikel 10

Forskningsdata

1. Medlemsstaterna ska stödja tillgången till forskningsdata genom att anta nationella strategier och relevanta åtgärder som syftar till att göra offentligt finansierade forskningsdata tillgängliga (*strategier för öppen tillgång*) enligt principen *öppenhet som standard* och i enlighet med Fairprincipen. I detta sammanhang ska frågor avseende immateriella rättigheter, skydd av personuppgifter och insynsskydd, säkerhet och berättigade kommersiella intressen beaktas i enlighet med principen *så fri som möjligt och så begränsad som nödvändigt*. Dessa strategier för öppen tillgång ska inriktas på organisationer som bedriver forskning och organisationer som finansierar forskning.
2. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 1.2 c ska forskningsdata kunna vidareutnyttjas för kommersiella eller icke-kommersiella ändamål i enlighet med kapitlen III och IV, i den mån de är offentligt finansierade och forskare, organisationer som bedriver forskning eller organisationer som finansierar forskning redan har gjort dem tillgängliga för allmänheten via ett institutionellt eller ämnesbaserat register. I det sammanhanget ska berättigade kommersiella intressen, kunskapsöverföring och befintliga immateriella rättigheter beaktas.

KAPITEL IV

ICKE-DISKRIMINERING OCH KONKURRENSBESTÄMMELSER

Artikel 11

Icke-diskriminering

1. Alla gällande villkor för vidareutnyttjande av handlingar ska vara icke-diskriminerande för jämförbara kategorier av vidareutnyttjande, inklusive gränsöverskridande vidareutnyttjande.
2. Om handlingar vidareutnyttjas av en offentlig myndighet som utgångsmaterial för dess kommersiella verksamhet, som inte ryms inom myndighetens offentliga verksamhet, ska samma avgifter och andra villkor för tillhandahållande av handlingarna tillämpas för den verksamheten som för andra användare.

Artikel 12

Exklusiva avtal

1. Alla potentiella marknadsaktörer ska kunna vidareutnyttja handlingar, även om en eller flera marknadsaktörer redan utnyttjar förädlade produkter som bygger på dessa handlingar. Kontrakt eller andra avtal mellan de offentliga myndigheter eller offentliga företag som innehar handlingarna och tredje man får inte innehålla något beviljande av ensamrätt.
2. Om en ensamrätt emellertid bedöms vara nödvändig för tillhandahållandet av en tjänst av allmänt intresse, ska dock giltigheten för skälet till att en sådan ensamrätt medges omprövas regelbundet och under alla omständigheter vart tredje år. De exklusiva avtal som ingås den 16 juli 2019 eller därefter ska göras tillgängliga online för allmänheten minst två månader innan de träder i kraft. De slutliga villkoren i sådana avtal ska vara öppna för insyn och göras tillgängliga online för allmänheten.

Denna punkt ska inte tillämpas på digitalisering av kulturresurser.

3. Om en ensamrätt, trots vad som anges i punkt 1, gäller digitalisering av kulturresurser ska ensamrättens varaktighet i allmänhet inte överstiga tio år. Om varaktigheten överstiger tio år ska den omprövas under det elfte året och, i tillämpliga fall, vart sjunde år därefter.

De avtal om ensamrätt som avses i första stycket ska vara öppna för insyn och göras tillgängliga för allmänheten.

När det föreligger ensamrätt som avses i första stycket, ska den berörda offentliga myndigheten utan kostnad få en kopia av de digitaliserade kulturresurserna som en del av det avtalet. Kopian ska finnas tillgänglig för vidareutnyttjande när ensamrätten har löpt ut.

4. Rättsliga eller praktiska arrangemang som, utan att uttryckligen bevilja en exklusiv rättighet, syftar till eller rimligen kan förväntas leda till en begränsad tillgänglighet för vidareutnyttjande av handlingar för andra enheter än den tredje part som deltar i arrangemanget, ska offentliggöras online minst två månader innan de träder i kraft. Sådana rättsliga eller praktiska arrangemangs påverkan på tillgången till data för vidareutnyttjande ska vara föremål för regelbunden översyn och ska, under alla omständigheter, ses över vart tredje år. De slutliga villkoren i sådana avtal ska vara öppna för insyn och göras tillgängliga online för allmänheten.

5. Exklusiva avtal som existerar den 17 juli 2013 som inte omfattas av undantagen som anges i punkterna 2 och 3 och som har ingåtts av offentliga myndigheter ska upphöra att gälla när kontraktet löper ut och under alla omständigheter senast den 18 juli 2043.

Exklusiva avtal som existerar den 16 juli 2019 som inte omfattas av undantagen som anges i punkterna 2 och 3 och som har ingåtts av offentliga företag ska upphöra att gälla när kontraktet löper ut och under alla omständigheter senast den 17 juli 2049.

KAPITEL V

VÄRDEFULLA DATASET

Artikel 13

Tematiska kategorier av värdefulla dataset

1. För att skapa förutsättningar till stöd för vidareutnyttjande av värdefulla dataset anges en förteckning över tematiska kategorier av sådana dataset i bilaga I.

2. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 15 med avseende på att ändra bilaga I genom att lägga till nya tematiska kategorier av värdefulla dataset så att teknik- och marknadsutvecklingen återspeglas.

Artikel 14

Särskilda värdefulla dataset och arrangemang för offentliggörande och vidareutnyttjande

1. Kommissionen ska anta genomförandeakter i vilka det fastställs en förteckning över särskilda värdefulla dataset i de kategorier som anges i bilaga I och som innehas av offentliga myndigheter och offentliga företag bland de handlingar som omfattas av detta direktiv.

Dessa särskilda värdefulla dataset ska

- a) vara tillgängliga avgiftsfritt med förbehåll för punkterna 3, 4 och 5,
- b) vara maskinläsbara,
- c) tillhandahållas via gränssnitt för tillämpningsprogram, och
- d) tillhandahållas som en bulknedladdning i förekommande fall.

I dessa genomförandeakter får också ange arrangemangen för offentliggörande och vidareutnyttjande av värdefulla dataset. Dessa arrangemang ska vara förenliga med öppna standardiserade licenser.

Arrangemangen får inbegripa villkor avseende vidareutnyttjande, format för data och metadata och tekniska arrangemang för spridning. Medlemsstaternas investeringar i öppna data-strategier, till exempel investeringar i utvecklingen och ibruktandet av vissa standarder, ska beaktas och vägas mot de möjliga fördelarna med uppförandet på förteckningen.

Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det granskningsförfarande som avses i artikel 16.2.

2. Fastställandet av särskilda värdefulla dataset i enlighet med punkt 1 ska grundas på en bedömning av deras potential att

- a) skapa viktiga socioekonomiska eller miljömässiga fördelar och innovativa tjänster,
- b) gynna ett stort antal användare, i synnerhet små och medelstora företag,
- c) bidra till att generera intäkter, och
- d) kombineras med andra dataset.

I syfte att fastställa särskilt värdefulla dataset ska kommissionen genomföra lämpliga samråd, inklusive på expertnivå, och en konsekvensbedömning samt säkerställa komplementaritet med befintliga rättsakter, till exempel direktiv 2010/40/EU, när det gäller vidareutnyttjande av handlingar. Den konsekvensbedömningen ska omfatta en kostnadsnyttoanalys och en analys av huruvida kostnadsfritt tillhandahållande av värdefulla dataset från offentliga myndigheter som är skyldiga att generera intäkter för att täcka en väsentlig del av sina kostnader kopplade till den offentliga verksamheten skulle leda till betydande budgetkonsekvenser för dessa myndigheter. Avseende värdefulla dataset som innehas av offentliga företag ska konsekvensbedömningen särskilt uppmärksamma de offentliga företagens roll i en konkurrensutsatt ekonomisk miljö.

3. Genom undantag från punkt 1 andra stycket led a ska de genomförandeakter som avses i punkt 1 föreskriva att den avgiftsfria tillgången till värdefulla dataset inte ska vara tillämplig på särskilda värdefulla dataset som innehas av offentliga företag om detta skulle leda till en snedvridning av konkurrensen på de berörda marknaderna.

4. Kravet på att göra värdefulla dataset avgiftsfritt tillgängliga enligt punkt 1 andra stycket led a ska inte vara tillämpligt på bibliotek, även universitetsbibliotek, museer och arkiv.

5. Medlemsstaterna får undanta offentliga myndigheter som är skyldiga att generera intäkter för att täcka en väsentlig del av sina kostnader kopplade till den offentliga verksamheten från kravet att tillhandahålla värdefulla dataset avgiftsfritt under en period på högst två år från och med det datum då den relevanta genomförandeakten, antagen i enlighet med punkt 1, träder i kraft, om det avgiftsfria tillhandahållandet av dessa värdefulla dataset skulle medföra betydande budgetkonsekvenser för dem.

KAPITEL VI

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 15

Utövande av delegering

1. Befogenheten att anta delegerade akter ges till kommissionen med förbehåll för de villkor som anges i denna artikel.
2. Den befogenhet att anta delegerade akter som avses i artikel 13.2 ska ges till kommissionen för en period på fem år från och med den 16 juli 2019. Kommissionen ska utarbeta en rapport om delegeringen av befogenhet senast nio månader före utgången av perioden på fem år. Delegeringen av befogenhet ska genom tyst medgivande förlängas med perioder av samma längd, såvida inte Europaparlamentet eller rådet motsätter sig en sådan förlängning senast tre månader före utgången av perioden i fråga.
3. Den delegering av befogenhet som avses i artikel 13.2 får när som helst återkallas av Europaparlamentet eller rådet. Ett beslut om återkallelse innebär att delegeringen av den befogenhet som anges i beslutet upphör att gälla. Beslutet får verkan dagen efter det att det offentliggörs i *Europeiska unionens officiella tidning*, eller vid ett senare i beslutet angivet datum. Det påverkar inte giltigheten av delegerade akter som redan har trätt i kraft.
4. Innan kommissionen antar en delegerad akt ska den samråda med experter som utsetts av varje medlemsstat i enlighet med principerna i det interinstitutionella avtalet av den 13 april 2016 om bättre lagstiftning.
5. Så snart kommissionen antar en delegerad akt ska den samtidigt delge Europaparlamentet och rådet denna.
6. En delegerad akt som antas enligt artikel 13.2 ska träda i kraft endast om varken Europaparlamentet eller rådet har gjort invändningar mot den delegerade akten inom en period på tre månader från den dag då akten delgavs Europaparlamentet och rådet, eller om både Europaparlamentet och rådet, före utgången av den perioden, har underrättat kommissionen om att de inte kommer att invända. Denna period ska förlängas med tre månader på Europaparlamentets eller rådets initiativ.

Artikel 16

Kommittéförfarande

1. Kommissionen ska biträdas av en kommitté för öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn. Denna kommitté ska vara en kommitté i den mening som avses i förordning (EU) nr 182/2011.
2. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 5 i förordning (EU) nr 182/2011 tillämpas.

Artikel 17**Införlivande**

1. Medlemsstaterna ska senast den 17 juli 2021 sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv. De ska genast överlämna texten till dessa bestämmelser till kommissionen.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. De ska även innehålla en uppgift om att hänvisningar i befintliga lagar och andra författningar till de direktiv som upphävs genom det här direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras och om hur uppgiften ska formuleras ska varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell rätt som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 18**Kommissionens utvärdering**

1. Tidigast den 17 juli 2025 ska kommissionen utvärdera detta direktiv och överlämna en rapport om de viktigaste resultaten av utvärderingen till Europaparlamentet och till rådet samt till Europeiska ekonomiska och sociala kommittén.

Medlemsstaterna ska förse kommissionen med de uppgifter som är nödvändiga för att utarbeta denna rapport.

2. Utvärderingen ska särskilt gälla direktivets tillämpningsområde samt sociala och ekonomiska konsekvenser, inklusive

- a) i vilken utsträckning vidareutnyttjandet av handlingar från den offentliga sektorn vilka omfattas av detta direktiv har ökat, i synnerhet av små och medelstora företag,
- b) värdefulla datasets konsekvenser,
- c) följderna av de tilläpade avgiftsprinciperna och vidareutnyttjandet av officiella handlingar av lagstiftnings- och förvaltningskaraktär,
- d) vidareutnyttjande av handlingar som innehas av andra enheter än offentliga myndigheter,
- e) tillgången till och användningen av API:er,
- f) samspelet mellan dataskyddsregler och möjligheter till vidareutnyttjande,
- g) ytterligare möjligheter att förbättra den inre marknads funktion och att stödja ekonomisk utveckling och arbetsmarknadsutveckling.

Artikel 19**Upphävande**

Direktiv 2003/98/EG, i dess lydelse enligt det direktiv som anges i bilaga II del A, upphör att gälla med verkan från och med den 17 juli 2021, utan att det påverkar medlemsstaternas skyldigheter vad det gäller de tidsfrister för införlivande i nationell rätt och de datum för tillämpning av de direktiv som anges i bilaga II del B.

Hänvisningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till detta direktiv och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga III.

Artikel 20**Ikraftträdande**

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

*Artikel 21***Adressater**

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 20 juni 2019.

På Europaparlamentets vägnar

A. TAJANI

Ordförande

På rådets vägnar

G. CIAMBA

Ordförande

BILAGA I

Förteckning över kategorier av värdefulla dataset som avses i artikel 13.1:

1. Geospaciala data
 2. Jordobservation och miljö
 3. Meteorologiska data
 4. Statistik
 5. Företag och företagsägande
 6. Rörlighet
-

BILAGA II

Del A

Upphävt direktiv och ändringen av detta
(som det hänvisas till i artikel 19)

Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/98/EG (EUT L 345, 31.12.2003, s. 90)	
Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/37/EU (EUT L 175, 27.6.2013, s. 1)	

Del B

Tidsfrister för införlivande med nationell rätt och datum för tillämpning
(som det hänvisas till i artikel 19)

Direktiv	Tidsfrist för införlivande	Datum för tillämpning
2003/98/EG	1 juli 2005	1 juli 2005
2013/37/EU	18 juli 2015	18 juli 2015

BILAGA III

JÄMFÖRELSETABELL

Direktiv 2003/98/EG	Detta direktiv
Artikel 1.1	Artikel 1.1, inledningen
	Artikel 1.1 a, b och c
Artikel 1.2, inledningen	Artikel 1.2, inledningen
Artikel 1.2 a	Artikel 1.2 a
—	Artikel 1.2 b
Artikel 1.2 b	Artikel 1.2 c
Artikel 1.2 c	Artikel 1.2 d
—	Artikel 1.2 e
Artikel 1.2 ca	Artikel 1.2 f
Artikel 1.2 cb	Artikel 1.2 g
Artikel 1.2 cc	Artikel 1.2 h
Artikel 1.2 d	Artikel 1.2 i
Artikel 1.2 e	Artikel 1.2 l
Artikel 1.2 f	Artikel 1.2 j
—	Artikel 1.2 k
Artikel 1.3	Artikel 1.3
Artikel 1.4	Artikel 1.4
Artikel 1.5	Artikel 1.5
—	Artikel 1.6 och 1.7
Artikel 2, inledningen	Artikel 2, inledningen
Artikel 2.1	Artikel 2.1
Artikel 2.2	Artikel 2.2
—	Artikel 2.3 och 2.5
Artikel 2.3	Artikel 2.6
—	Artikel 2.7–2.10
Artikel 2.4	Artikel 2.11
Artikel 2.5	Artikel 2.12
Artikel 2.6	Artikel 2.13
Artikel 2.7	Artikel 2.14
Artikel 2.8	Artikel 2.15
Artikel 2.9	Artikel 2.4
—	Artikel 2.16 och 2.17
Artikel 3	Artikel 3
Artikel 4.1	Artikel 4.1
Artikel 4.2	Artikel 4.2

Direktiv 2003/98/EG	Detta direktiv
Artikel 4.3	Artikel 4.3
Artikel 4.4	Artikel 4.4
—	Artikel 4.5
Artikel 4.5	Artikel 4.6, inledningen
	Artikel 4.6 a och b
Artikel 5.1	Artikel 5.1
—	Artikel 5.2
Artikel 5.2	Artikel 5.3
Artikel 5.3	Artikel 5.4
—	Artikel 5.5–5.8
—	Artikel 6.1 första stycket
Artikel 6.1	Artikel 6.1 andra stycket
Artikel 6.2, inledningen	Artikel 6.2, inledningen
Artikel 6.2 a	Artikel 6.2 a
Artikel 6.2 b	—
Artikel 6.2 c	Artikel 6.2 b
—	Artikel 6.2 c
—	Artikel 6.3
Artikel 6.3	Artikel 6.4
Artikel 6.4	Artikel 6.5
—	Artikel 6.6
Artikel 7.1	Artikel 7.1
Artikel 7.2	Artikel 7.2
Artikel 7.3	—
Artikel 7.4	Artikel 7.3
Artikel 8	Artikel 8
Artikel 9	Artikel 9.1
—	Artikel 9.2
—	Artikel 10.1 och 10.2
Artikel 10	Artikel 11
Artikel 11.1	Artikel 12.1
Artikel 11.2	Artikel 12.2
Artikel 11.2a	Artikel 12.3
—	Artikel 12.4
Artikel 11.3	—
Artikel 11.4	Artikel 12.5
—	Artiklarna 13–16
Artikel 12	Artikel 17.1
—	Artikel 17.2
Artikel 13.1	Artikel 18.1
Artikel 13.2	—

Bilaga 1

26.6.2019

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 172/83

Direktiv 2003/98/EG	Detta direktiv
Artikel 13.3	Artikel 18.2, inledningen
—	Artikel 18.2 a–g
—	Artikel 19
Artikel 14	Artikel 20
Artikel 15	Artikel 21
—	Bilaga I, II och III

Sammanfattning av betänkandet Innovation genom information (SOU 2020:55)

Inledning

Informationssamhället får en allt större betydelse och den digitala revolution som inleddes i början av 1990-talet satte effektivt ljuset på potentialen i utökad tillgång till information från det offentliga. Tillgång till PSI (Public Sector Information), särskilt i digital form, har ett stort socioekonomiskt värde och är en betydelsefull källa för innovation och teknisk utveckling. Öppna data-direktivet syftar till att stärka EU:s dataekonomi genom att öka mängden data från den offentliga sektorn och förbättra gränsöverskridande innovation som bygger på digital information samtidigt som en rättvis konkurrens upprätthålls. Det potentiella värdet i öppna data beräknas för EU till hundratals miljarder kronor årligen.

Samtidigt som det finns stora värden i en ökad tillgång till information, särskilt i form av öppna data, kan risker för den personliga integriteten och andra skyddsintressen uppstå när information tillhandahålls i digitala format i större omfattning, vilket ger utökade möjligheter till samkörning, bearbetning och förädling. Dessa risker måste på ett lämpligt sätt motverkas. I vårt arbete med betänkandet och utformningen av förslaget till en ny lag om öppna data, som genomför öppna data-direktivet, har dessa två aspekter varit tongivande. Den inverkan som förslagen kan få på myndigheternas möjlighet att bedriva sin kärnverksamhet har också beaktats vid vårt arbete och vid utarbetningen av de förslag som tematiskt sammanfattas nedan.

En ny lag om öppna data och vidareutnyttjande av information

Vi anser att en ny lag är det mest ändamålsenliga sättet att genomföra öppna data-direktivet i svensk rätt. Direktivet breddar den krets av aktörer som omfattas till att förutom myndigheter även avse offentliga företag. Nytt är också att forskningsdata omfattas.

Direktivet ställer särskilda krav på format och avgiftsnivåer för information som utgör särskilda värdefulla datamängder. Att genomföra förändringarna i den nu gällande lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen (PSI-lagen), som i sig har haft ett begränsat genomslag, skulle kunna leda till en svårbegriplig författning som riskerar att fortsatt ha en begränsad effekt. En ny struktur möjliggör ett förtydligande av såväl lagens syfte och tillämpningsområde som förhållandet till nationella bestämmelser om tillgång till information. Vi föreslår därför att det införs en ny lag – lagen om öppna data och vidareutnyttjande av information från myndigheter och offentliga företag – som vi genomgående i detta arbete benämner öppna data-lagen.

Lagen genomför öppna data-direktivet i svensk rätt och har som syfte att öka tillgängliggörande och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn, särskilt i form av öppna data, och på så vis stödja utvecklingen av informationsmarknaden och stimulera innovation.

För att främja lagens tillämpning föreslår vi vissa förändringar i förordningen (2018:1486) med instruktion för Myndigheten för digital förvaltning.

En tydligare begreppsapparat

Öppna data-lagen innehåller, jämfört med PSI-lagen, ett förhållandevis stort antal definitioner av olika begrepp.

Vissa av begreppen som används i lagen – bl.a. *offentligt företag*, *dynamiska data* och *särskilda värdefulla datamängder* – härrör direkt från öppna data-direktivet och är nödvändiga för att genomföra direktivet på ett korrekt sätt, medan andra har införts för att förtydliga vissa viktiga skiljelinjer i lagen.

Till den senare kategorin hör i första hand begreppen *begäran om vidareutnyttjande*, *tillgängliggöra* och *tillhandahålla*. När det gäller *information* är detta uttryck av central betydelse och förekommer också i lagens namn. Det har emellertid inte definierats särskilt i lagen, med hänsyn till att det inte skulle tillföra något materiellt. Uttrycket har valts som samlingsbegrepp i stället för *handling*, bl.a. för att undvika en sammanblandning av hur detta begrepp används i 2 kap. TF och för att undvika en situation där svensk grundlag kan komma att bli föremål för bedömning av EU-domstolen. Att använda uttrycket *information* bidrar enligt vår bedömning till en lag med en modern, teknikneutral och fristående begreppsapparat.

Gränsdragningar mot offentlighetsprincipen

Erfarenheter av PSI-lagen visar att de som ska tillämpa lagen och de som vill vidareutnyttja information upplever gränsdragningen mot offentlighetsprincipen och tillgång till allmänna handlingar som svår. Det har bekräftats i arbetet med detta betänkande att det är långt ifrån problematiskt att förena offentlighetsprincipen med EU:s regelverk om vidareutnyttjande. Vi har av den anledningen eftersträvat att tydliggöra dessa gränsdragningar i öppna data-lagen. Ett sätt är genom att *information* används i stället för *handling* för att markera att gränserna för vad som kan omfattas av den nya lagen inte sätts av vad som utgör en handling enligt 2 kap. TF.

En annan central skiljelinje utgörs av frågan om information kan *tillgängliggöras* och, i så fall, på vilket sätt den ska *tillhandahållas*.

Frågan om viss information kan göras tillgänglig regleras inte av öppna data-lagen utan av de bestämmelser om tillgång som finns i annan författning. Denna skiljelinje följer direkt av artikel 1.3 i öppna data-direktivet. Vanligtvis görs information tillgänglig efter en begäran om utlämnande av allmän handling. Lagen kan således inte åberopas som stöd för att få tillgång till information. Det som regleras i lagen är tillhandahållandet, dvs. i vilket format och med vilka avgifter eller andra villkor som den som ställt begäran kan ta del av informationen. Att särskilt definiera vad som avses med *tillgängliggöra* respektive *tillhandahålla* i den nya lagen bidrar enligt vår bedömning till att bättre tydliggöra var befintliga bestämmelser om tillgång slutar och var den nya lagen tar vid.

En *begäran om vidareutnyttjande* är det sätt på vilket den som begär att få tillgång till information kan precisera sina krav på hur informationen ska tillhandahållas. Bestämmelsen om att en sådan begäran förfaller i de delar som den efterfrågade informationen inte görs tillgänglig kan enligt vår mening ytterligare bidra till att tydliggöra gränsen mellan öppna data-lagen och bestämmelser om tillgång till information i annan författning. En begäran om vidareutnyttjande är således inte ett fristående sätt att få tillgång till information i större utsträckning än vad som följer av nationell rätt i övrigt.

Vår avsikt med att i den nya lagen definiera vad som avses med en begäran om vidareutnyttjande är inte att myndigheter och offentliga företag ska inrätta två parallella system för att hantera en förfrågan om viss information. I stället bör det uppfattas som ett sätt att tydliggöra att prövningen av de krav vad gäller format, avgifter eller andra villkor som har framställts av den som begär att få tillgång till information ska handläggas skyndsamt och, om det inte är olämpligt, digitalt. I många fall kommer dessa krav emellertid att vara uppfyllda redan genom de krav på skyndsamhet och kommunikation som följer av annan författning.

Myndigheter och offentliga företag bör göra information tillgänglig på eget initiativ

Vi har i uppdrag att bl.a. analysera behovet av författningsändringar i syfte att ur ett rättsligt perspektiv främja myndigheters arbete med att tillgängliggöra öppna data och annan information. Som pekats på ovan görs information vanligtvis tillgänglig som svar på en begäran, ofta enligt 2 kap. TF. Öppna data-direktivet syftar emellertid till att uppmuntra myndigheter och offentliga företag att göra information tillgänglig på eget initiativ för att på så sätt främja ett ökat vidareutnyttjande.

Även om vissa myndigheter och offentliga företag har ett stöd i rättsordningen för att frivilligt – eller som ett led i att fullgöra en författningsreglerad skyldighet – göra information tillgänglig utan en föregående begäran, har det under vårt arbete efterfrågats ett tydligare och bredare stöd för sådana åtgärder. Vi föreslår därför att det införs en handlingsdirigerande bestämmelse som uppmuntrar myndigheter och offentliga företag att bedriva ett kontinuerligt arbete med att göra information tillgänglig på eget initiativ. Vi menar att ett sådant tydligt rättsligt stöd kan bidra till att de ambitioner kring ökad tillgång till information från den offentliga sektorn som framgår av regeringens digitaliseringsstrategi uppnås, genom att den rättsliga och politiska målbilden bättre harmoniserar. PSI-lagen innehåller inte någon motsvarande bestämmelse.

Det är viktigt att information som görs tillgänglig lätt kan hittas av de som vill vidareutnyttja den. Öppna data-lagen innehåller därför en skyldighet att publicera en beskrivning av information som görs tillgänglig utan en begäran och som är av särskilt intresse för vidareutnyttjande. Beskrivningen ska publiceras digitalt i en centralt åtkomlig förteckning, exempelvis Sveriges dataportal¹.

¹ www.dataportal.se/sv/.

Information ska tillhandahållas i vissa format

Utöver den bestämmelse om tillgängliggörande på eget initiativ som införs reglerar öppna data-lagen i all väsentlighet frågan om *hur* viss information ska tillhandahållas. En betydande förändring jämfört med PSI-lagen är att lagen innehåller ett flertal skyldigheter kring format. Kraven gäller både för myndigheter och för offentliga företag.

Information som görs tillgänglig utan en föregående begäran ska alltid tillhandahållas i enlighet med de krav som anges i lagen. För att inte myndigheter ska behöva lägga ner arbete som inte efterfrågas krävs, när information görs tillgänglig efter en begäran, att kraven på format på något sätt görs gällande. En sådan precisering av begäran om tillgång utgör en begäran om vidareutnyttjande i lagens mening.

Kraven på format är av vikt för att värdet av information ska kunna tas tillvara på bästa sätt. I första hand ska information tillhandahållas i befintliga format. Detta innebär t.ex. att information som finns hos en myndighet som en pdf-fil ska tillhandahållas på det sättet. Syftet är att minimera arbete med att digitalisera information. Vidare ska offentliga aktörer sträva efter att information tillhandahålls i format som är öppna och maskinläsbara, i den utsträckning det inte inverkar på kärnverksamheten. Att minimera behovet hos mottagaren av att digitalisera eller på annat sätt formatera information har vidare en särskild betydelse för dynamiska data, vars värde ofta är knutet till dess aktualitet då de uppdateras löpande, och för särskilda värdefulla datamängder som i många fall kan innehålla stora mängder information. Lagen innehåller därför särskilda krav på digitalt tillhandahållande av sådan information, via lämpliga gränssnitt och för bulknedladdning.

Formatkraven i öppna data-lagen genomför de krav som anges i öppna data-direktivet. De innebär för svensk del vad som närmast kan betecknas som ett paradigmskifte avseende möjligheten att begära tillgång till information i ett visst format, i synnerhet ett digitalt sådant. Våra förslag innebär sammanfattningsvis två betydelsefulla konsekvenser när information görs tillgänglig efter en begäran i ett enskilt fall:

- Formatkraven i lagen utgör en sådan särskild reglering i lag som anges i det s.k. utskriftsundantaget i 2 kap. 16 § TF. Utrymmet för en myndighet att bestämma att information inte ska tillhandahållas i digitala format inskränks således starkt.
- Om en begäran om att information ska tillhandahållas i visst format avslås ska myndigheten fatta ett skriftligt och motiverat beslut som kan överklagas.

En inskränkning av utskriftsundantaget innebär inte en inskränkning i offentlighetsprincipen. Tvärtom är vår bedömning att den snarare stärks genom en ökad insyn och transparens för den som efterfrågar information i digitalt format. Skyddet för den personliga integriteten stärks samtidigt genom att det i en särskild bestämmelse kodifieras att formatkraven inte får tillämpas om det är olämpligt med hänsyn till skyddet av personuppgifter.

En tydlig reglering av nivån på de avgifter som får tas ut

Höga avgifter kan utgöra hinder för att genom vidareutnyttjande av information främja utvecklingen av nya tjänster, ekonomisk tillväxt och socialt engagemang.

I syfte att minimera sådana hinder innehåller öppna data-lagen bestämmelser som anger till vilken högsta nivå som en avgift får beräknas för olika typer av information och olika offentliga aktörer. Det ankommer på den offentliga aktören att se till att avgiftsnivåerna följs, oavsett på vilken rättslig grund som informationen görs tillgänglig. Genom en begäran om vidareutnyttjande kan en användare i efterhand få till stånd en prövning av om för höga avgifter har tagits ut i ett enskilt fall. Detta utgör ett incitament för myndigheter att ta ut korrekta avgifter även för information som görs tillgänglig på eget initiativ.

En avgift kan vara avsedd att täcka kostnader för att framställa, tillgängliggöra eller tillhandahålla information. Lagen reglerar endast avgiftsnivåerna och ger inte en myndighet eller ett offentligt företag rätt att ta ut en avgift. En sådan rätt måste härledas från bestämmelser i annan ordning, i första hand avgiftsförordningen.

Även om det finns en möjlighet att i svensk lagstiftning gå längre än direktivet kräver måste en balans bibehållas mellan samhällsekonomiska fördelar av minskade avgifter och vilken effekt detta kan ha för, i första hand, sådana myndigheter som är skyldiga att generera intäkter för att täcka en väsentlig del av sina kostnader. Vår bedömning är att öppna data-lagen inte bör gå längre än de nivåer som anges i direktivet.

Principiellt tillämpas tre olika avgiftsnivåer i öppna data-lagen: avgiftsfrihet, täckning av marginalkostnader och full kostnadstäckning. I praktiken tillåts i de flesta fall täckning av marginalkostnaderna. Avgifter får emellertid aldrig tas ut för sådan forskningsdata som omfattas av den nya lagen. Även särskilda värdefulla datamängder som tillhandahålls av andra än bibliotek, museer eller arkiv ska som huvudregel vara avgiftsfria. Vissa undantag medges dock i lagen för sådan information.

Öppenhet och information om avgifter

För att information ska kunna vidareutnyttjas i så hög utsträckning som möjligt är öppna data-lagens utgångspunkt att villkor, däribland avgifter, ska användas restriktivt. Eventuella villkor ska följa grundläggande krav på objektivitet, proportionalitet och icke-diskriminering. De ska vidare motiveras av ett allmänt intresse och får inte begränsa konkurrensen.

Som ett komplement till dessa övergripande principer innehåller lagen särskilda bestämmelser som syftar till att motverka att någon ges en exklusiv rättighet att vidareutnyttja information eller att en offentlig aktör på annat sätt begränsar möjligheten att vidareutnyttja information. En exklusiv rättighet får beviljas endast under vissa särskilda förutsättningar. Om en sådan rättighet beviljas ska avtalet publiceras digitalt innan det träder i kraft och omprövas med vissa tidsintervaller. Kravet på publicering i förväg är nytt i förhållande till PSI-lagen. På så sätt främjas insyn och öppenhet för potentiella vidareutnyttjare.

Av allmänna principer i svensk rätt följer att information som gjorts tillgänglig också fritt får vidareutnyttjas. Vi bedömer därför att bestämmel-

serna om exklusiva rättigheter inte kommer att leda till några ingripande konsekvenser i praktiken för merparten av de aktörer som omfattas av lagen.

För att ytterligare öka insynen och förutsebarheten för användare innehåller öppna data-lagen vissa skyldigheter för myndigheter och offentliga företag att publicera respektive ange beräkningsgrunderna för en avgift och, om den har bestämts på förhand, avgiftsbeloppet. Syftet är att en användare på förhand ska få en uppfattning om vad tillhandahållande av viss information kommer att kosta.

Sätt att möta ökade risker med digital information

Vårt uppdrag omfattar att beakta de risker som kan uppkomma när information tillhandahålls i digitalt format. Risker kan enligt vår bedömning uppstå vid tre olika tidpunkter: i det löpande arbetet (dvs. när en myndighet eller ett offentligt företag framställer och behandlar viss information), när informationen görs tillgänglig och när den tillhandahålls.

Öppna data-lagen varken reglerar eller påverkar det löpande säkerhetsarbete eller arbete med att skydda enskildas personliga integritet som offentliga aktörer är ålagda att bedriva. Det är dock av vikt att myndigheter och offentliga företag fortsatt följer de krav som ställs i dessa avseenden i olika regelverk.

Lagen påverkar inte heller om information får göras tillgänglig efter en begäran. Detta regleras exklusivt av bestämmelser om tillgång i annan författning, i första hand offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Även med hänsyn till att bestämmelsen om tillgängliggörande av information på eget initiativ innehåller ett handlingsdirigerande moment får det förutsättas att en myndighet eller ett offentligt företag inte på eget initiativ gör information som kan omfattas av sekretess tillgänglig. Under förutsättning att relevanta bestämmelser om tillgång tillämpas på ett korrekt sett är det därför inte sannolikt att lagen leder till väsentligt ökade risker i samband med att information görs tillgänglig, jämfört med vad som gäller i dag. För att erinra om relevanta skyddsintressen och i möjligaste mån motverka eventuella risker, särskilt genom att information läggs samman, är bestämmelsen om tillgängliggörande på eget initiativ dock begränsad så att den inte får tillämpas om det skulle vara olämpligt med hänsyn till skyddet av personuppgifter eller kritisk infrastruktur eller med hänsyn till Sveriges säkerhet eller informations säkerhet i övrigt.

Till skillnad från vad som sagts ovan kan de krav som vi föreslår om att information som görs tillgänglig också ska tillhandahållas i vissa digitala format emellertid innebära vissa risker, särskilt för den personliga integriteten. Av det skälet anges det i lagen att formatkraven inte får tillämpas om det skulle vara olämpligt med hänsyn till skyddet av personuppgifter eller om det i annan författning anges att information inte får tillhandahållas i visst format.

Möjlighet till överprövning av beslut om vidareutnyttjande

Öppna data-lagen ger en möjlighet för användare att få till stånd en överprövning av hur information tillhandahålls i ett visst fall. I syfte att uppnå en rimlig arbetsbörda för myndigheterna är de skyldiga att fatta ett skrift-

ligt och motiverat beslut endast när en begäran om vidareutnyttjande har avslagits. Endast dessa beslut kan överklagas enligt öppna data-lagen. Detta är en förändring i förhållande till PSI-lagen, som i stället knyter rätten till överprövning till att någon framställer en särskild begäran om beslut. Den föreslagna ordningen balanserar enligt vår bedömning en ökad arbetsbörda för myndigheterna och rätten till överprövning på ett ändamålsenligt, förutsebart och effektivt sätt.

Konsekvenser

Vår sammantagna bedömning är att lagen kommer att främja en ökad tillgång till information för vidareutnyttjande, särskilt i format som är lätta att bearbeta och förädla. Detta kan förväntas medföra positiva samhälls-ekonomiska effekter.

Öppna data-lagen förväntas inte medföra kostnadsökningar för andra aktörer än de som omfattas av tillämpningsområdet eller för de som vill vidareutnyttja information. För merparten av de myndigheter och offentliga företag som omfattas av lagen kommer de finansiella konsekvenser som följer av förslagen i lagen att kunna rymmas inom befintliga anslag.

För de aktörer som i dag finansierar en stor del av sin verksamhet genom avgifter kan regleringen av särskilda värdefulla datamängder medföra betydande finansiella konsekvenser genom minskade intäkter för sådan information. Detta intäktsbortfall kan delvis täckas genom en omfördelning av medel mellan myndigheter. Resterande intäktsbortfall bör täckas genom ökade anslag för vissa myndigheter. Ytterligare utredning och uppföljning av vilka aktörer som får inkomstbortfall och vilka som får minskade utgifter behövs.

Förslagen om tak för avgiftsnivåer och förbud mot avtal om exklusiva rättigheter utgör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Inskränkningarna är emellertid en förutsättning för att genomföra öppna data-direktivet och bedöms i praktiken få en förhållandevis marginell påverkan.

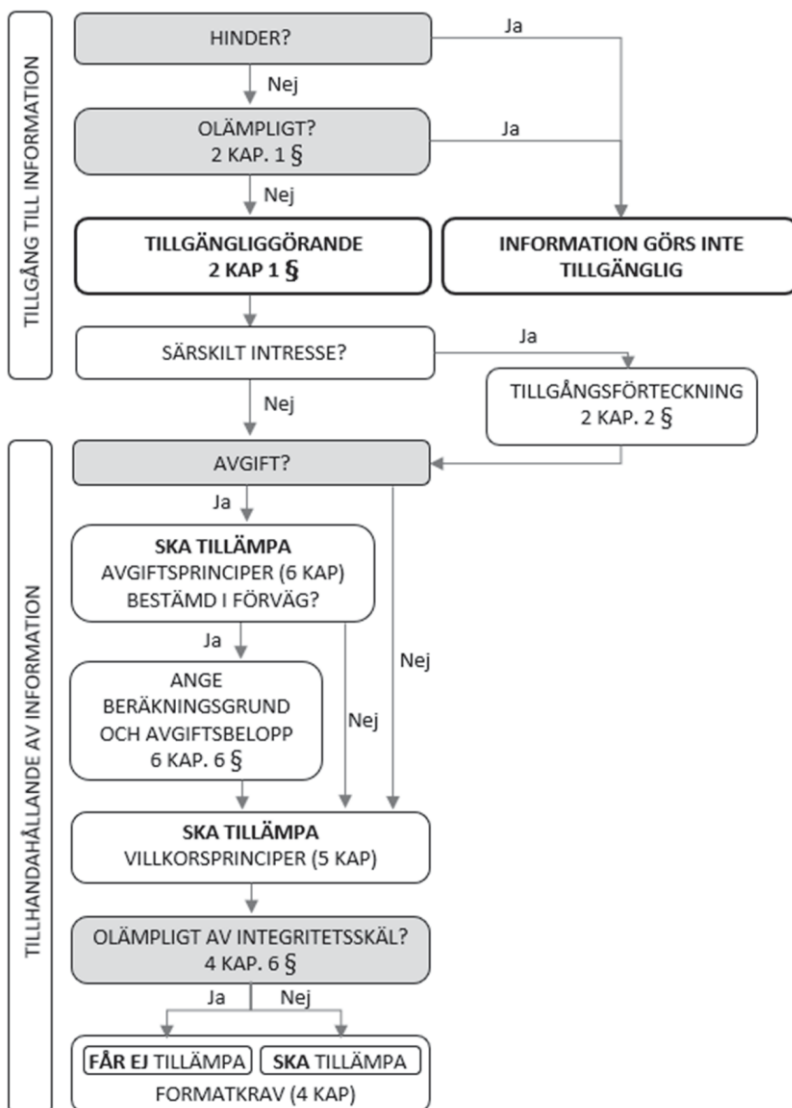
Myndigheten för digital förvaltning får ett utökat uppdrag genom att myndigheten ska främja lagens tillämpning. Om uppdraget ska kunna uppfyllas till fullo är en anslagsökning sannolikt nödvändig.

Översikt av öppna data-lagens tillämpning

Tillämpningen av lagen kan schematiskt illustreras av nedanstående figurer. Gråfärgade rutor innefattar en tillämpning av nationella regler i form av bestämmelser om tillgång och andra bestämmelser som reglerar vissa skyddsintressen – t.ex. den personliga integriteten – samt föreskrifter som ger rätt att ta ut en avgift.

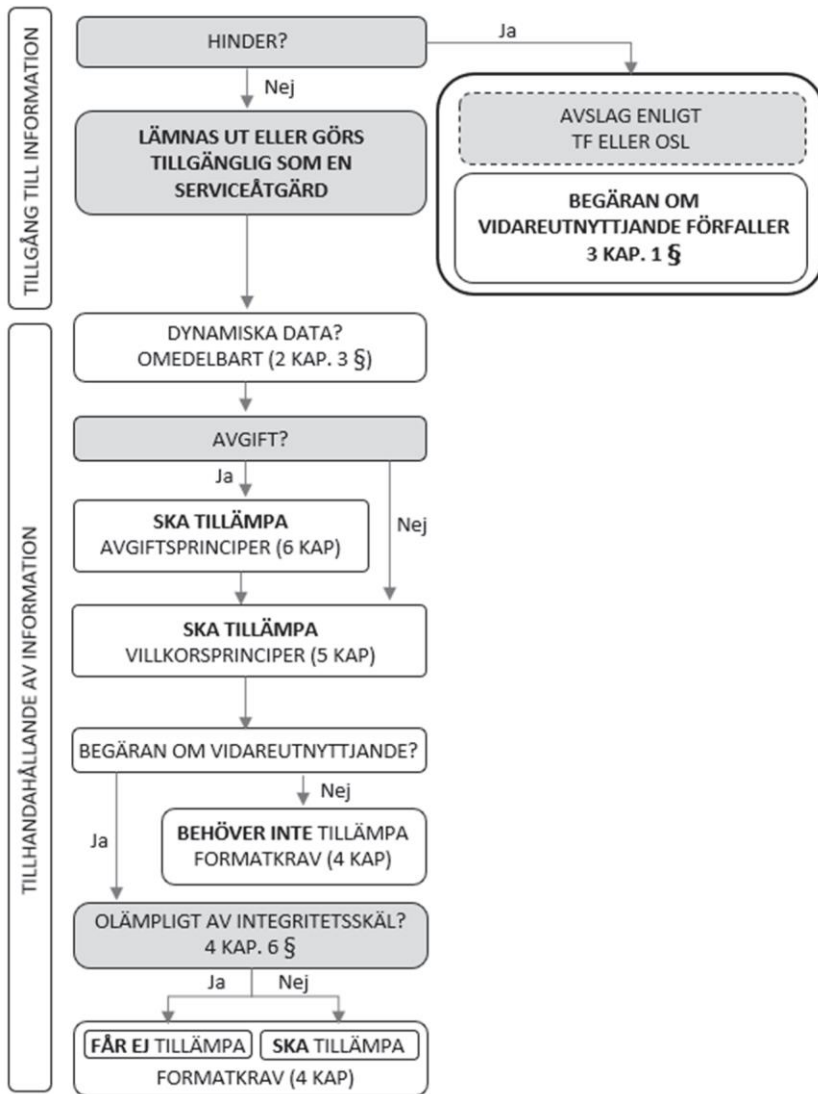
De paragrafer som anges i figuren avser bestämmelser i öppna data-lagen.

Figur 1 Tillgängliggörande av information på eget initiativ

Figur 2

Tillgängliggörande av information efter en begäran

Betänkandets lagförslag

Förslag till lag om öppna data och vidareutnyttjande av information från myndigheter och offentliga företag

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Allmänna bestämmelser

Lagens syfte

1 § Syftet med denna lag är att stödja utvecklingen av informationsmarknaden och stimulera innovation genom att öka tillgängliggörande och vidareutnyttjande av information från myndigheter och offentliga företag, särskilt i form av öppna data. Detta får inte inverka negativt på Sveriges säkerhet eller informations säkerhet i övrigt.

Denna lag ger inte rätt att få tillgång till information.

2 § Genom denna lag genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (öppna data-direktivet).

Lagens tillämpningsområde

3 § Denna lag gäller för information som innehas av myndigheter och offentliga företag. Vid tillämpningen av denna lag ska med myndigheter jämföras sådana organ som anges i 1 kap. 22 § andra stycket lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.

Forskningsdata omfattas av denna lag endast om den helt eller delvis har tagits fram med offentlig finansiering och gjorts tillgänglig genom ett institutionellt eller ämnesbaserat register.

Denna lag ska inte tillämpas om det är oförenligt med internationella avtal om skyddet av immateriella rättigheter

4 § Denna lag gäller inte för information som

1. utgör datorprogram,
2. tredje man har rätt till enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,
3. utgör logotyper, heraldiska vapen och insignier,
4. innehas av en annan kulturinstitution än ett bibliotek, museum eller arkiv,
5. innehas av en sådan utbildningsverksamhet som anges i 1 kap. 1 § skollagen (2010:800),
6. innehas av ett universitet eller en högskola och som inte utgör forskningsdata som omfattas av denna lag,
7. innehas av en organisation som bedriver eller finansierar forskning och som inte utgör forskningsdata som omfattas av denna lag,

8. görs tillgänglig på grund av omständigheter som endast är hänförliga till den som har begärt tillgång,

9. innehas av ett radio- eller tv-företag vars sändningsverksamhet finansieras med public service-avgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst,

10. görs tillgänglig av en myndighet i dess konkurrensutsatta verksamhet,

11. görs tillgänglig för att användas i en myndighets eller ett offentligt företags verksamhet som inte är konkurrensutsatt, eller

12. innehas av ett offentligt företag och som inte har samband med en tjänst av allmänt intresse eller som har anknytning till företagets direkt konkurrensutsatta verksamhet.

Definitioner

5 § I denna lag avses med

begäran om vidareutnyttjande: en begäran om att information tillhandahålls med åberopande av något av de villkor eller format som anges i denna lag,

bestämmande inflytande: ett bestämmande inflytande så som det definieras i 1 kap. 22 § andra stycket lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna,

bulknedladdning: tillgång till en avgränsad informationsmängd genom elektronisk uppkoppling,

dynamiska data: digital information som uppdateras ofta eller i realtid,

forskningsdata: digital information som samlats in eller framställts inom ramen för vetenskaplig forskningsverksamhet,

gränssnitt: en regeluppsättning för dynamiskt informationsutbyte mellan programvaror,

maskinläsbart format: ett filformat som är strukturerat på ett sådant sätt att det enkelt kan läsas av ett datorprogram,

offentligt företag: ett företag som en eller flera myndigheter har ett bestämmande inflytande över och som är verksamt

– inom de sektorer som framgår av 2 kap. 1–8 §§ lagen om upphandling inom försörjningssektorerna,

– som ett kollektivtrafikföretag enligt artikel 2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007 av den 23 oktober 2007 om kollektivtrafik på järnväg och väg och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1191/69 och (EEG) nr 1107/70,

– som ett lufttrafikföretag som har allmän trafikplikt enligt artikel 16 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen, eller

– som ett rederi inom gemenskapen som uppfyller förpliktelser vid allmän trafik enligt artikel 4 i rådets förordning (EEG) nr 3577/92 av den 7 december 1992 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet inom medlemsstaterna (cabotage),

särskilda värdefulla datamängder: information som framgår av den förteckning över värdefulla dataset som har meddelats med stöd av artikel 14.1 i öppna data-direktivet,

tillgängliggöra: ge tillgång till information, oavsett om det görs frivilligt eller på grund av en skyldighet i annan författning,

tillhandahålla: tillgängliggöra information i visst format eller med vissa villkor,

vidareutnyttja: använda information för ett annat ändamål än det för vilket den framställdes av en myndighet eller ett offentligt företag,

öppna data: digital information i öppna format som kan vidareutnyttjas och delas fritt för valfritt ändamål.

2 kap. Tillgängliggörande av information

1 § En myndighet eller ett offentligt företag bör på eget initiativ göra information tillgänglig, om det inte är olämpligt med hänsyn till skyddet av personuppgifter eller kritisk infrastruktur eller med hänsyn till Sveriges säkerhet eller informationssäkerhet i övrigt.

2 § När information av särskilt intresse för vidareutnyttjande görs tillgänglig utan en begäran ska myndigheten eller det offentliga företaget digitalt publicera en beskrivning av informationen i en centralt åtkomlig förteckning, tillsammans med tillhörande metadata.

3 § När dynamiska data görs tillgängliga efter en begäran ska de tillhandahållas omedelbart eller, om detta skulle kräva en oproportionerlig arbetsinsats, inom skälig tid eller med de tillfälliga tekniska begränsningar som är nödvändiga.

3 kap. Handläggning av begäran om vidareutnyttjande och beslut om vidareutnyttjande

1 § En begäran om vidareutnyttjande förfaller om den information som efterfrågas inte görs tillgänglig.

2 § En myndighet ska handlägga en begäran om vidareutnyttjande skyndsamt och, om det inte är olämpligt, digitalt.

3 § Om en myndighet avslår en begäran om vidareutnyttjande ska ett skriftligt och motiverat beslut meddelas.

4 § Om ett beslut enligt 3 § grundas på att ett vidareutnyttjande skulle inkräkta på tredje mans rätt enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk ska det i beslutet anges vem som är rättsinnehavare eller, om denne inte är känd, vilken licensgivare som informationen kommer ifrån.

5 § När en begäran om vidareutnyttjande handläggs av ett organ som i denna lag jämföras med en myndighet ska följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900) tillämpas.

- 5 § om legalitet, objektivitet och proportionalitet,
- 9 § om utgångspunkter för hur ett ärende ska handläggas,
- 10 § om partsinsyn,

- 11 § om försening i handläggningen,
- 16 och 18 §§ om jäv,
- 23 § om utredningsansvar,
- 24 § om när part får lämna uppgifter muntligt,
- 25 § om kommunikation,
- 27 § om dokumentation av uppgifter,
- 31 § om dokumentation av beslut,
- 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till, och
- 36 § om rättelse av skrivfel och liknande.

4 kap. Krav på format

1 § Information ska tillhandahållas i befintliga format och språkversioner.

2 § Om det är möjligt och lämpligt från verksamhetssynpunkt ska information tillhandahållas i format som är öppna, maskinläsbara, tillgängliga och sökbara, tillsammans med tillhörande metadata.

3 § Särskilda värdefulla datamängder ska tillhandahållas i maskinläsbart format via lämpliga gränssnitt och, om det är ändamålsenligt, för bulknedladdning.

4 § Dynamiska data ska tillhandahållas via lämpliga gränssnitt och, om det är ändamålsenligt, för bulknedladdning.

5 § När information tillhandahålls efter en begäran behöver bestämmelserna i 1–4 §§ endast tillämpas om det krävs för att uppfylla de krav på format som angetts i begäran om vidareutnyttjande.

6 § Bestämmelserna i 1–4 §§ får inte tillämpas om det är olämpligt med hänsyn till skyddet av personuppgifter eller om det i annan författning anges att information inte får tillhandahållas i visst format.

5 kap. Villkor

1 § Villkor ska vara objektiva, proportionerliga och icke-diskriminerande för jämförbara kategorier av vidareutnyttjande. De ska vara motiverade av ett allmänt intresse och får inte begränsa konkurrensen eller i onödan begränsa möjligheterna till vidareutnyttjande.

2 § En myndighet som tillhandahåller information för sin egen konkurrensutsatta verksamhet ska göra detta på samma villkor som för andra vidareutnyttjare.

6 kap. Avgiftsprinciper och redovisning av avgifter

1 § Denna lag ger inte myndigheter eller offentliga företag rätt att ta ut avgifter. Om en myndighet eller ett offentligt företag på annan grund har rätt att ta ut en avgift får avgiften inte beräknas till en högre nivå än vad som följer av 2 §.

Särskilda värdefulla datamängder ska tillhandahållas avgiftsfritt, om inte annat följer av 3 eller 4 §.

Forskningsdata som omfattas av denna lag ska tillhandahållas avgiftsfritt.

2 § En avgift får omfatta kostnader för att reproducera, tillhandahålla och sprida information enligt denna lag samt för att aidentifiera personuppgifter och för att vidta åtgärder för att skydda konfidentiell affärsinformation.

En avgift som tas ut av ett offentligt företag, bibliotek, museum eller arkiv får, utöver vad som anges i första stycket, omfatta kostnader för att samla in, framställa och lagra information samt för att få en rimlig avkastning på investeringar. Detsamma gäller för en avgift som tas ut av en myndighet som upptas på den förteckning som anges i 5 §.

3 § En avgift för särskilda värdefulla datamängder som tillhandahålls av ett bibliotek, museum eller arkiv får beräknas enligt 2 §. Detsamma gäller för ett offentligt företag om det är särskilt föreskrivet i den rättsakt som har meddelats med stöd av artikel 14.1 i öppna data-direktivet.

4 § Regeringen får besluta att en myndighet som upptas på den förteckning som anges i 5 § får beräkna en avgift för särskilda värdefulla datamängder enligt 2 §. Ett sådant beslut får fattas endast om det skulle medföra betydande ekonomiska konsekvenser för myndigheten att tillhandahålla datamängderna avgiftsfritt. Beslutet får gälla i högst två år från och med att en rättsakt som har meddelats med stöd av artikel 14.1 i öppna data-direktivet träder i kraft.

Vad som föreskrivs om regeringen i första stycket ska för kommunala myndigheter i stället avse kommun- eller regionfullmäktige.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska föra och digitalt publicera en förteckning över de myndigheter som är skyldiga att generera intäkter för att täcka en väsentlig del av kostnaderna för verksamheten.

6 § Om en avgift är fastställd i förväg ska en myndighet eller ett offentligt företag digitalt publicera avgiftsbeloppet, grunden för hur avgiften har beräknats och andra villkor för vidareutnyttjandet.

7 § I andra fall än som avses i 6 § ska en myndighet eller ett offentligt företag kunna ange grunden för hur en avgift kommer att beräknas. På begäran ska en myndighet eller ett offentligt företag ange hur en avgift har beräknats i ett enskilt fall.

7 kap. Avtal om exklusiva rättigheter

1 § En myndighet eller ett offentligt företag får bevilja en exklusiv rättighet att vidareutnyttja information endast om det följer av 2 eller 3 §.

2 § En exklusiv rättighet att vidareutnyttja information får beviljas om det är nödvändigt för att tillhandahålla en tjänst av allmänt intresse. Ett avtal om en exklusiv rättighet ska publiceras digitalt minst två månader innan det träder i kraft och omprövas vart tredje år.

3 § En exklusiv rättighet att vidareutnyttja information vid digitalisering av kulturresurser får beviljas av bibliotek, museer och arkiv. Ett avtal om en exklusiv rättighet ska publiceras digitalt. Om giltighetstiden för avtalet överstiger tio år ska det omprövas under det elfte året och därefter vart sjunde år.

Den som beviljat en exklusiv rättighet ska få en avgiftsfri kopia av de digitaliserade kulturresurserna. Kopien ska finnas tillgänglig för andra vidareutnyttjare när avtalet om exklusiv rättighet löpt ut.

4 § Ett avtal som på annat sätt än genom en exklusiv rättighet begränsar möjligheten att vidareutnyttja information för andra än avtalsparterna, ska publiceras digitalt minst två månader innan det träder i kraft. Avtalet ska omprövas vart tredje år.

5 § Ett avtal om en exklusiv rättighet som ingåtts av en myndighet och som trätt i kraft senast den 17 juli 2013 får förlängas endast om det omfattas av undantagen i 2 eller 3 §. Avtalet ska upphöra att gälla senast den 18 juli 2043.

Ett avtal om en exklusiv rättighet som ingåtts av ett offentligt företag och som trätt i kraft senast den 16 juli 2019 får förlängas endast om det fattas av undantaget i 2 §. Avtalet ska upphöra att gälla senast den 17 juli 2049.

8 kap. Överklagande

1 § Beslut enligt 3 kap. 3 § av en myndighet överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut av en förvaltningsrätt i ett ärende som har inletts där, liksom beslut av en tingsrätt eller hovrätt, överklagas dock till kammarrätt. Beslut av en kammarrätt i ett ärende som har inletts där överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen.

Beslut av regeringen, Högsta domstolen, Högsta förvaltningsdomstolen och Riksdagens ombudsmän får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt. Detta gäller inte om ärendet har inletts hos en förvaltningsrätt, tingsrätt eller hovrätt.

2 § Om ett överklagande avser ett beslut av ett organ som i denna lag jämställs med en myndighet ska det handläggas i den ordning som följer av 2–5 §§ lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. Ett sådant organ ska vara klagandens motpart i domstol.

1. Denna lag träder i kraft den 17 juli 2021.
2. Genom lagen upphävs lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen.
3. Den upphävda lagen gäller fortfarande för överklagande av beslut som har meddelats med stöd av den lagen.

Följande remissinstanser har yttrat sig: Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, Bollnäs kommun, Boverket, Chalmers tekniska högskola AB, Civic Tech Sweden, Datainspektionen (numer Integritetsskyddsmyndigheten), Domstolsverket, E-hälsomyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Energiföretagen Sverige, Energimyndigheten, Falkenbergs kommun, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Föreningen Grävande Journalister, Föreningen Svenskt näringsliv, Försvarets radioanstalt, Försvarmakten, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Göteborg, Geoforum Sverige, Göta hovrätt, Göteborgs kommun, Halmstads kommun, Havs- och vattenmyndigheten, Helsingborgs kommun, Hudiksvalls kommun, Inera AB, Internetstiftelsen, IT & Telekomföretagen, Journalism++ Stockholm AB, Justitiekanslern, Jönköpings kommun, Kammarrätten i Stockholm, Katrineholms kommun, Kronofogdemyndigheten, Kungl. Tekniska Högskolan, Kungl. biblioteket, Lantmäteriet, Leksands kommun, Linköpings kommun, Luftfartsverket, Malmö kommun, Mittuniversitetet, Myndigheten för digital förvaltning, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Norrköpings kommun, Open Knowledge Sweden, Patent- och registreringsverket, Pensionsmyndigheten, Piteå kommun, Polarforskningssekretariatet, Polismyndigheten, Post- och telestyrelsen, Postnord AB, Regelrådet, Region Väster-norrland, Research Institutes of Sweden, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Riksdagens ombudsmän, Riksrevisionen, SJ AB, Sjöfartsverket, Skatteverket, Skogsstyrelsen, Statens geotekniska institut, Statistiska centralbyrån, Statskontoret, Stockholms kommun, Sweco Sverige, Svenska institutet för standarder, Sveriges Advokatsamfund, Sveriges geologiska undersökning, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges lantbruksuniversitet, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Sveriges universitets- och högskoleförbund, Säkerhetspolisen, Södertälje kommun, Tillväxtverket, Totalförsvarets forskningsinstitut, Trafikanalys, Trafikverket, Transportstyrelsen, Trollhättans kommun, Tullverket, Umeå kommun, Uppsala kommun, Verket för innovations-system, Vetenskapsrådet, Wikimedia Sverige, Västra Götalandsregionen och Örebro kommun.

Följande remissinstanser har avstått från att yttra sig eller inte hört av sig: Arboga kommun, Dataföreningen i Sverige, Datscha AB, Företagarna, Handelshögskolan i Stockholm, Haparanda kommun, Kalix kommun, Kalmar kommun, Karlskrona kommun, Karlstad kommun, Kristianstads kommun, Luleå kommun, Lunds kommun, Metria AB, Region Gotland, Region Skåne, Riksbankens jubileumsfond, Rymdstyrelsen, Saab AB, Statens Jordbruksverk, Sveriges släktforskarförbund, Tranås kommun, Västerås kommun och Växjö kommun.

Yttranden har också kommit in ifrån Affärsverket Svenska kraftnät, Akademikerförbundet SSR, Argomento, Centrum för rättvisa, Datastory, Föreningen för digitala fri- och rättigheter, Förening för utgivande av Samhällsmagasinet Avsnitt, Föreningen Juridikfronten, Hagström consulting, Handlingar.se, Journalistförbundet, Kriminalvården, MyData Sverige, Ordenssällskapet Herrar af Börd, Postnummerservice Norden

